

Van: 5.1.2.e - 5.1.2.e 5.1.2.e <5.1.2.e> @HogeRaad.NL>
Verzonden: dinsdag 7 april 2026 14:16
Aan: 5.1.2.e - 5.1.2.e 5.1.2.e <5.1.2.e> @HogeRaad.NL>
Onderwerp: Jaarverslag 2025 Hoge Raad

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2.e @hogeraad.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Geachte lezer,

Met veel genoegen berichten wij u dat vandaag het jaarverslag over 2025 van de Hoge Raad der Nederlanden is verschenen. U vindt het digitale jaarverslag op [Jaarverslag Hoge Raad 2025](#). Het begeleidende nieuwsbericht kunt u vinden op [Jaarverslag 2025 Hoge Raad gepubliceerd - Hoge Raad](#).

Wij hopen dat u met belangstelling zult kennismaken van het verslag van de inspanningen van de gemeenschappelijke organisatie de Hoge Raad voor de rechtspraak in het Koninkrijk der Nederlanden in 2025. Voor uw reactie houden wij ons graag aanbevolen.

Met vriendelijke groet,

Dineke de Groot, president
Edwin Bleichrodt, procureur-generaal
Luuk Aarts, directeur bedrijfsvoering

Bezoekadres: Korte Voorhout 8, 2511 EK Den Haag
Postadres: Postbus 20303, 2500 EH Den Haag

Voorwoord

De Hoge Raad, het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad en de directie bedrijfsvoering vormen samen de gemeenschappelijke organisatie de Hoge Raad. De Hoge Raad is de laatste gerechtelijke instantie voor civiele zaken, strafzaken en belastingzaken. De verschillende onderdelen van de gemeenschappelijke organisatie leggen in dit jaarverslag verantwoording af over de werkzaamheden in het jaar 2025.

Als hoogste rechter in civiele, straf- en belastingzaken heeft de Hoge Raad binnen de rechtspraak een belangrijke en verantwoordelijke rol. Binnen het Koninkrijk der Nederlanden draagt hij eraan bij dat het recht zijn functies vervult voor mensen en organisaties in onze democratische rechtsstaat. Onze werkzaamheden zijn steeds terug te voeren op de kern van de maatschappelijke taak van de Hoge Raad: het bevorderen van de rechtseenheid, bijdragen aan de rechtsontwikkeling en waarborgen van de rechtsbescherming. Dit gebeurt aan de hand van de zaken die bij de Hoge Raad binnenkomen.

De 'bijzondere taken' van de procureur-generaal zijn in ontwikkeling. De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft bij die bijzondere taken veelal een rol in het toezicht op de rechterlijke macht. Zo is hij toezichthouder op het Openbaar Ministerie en is hij sinds 2018 belast met het toezicht op de verwerking van persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad. Verschillende wetsvoorstellen voorzien in verdere uitbreiding van de bijzondere taken van de procureur-generaal.

De mensen die bij de gemeenschappelijke organisatie de Hoge Raad werken hebben zich in 2025 opnieuw ingezet voor een optimale taakvervulling. Om zijn taak in een veranderende samenleving goed te kunnen blijven uitoefenen, is het van belang dat de Hoge Raad midden in de samenleving staat. In de rubriek 'De Hoge Raad in de samenleving' wordt uitgelicht hoe de Hoge Raad dat deed in het verslagjaar.

In drie voorgaande jaarverslagen heeft de Hoge Raad steeds aandacht besteed aan het werk in een specifiek rechtsgebied: de mensen die in de gemeenschappelijke organisatie werken aan strafzaken, belastingzaken en civiele zaken, van de afdeling die de binnenkomende post afhandelt tot en met de persraadsheer die een arrest uitlegt aan de media. Dit jaar besteden we aandacht aan minder bekende taken van de procureur-generaal en de Hoge Raad: de behandeling van wrakingszaken en zaken over de rechtspositie van rechters, het toezicht op rechters en het toezicht op de AVG in de rechtspraak. We noemen dit hoofdstuk De Vierde Kamer, naar de aanduiding van de kamer van de Hoge Raad die zulke zaken kan behandelen.

Het jaarverslag laat zien hoe de Hoge Raad in 2025 kon bijdragen aan de vervulling van zijn overkoepelende rol: dat rechten, plichten en belangen van mensen en organisaties in onze democratische rechtsstaat door het recht worden beschermd.

Dineke de Groot, president

Edwin Bleichrodt, procureur-generaal

Luuk Aarts, directeur bedrijfsvoering

De Hoge Raad in de samenleving

Om zijn taak in een veranderende samenleving goed te kunnen blijven uitoefenen, is het van belang dat het werk van de Hoge Raad en het parket bij de Hoge Raad zichtbaar is in de samenleving. Hieronder wordt toegelicht hoe de gemeenschappelijke organisatie van de Hoge Raad zich daarvoor in 2025 heeft ingezet.

Een open huis

Wanneer mensen zich melden voor het bijwonen van een openbaar pleidooi of een uitspraak, zijn zij welkom. Soms biedt de Hoge Raad de mogelijkheid om een zitting via een livestream te volgen. In 2025 was dit het geval bij de uitspraak van de civiele kamer in de zaak die ging over de levering van F 35-onderdelen aan Israël.

Scholieren, studenten aan hogescholen, universiteiten en beroepsopleidingen, advocaten en anderen in groepen kunnen op afspraak een bezoek brengen aan de Hoge Raad en dit vindt geregeld plaats. Doel van de bezoeken is om inzicht te geven in onze werkzaamheden en belangstelling te kweken voor het werk van de Hoge Raad en het parket bij de Hoge Raad. In samenwerking met het Prinsjesfestival ontving de Hoge Raad op Prinsjesdag 300 MBO-studenten uit het hele land. Voor HBO-studenten en WO-studenten Rechten zijn de bezoeken in 2025 geconcentreerd in twee middagen, één in het voorjaar en één in het najaar.

Docenten Maatschappijleer bezoeken elk jaar tijdens de Docentendag Maatschappijleer, die georganiseerd wordt door ProDemos, de Hoge Raad.

Jaarlijks organiseert de Hoge Raad een open dag op een zaterdag. Tijdens deze dag is er in beide zittingszalen een dagprogramma, waarbij het publiek in gesprek kan gaan met advocaten-generaal, raadsheren, de procureur-generaal bij en de president van de Hoge Raad. Sinds 2023 organiseren de partijen die deelnemen aan de Week van de Rechtsstaat gezamenlijk hun open dagen, onder de naam 'Rondje Rechtsstaat'. Om de verbinding tussen 'rechtsstaat' en 'democratie' nog zichtbaarder te maken, is de Week van de Rechtsstaat in 2025 verplaatst naar de week vóór Prinsjesdag. 665 bezoekers wisten de weg naar de Hoge Raad te vinden.

Tijdens de Week van de Rechtsstaat organiseerde de Hoge Raad een voor iedereen toegankelijk symposium over het onderwerp 'Wat betekenen mensenrechten voor jou?', ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Gastsprekers waren Jolien Schukking, de Nederlandse rechter in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, en Nexhmi Rexhepi, president van het Constitutionele Hof van Kosovo. Hij vertelde uit eigen ervaring hoe het was om op te groeien in een omgeving waar destijds de mensenrechten

niet werden gerespecteerd.

De procureur-generaal en enkele leden van het parket en het wetenschappelijk bureau verzorgden een muzikaal optreden in een bibliotheek in Den Haag, waarbij aan de bezoekers informatie werd gegeven over de plaats van de Hoge Raad en de procureur-generaal in onze rechtsstaat. De president verzorgde een lezing in een andere bibliotheek.

De Hoge Raad ontvangt ten slotte veel buitenlandse bezoekers. Delegaties van rechters en leden van buitenlandse parketten spreken met hun evenknieën in Nederland om van elkaar te leren en ideeën en ervaringen uit te wisselen. Zo brachten in 2025 delegaties van het parket van de procureur-generaal bij het Franse Cour de Cassation, van het Cour de Cassation zelf, van het parket van het Belgische Hof van Cassatie en van de Hoge Raad van Slovenië ons een bezoek.

Buiten de eigen deuren hield de president een lezing tijdens de jaarlijkse Nationale Herdenking bij het Oranjehotel. Ze ging daarbij onder meer in op de rol van de Hoge Raad in de Tweede Wereldoorlog. De Hoge Raad liet zijn toenmalige president, Mr Visser, zonder protest ontslaan door de Duitse bezetter, en gaf de verordeningen van de bezetter kracht van wet. 'Deze handelwijzen van de Hoge Raad in de oorlog stonden ver af van de rechtvaardigheid die Nederlanders van de Hoge Raad verwachtten', aldus Dineke de Groot in deze toespraak.

Contacten met andere gerechtelijke instanties

Als cassatierechter kan de Hoge Raad in de cassatieprocedure beoordelen of in een uitspraak in vorige instantie het recht juist is toegepast, de beslissing toereikend is gemotiveerd en de procedure op de juiste wijze is gevolgd. Een uitspraak van de Hoge Raad toont de uitkomsten van die beoordeling en is daarmee ook een middel waarmee de Hoge Raad zijn kerntaken vervult. Als er binnen de rechtspraak in feitelijke instanties onduidelijkheid bestaat over de wijze waarop een rechtsregel moet worden uitgelegd en toegepast, kan de Hoge Raad helderheid

bieden door aan de hand van een concrete zaak die uitleg en toepassing te verduidelijken. De prejudiciële procedure biedt rechters in feitelijke instanties de mogelijkheid om al in een lopende zaak de Hoge Raad daarom te vragen. De Hoge Raad vindt het van belang dat zijn uitspraken hun weg vinden in de rechtspraak en onderhoudt ook daarom contacten met de gerechten in feitelijke instanties. Over aanhangige zaken kan het daarbij niet gaan. Centraal staat het uitwisselen van meer algemene informatie en het delen van ervaringen, met als doel de kwaliteit van de rechtspraak te dienen.

De Hoge Raad is de hoogste rechtsprekende instantie zowel voor Nederland (in Europa) als voor de overzeese gebieden van het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Curaçao, Sint Maarten, en Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De Hoge Raad onderhoudt diverse contacten met de rechtspraak in deze gebieden. Ieder jaar bijvoorbeeld brengt de president van de Hoge Raad of de procureur-generaal bij de Hoge Raad een werkbezoek aan het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarbij worden ook informatie en ervaringen uitgewisseld over de rechtspraak in de samenleving. In 2025 heeft de president een werkbezoek gebracht.

In Nederland werken, net als in landen om ons heen, Europees recht en internationale verdragen in toenemende mate door in de nationale rechtsorde. De Hoge Raad staat in contact met andere hoogste rechters binnen en buiten de Europese Unie. Dit biedt de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen over de toepassing van het Europese en het internationale recht en een dialoog te voeren over actuele maatschappelijke thema's die een rol spelen in de rechtspraak. De president neemt deel aan internationale netwerken in de rechtspraak, zoals het netwerk van presidenten van de hoogste judiciële gerechten van de Europese Unie (*Network of Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union*) en de *Conference of European Constitutional Courts* (CEEC). Op 13 en 14 november ontving de Hoge Raad het Netwerk van presidenten van de Europese Unie voor een colloquium, waaraan ook de presidenten van het Internationale Gerechtshof, het Internationale Strafhof, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Supreme Court van het Verenigd Koninkrijk deelnamen. Verder namen de president en een raadsheer deel aan de World Conference on Constitutional Justice (WCCJ) in Madrid.

Ook de procureur-generaal bij de Hoge Raad neemt deel aan overleg in Europees verband, bijvoorbeeld in het kader van het NADAL netwerk van procureurs-generaal bij de hoogste gerechten.

Er vinden regelmatig bezoeken plaats van leden van de raad en het parket aan buitenlandse gerechtelijke instanties. In 2025 is een werkbezoek gebracht aan de Mahkamah Agung (de Hoge Raad) van Indonesië en aan de Hoge Raad van Albanië, en zijn conferenties bezocht in Münster, Vilnius, Sofia en Riga.

De samenwerking met de rechterlijke macht in Suriname werd in 2025 geïntensiveerd met diverse werkbezoeken van raadsheren en advocaten-generaal.

Sociale media en nieuwsservice

De Hoge Raad maakt gebruik van LinkedIn en Instagram. Deze platforms gebruikt de Hoge Raad voor verschillende doelen en doelgroepen: LinkedIn voor nieuws over zaken en personele aangelegenheden, Instagram voor publieksinformatie over evenementen en studentenbezoeken. Op beide platforms groeide in 2025 het aantal volgers.

Het bereik van de Hoge Raad is verder uitgebreid sinds de introductie in 2024 van een nieuwsservice. Media en andere geïnteresseerden kunnen zich gratis abonneren op een digitale nieuwsbrief van de Hoge Raad, waarbij zij kunnen aangeven uit welke categorieën zij nieuws wens te ontvangen. Zij ontvangen automatisch een e-mailbericht zodra er een nieuwsbericht in de betreffende categorie verschijnt op de website van de Hoge Raad. Op deze manier kan gericht nieuws bekend worden gemaakt bij vakmedia, regionale media en landelijke media.

In 2025 publiceerde de Hoge Raad meer dan 100 nieuwsberichten in zaken. Daarnaast worden juridische attenderingsberichten op LinkedIn geplaatst. Deze berichten zijn gekoppeld aan zaken waarin een juridisch belangrijk punt aan de orde is. Waar de nieuwsberichten meer gericht zijn op de media en het algemene publiek, zijn deze juridische attenderingsberichten vooral bedoeld voor de meer juridische doelgroep, waaronder ook rechtenstudenten.

Publicatie oude arresten

De Hoge Raad publiceert sinds enkele jaren (gratis) online oude arresten en, indien aanwezig, de bijbehorende conclusies van vóór het jaar 2000. Ook in 2025 ging de Hoge Raad hiermee door. In totaal zijn er in 2025 156 oude arresten gepubliceerd op rechtspraak.nl. Voor het eerst kreeg de Hoge Raad ook het verzoek om oude arresten te publiceren die bij nader inzien niet bleken te bestaan: de aanvrager was 'gefopt door AI'.

Hoge Raad in de media

Veel zaken die de Hoge Raad behandelt, hebben de aandacht van de media en/of het grotere publiek. Dat was ook in 2025 het geval. De Hoge Raad heeft telefonisch en via de e-mail veel zaaksinhoudelijke en procedurele vragen van de media beantwoord. Ook zijn vele nieuwsberichten op de website en zogenoemde attenderingsberichten op LinkedIn gepubliceerd. Nieuwsberichten zijn met name gericht op de media en het algemene publiek, attenderingsberichten op de juridische praktijk.

De volgende zaken kregen in 2025 veel aandacht van de media.

Uitvoer F-35 onderdelen naar Israël

De Hoge Raad deed op 3 oktober 2025 uitspraak in de zaak over de uit- en doorvoer van onderdelen voor F-35-gevechtsvliegtuigen naar Israël. De Hoge Raad was kort gezegd van oordeel dat de minister de herbeoordeling van de uitvoervergunning F-35 onderdelen opnieuw moet doen. In deze zaak kwamen gedurende de cassatieprocedure veel vragen van de nationale en internationale media binnen. Vanwege deze belangstelling werd bij het pleidooi in 2024 en bij de uitspraak een livestream ingezet, die in de Nederlandse en de Engelse taal kon

worden gevolgd. Bij de uitspraak is een nieuwsbericht uitgebracht, ook in het Nederlands en het Engels.

Verhoging belastingrentepercentage vennootschapsbelasting naar 8%

Veel aandacht was er ook voor de cassatieprocedure die betrekking heeft op de hoogte van het belastingrentepercentage vennootschapsbelasting. Op grond van het Besluit belasting- en invorderingsrente werd per 1 januari 2022 het belastingrentepercentage voor de vennootschapsbelasting verhoogd naar 8%. Voordien lag het rentepercentage op 4% of lager. De rechtbank Noord-Nederland oordeelde in november 2024 dat het rentepercentage van 8% te hoog is en daarmee in strijd is met het evenredigheidsbeginsel. De Staatssecretaris van Financiën was het met deze uitspraak niet eens en heeft in december 2024 sprongcassatie ingesteld. Bij sprongcassatie spreken partijen af dat het geschil na de uitspraak van de rechtbank direct (zonder hoger beroep) in cassatie aan de Hoge Raad wordt voorgelegd. De Staatssecretaris heeft alle bezwaarschriften tegen het in rekening gebrachte verhoogde belastingrentepercentage aangewezen als 'massaal bezwaar'.

Ter voorbereiding van het nemen van een beslissing gaf de Hoge Raad in mei 2025 iedereen de gelegenheid om 'mee te denken'. Hiertoe werd een nieuwsbericht gepubliceerd. De Hoge Raad maakte hiermee gebruik van het instrument van de 'amicus curiae'. Voor de belastingkamer van de Hoge Raad was deze zaak de eerste waarin de amicusprocedure is ingezet.

De advocaat-generaal (AG) betrok de opmerkingen van deze derden in zijn conclusie. De conclusie werd op 1 oktober 2025 met een nieuwsbericht gepubliceerd. De AG adviseerde de Hoge Raad de verhoging van het belastingrentepercentage onverbindend te verklaren omdat de Besluitgever zijns inziens met de verhoging de aan hem gedelegeerde bevoegdheid tot regelgeving heeft overschreden. De uitspraak van de Hoge Raad volgde in januari 2026.

Uber

Prejudiciële procedures hebben ook de belangstelling van pers en publiek. Dat gold in 2025 in het bijzonder voor de prejudiciële zaak over Uber. In een zaak tussen Uber en FNV stelde het gerechtshof Amsterdam prejudiciële vragen aan de Hoge Raad over de status van de werkrelatie van de Uber-chauffeurs. De vragen gingen onder meer over de betekenis van ondernemerschap bij de beantwoording van de vraag of een werkrelatie als arbeidsovereenkomst kan worden aangemerkt.

De Hoge Raad oordeelde op 21 februari 2025 dat bij de beoordeling of sprake is van een arbeidsovereenkomst geen rangorde geldt tussen de mee te wegen omstandigheden, waaronder eventueel 'ondernemerschap' van de werkende. Bij de uitspraak werd een nieuwsbericht gepubliceerd.

Online gokken

Een andere prejudiciële procedure die aandachtig werd gevolgd is de prejudiciële zaak over overeenkomsten tot online gokken zonder vergunning. De rechtbanken Amsterdam en Noord-Holland stelden aan de Hoge Raad de prejudiciële vragen in twee zaken over online gokken waarbij het met name gaat om de vraag of kansspelovereenkomsten met aanbieders van kansspelen via internet die daarvoor geen vergunning hadden, om die reden ongeldig zijn. Dit is van belang voor speldeelnemers die met online gokken geld hebben verloren.

Op 28 november 2025 nam de advocaat-generaal conclusie in de zaken. Bij de conclusies werd een nieuwsbericht uitgebracht. De uitspraak wordt in 2026 verwacht.

Er was ook media-aandacht voor een aantal bijzondere taken van de procureur-generaal (PG) bij de Hoge Raad.

Toezichtrappen over de taakuitoefening door het OM

De media-aandacht had onder meer betrekking op de onderzoeken die de procureur-generaal bij de Hoge Raad deed in het kader van zijn toezichthoudende taak op het Openbaar Ministerie (OM). In juli 2025 verscheen het toezichtrapport over de taakuitoefening door het OM in het kader van het seponeren van strafzaken. Na de aanbieding van het rapport aan de minister van Justitie en Veiligheid, werden het rapport en het daaraan gekoppelde nieuwsbericht gepubliceerd.

Verder kondigde de PG in maart 2025 een vervolgonderzoek aan naar de OM-strafbeschikking. De aankondiging werd gedaan via de publicatie van een nieuwbericht. In het onderzoek zal onder meer aandacht worden besteed aan de in februari 2025 door het OM aangekondigde geïntensiveerde inzet van de strafbeschikking. In 2022 bracht de PG ook al een rapport uit over de strafbeschikking.

In juni 2025 verscheen, mede naar aanleiding van de aankondiging van het vervolgonderzoek, een interview met de PG in een landelijk dagblad en over zijn toezichthoudende taken.

Aangiften tegen bewindspersonen

Ook was er aandacht voor de oriënterende onderzoeken die de PG bij de Hoge Raad deed naar aanleiding van aangiften tegen bewindspersonen.

In januari 2025 werden twee aangiften gedaan tegen de toenmalige minister van Asiel en Migratie wegens gestelde ambtsmisdriven. In de eerste aangifte werd gesteld dat de minister opzettelijk naliet bescherming te bieden aan asielzoekers en medewerkers in het vluchtelingenaanmeldcentrum in Ter Apel. In de tweede aangifte werd gesteld dat de minister in strijd handelde met artikel 21 Vluchtelingenverdrag, in combinatie met artikel 93 Grondwet, door na te laten in behoorlijke huisvesting voor vluchtelingen te voorzien. Ook werd in deze aangifte gesteld dat de minister bij het indienen van het wetsvoorstel Asielnoodmaatregelenwet en het Wetsvoorstel tweestatusstelsel in strijd heeft gehandeld met artikel 73 lid 1 Grondwet door, zoals gesteld door de aangever, de Raad van State maar één week tijd te geven voor advies over de wetsvoorstellen. De PG bij de Hoge Raad heeft de minister van Justitie en Veiligheid in maart 2025 geïnformeerd dat hij naar aanleiding van zijn oriënterend onderzoek geen aanknopingspunten zag voor een opsporingsonderzoek. Het oriënterend onderzoek werd met een nieuwsbericht gepubliceerd.

In oktober 2025 werd aangifte gedaan tegen de toenmalige (demissionair) minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De aangifte werd gedaan door iemand die op dat moment werkzaam was als docent aan de Radboud Universiteit. In de aangifte werd gesteld dat de minister zich schuldig heeft gemaakt aan dwang door misbruik van gezag als bedoeld in artikel 365 Wetboek van Strafrecht (Sr) doordat de minister de Radboud Universiteit zou hebben gedwongen aangifte te doen tegen de desbetreffende docent. De PG heeft de minister van Justitie en Veiligheid in december 2025 geïnformeerd dat hij naar aanleiding van zijn oriënterend onderzoek geen aanknopingspunten zag voor een opsporingsonderzoek. Het oriënterend onderzoek werd met een nieuwsbericht gepubliceerd.

De vierde kamer

In de jaarverslagen over 2022, 2023 en 2024 hebben we series interviews geplaatst met medewerkers die werken in de sectoren civiel recht, strafrecht en belastingrecht. Medewerkers van Documentaire Informatievoorziening en persraadsheren, gerechtssecretarissen, wetenschappelijk medewerkers, advocaten-generaal en raadsheren gaven inzicht in hun werkzaamheden.

De Hoge Raad heeft nog enkele taken, waaronder de taken van de vierde kamer. Het gaat dan om zaken waarin raadsheren van de Hoge Raad gewraakt worden door een procespartij, om klachten die bij de procureur-generaal worden ingediend over rechters, om klachten over het gebruik van persoonsgegevens door gerechten, en om tucht- en disciplinaire zaken.

De procureur-generaal is de enige die bevoegd is om zulke zaken voor te leggen aan de vierde kamer van de Hoge Raad. In dit hoofdstuk leest u interviews met de mensen die nauw betrokken zijn bij deze, veel minder bekende, zaken.

Karin Korporaal, managementondersteuner van de procureur-generaal

Eigen winkel

Zij delen een ruime kamer op de vijfde verdieping – de managementondersteuner van de griffier, de managementondersteuner van de president en Karin Korporaal, managementondersteuner van de procureur-generaal. Korporaal: 'Ik heb ruim 30 jaar bij een advocatenkantoor gewerkt. Hoewel ik het daar nog altijd goed naar mijn zin had, heb ik gesolliciteerd toen er een vacature kwam voor managementondersteuner van de procureur-generaal. Bij het advocatenkantoor had ik een ambassadeursrol binnen het secretaresseteam, waarbij ik onder andere als voortrekker van vernieuwingen of veranderingen fungeerde. Hier run ik min of meer mijn winkel. Dat bevalt me erg goed.'

"Het werk is inhoudelijk en veelzijdig en de sfeer is goed en los."

Elke klacht serieus nemen

Het is niet het enige verschil tussen haar huidige en vroegere werkkring. De commerciële advocatuur is een andere en snellere wereld, zegt zij. Bij de Hoge Raad is het allemaal wat beschouwelijker. Op het gebied van de automatisering was het even wennen. Ik was gewend om altijd met de nieuwste systemen te werken, hier is dat niet het geval. De Hoge Raad is wat terughoudender. Er wordt onafhankelijk van de cloud gewerkt.

Haar belangrijkste taak is het ondersteunen van de procureur-generaal. Dat betekent onder andere het in de gaten houden van zijn agenda, hem tijdig attenderen op afspraken en belangrijke e-mails en het plannen van afspraken. Bij het takenpakket hoort ook het aanmaken van de diverse dossiers. De fysieke post voor de pg komt binnen bij de afdeling Documentaire Informatievoorziening (DIV), waar de post wordt ingescand en in Join geplaatst. Join is een systeem waarin alle brieven en zaken worden opgeslagen en genummerd. Korporaal: 'Ik beoordeel de zaken en stel vervolgens een dossier samen. Er zijn verschillende categorieën, waaronder klachten over gedragingen van rechters, klachten van burgers op allerlei gebied, aangiften tegen bewindspersonen of Kamerleden, verzoeken om cassatie in het belang der wet en verzoeken die gaan over het toezicht op het Openbaar Ministerie. Daarnaast hebben we ook nog zeer vertrouwelijke zaken. Deze komen vaak direct bij de procureur-generaal binnen. In deze zaken gaat het o.a. om disciplinaire maatregelen tegen rechters of ziekteontslag van rechters. Mocht het voor mij niet duidelijk zijn onder welke categorie de nieuwe zaak valt dan overleg ik met de kabinetschef. Zij zorgt voor de verdeling van de diverse zaken onder de medewerkers van het kabinet van de procureur-generaal. Ik stuur een ontvangstbevestiging namens de procureur-generaal en bij de klachtzaken wordt er ook nog een folder meegestuurd. Vaak wordt namelijk geklaagd over rechterlijke beslissingen en dat kan niet. In die folder wordt in begrijpelijke taal uitgelegd waar wel en niet over geklaagd kan worden bij de procureur-generaal. De medewerkers bereiden een antwoordbrief voor die vervolgens wordt beoordeeld door de procureur-generaal of de plaatsvervangend procureur-generaal. Ik zorg uiteindelijk voor de verzending van de brieven en de juiste administratieve verwerking in Join. Elke klacht wordt door ons serieus genomen.'

Nathalie Kirkels-Vrijman, chef van het kabinet van de procureur-generaal

In het hart van de rechtsstaat

Na haar studie civiel recht in Leiden werkte zij onder meer bij een groot advocatenkantoor. De lange werkdagen vielen lastig te combineren met een jong gezin en zij wilde meer de diepte in, dus koos zij voor een baan als wetenschappelijk medewerker bij de Hoge Raad. Bij de Hoge Raad wordt zo iemand WB'er genoemd, een afkorting van het Wetenschappelijk Bureau. Na zes jaar wordt de WB'er geacht zijn of haar loopbaan elders voort te zetten, maar Kirkels bleef. Zij werd door de toenmalige procureur-generaal Fokkens gevraagd om in zijn kabinet te komen werken, een aanbod waarover zij niet lang hoefde na te denken. 'Inmiddels zijn we twee PG's verder en zit ik er nog,' lacht Kirkels-Vrijman. 'En ik ben nog steeds erg blij met mijn baan. Het is gevarieerd en interessant werk in het hart van de rechtsstaat. Door de PG, die daarin een belangrijke rol vervult, word ik vrijwel overal bij betrokken.'

"Elke klacht wordt serieus genomen, ook de klachten die kansloos zijn."

Groter takenpakket

In al die jaren zag zij het takenpakket van de PG steeds groter worden. Een van de taken is het behandelen van klachten over rechterlijke ambtenaren. Ook die nemen jaar na jaar toe, van enkele tientallen tot 140 nu. Via het secretariaat van de procureur-generaal belanden de klachtdossiers op haar bureau. 'Ik bekijk ze en bespreek de meest urgente zaken direct met de PG, sommige zaken pak ik zelf op en de overige zaken verdeel ik over de wetenschappelijk medewerkers in het kabinet van de PG. Elke klacht wordt serieus genomen, ook de klachten die al bij voorbaat kansloos zijn, bijvoorbeeld omdat zij duidelijk gaan over een rechterlijke beslissing. Tegen een rechterlijke beslissing moet iemand op een andere manier opkomen. Het klachtrecht is daar niet voor bedoeld. De kernvraag is of er wordt geklaagd over een gedraging van een rechter. In het merendeel van de klachtzaken blijkt het te gaan om een rechterlijke beslissing, vervolgt Kirkels-Vrijman. 'Maar ook in die gevallen krijgen de klagers een persoonlijke brief van de PG waarin wordt uitgelegd waarom hun klacht niet-ontvankelijk is.' In slechts een enkel geval is afgelopen jaar door de PG de klacht voorgelegd aan de Vierde Kamer van de Hoge Raad die uiteindelijk beslist of de klacht gegrond is of niet. Is dat het geval dan heeft dat geen verdere consequenties, anders dan een normstellende. Tegen de beslissing van de Hoge Raad is geen hoger beroep mogelijk.

Voor het vertrouwen

'We hebben een aantal soorten zaken die naar de vierde kamer gaan, de klachtzaken, de klachten over de verwerking van persoonsgegevens, zaken over ziekteontslag en de disciplinaire zaken, vervolgt Kirkels-Vrijman. 'Rechters zijn voor het leven benoemd, dit ter bescherming van onafhankelijkheid van de rechtspraak. Een rechter kan alleen ontslagen worden door de Hoge Raad, op voordracht van de PG. Zo kan bijvoorbeeld ontslag volgen als de Hoge Raad van oordeel is dat een rechter ernstig nadeel heeft toegebracht aan het vertrouwen dat in de rechtspraak wordt gesteld. Een voorbeeld? Bijvoorbeeld als een rechter wordt veroordeeld voor rijden onder invloed. Dat kan een reden zijn voor ontslag. Bij een lichter feit kan een minder zware sanctie worden opgelegd, bijvoorbeeld een schriftelijke berisping van de Hoge Raad of van de president van het gerecht waar de rechter werkzaam is. Onderschat het effect daarvan niet, rechters ervaren het als iets heel wezenlijks. Voordat een vordering tot ontslag door de procureur-generaal wordt ingediend bij de Hoge Raad vinden er een of meerdere gesprekken met de rechter in kwestie plaats, waarin hij of zij zijn visie op de zaak naar voren kan brengen. Op basis van dat onderzoek wordt gekeken of er voldoende aanleiding

is voor het instellen van een vordering. Het komt zelden voor, hooguit één keer per jaar. De meeste ontslagzaken betreffen ontslag wegens arbeidsongeschiktheid door langdurige ziekte.'

Arnoud van Staden ten Brink, medewerker kabinet van de procureur-generaal

'Vaak komt het erop neer dat mensen geraakt zijn door een bepaalde opmerking van een rechter.'

Handschoen

De Hoge Raad past hem als een handschoen. Arnoud van Staden ten Brink houdt van het inhoudelijke, juridische puzzelwerk en roemt de collegiale sfeer. Hij is sinds 2023 medewerker bij het kabinet van de procureur-generaal, na eerder onder meer zes jaar als WB'er bij het parket bij de Hoge Raad (sectie civiel recht) te hebben gewerkt.

Waarover klagen?

Eén van zijn taken is het assisteren van de procureur-generaal bij de behandeling van klachten over de wijze waarop een rechter zich in de uitoefening van zijn of haar functie heeft gedragen. Op grond van de wettelijke klachtenregeling kan worden geklaagd over de bejegening door een rechter. Dat is een lastig begrip, erkent hij. 'Maar vaak komt het erop neer dat mensen geraakt zijn door een bepaalde opmerking van een rechter.' Het is de bedoeling dat de klacht eerst wordt ingediend bij het bestuur van het gerecht waar de rechter werkzaam is. Na het doorlopen van die klachtprocedure kan de klager zich wenden tot de procureur-generaal. De procureur-generaal kan besluiten de klacht door het instellen van een vordering voor te leggen aan (de vierde kamer van) de Hoge Raad.

Persoonsgegevens

Ook een klacht over de verwerking van persoonsgegevens door gerechten in het kader van de uitoefening van gerechtelijke taken kan de procureur-generaal aan (de vierde kamer van) de Hoge Raad voorleggen. Van Staden ten Brink: 'Een relatief recent voorbeeld is een vordering naar aanleiding van een klacht over persoonsgegevens in een nieuwsbericht op rechtspraak.nl. Een eerdere vordering ging over de verwerking van persoonsgegevens in het E-archief. Het E-archief is een interne rechtspraakdatabank met uitspraken van gerechten. Deze vordering werd niet alleen ingesteld naar aanleiding van een klacht over de verwerking van persoonsgegevens

van de betrokkene. In de vordering werd ook een bredere vraag aan de orde gesteld, namelijk of het E-archief in meer algemene zin voldeed aan de normen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).'

Delicate kwesties

De vierde kamer van de Hoge Raad beslist daarnaast in voorkomend geval op een vordering van de procureur-generaal tot het opleggen van een disciplinaire maatregel aan een rechter (berisping, schorsing of ontslag). De wet schrijft voor dat die rechter dan eerst door de procureur-generaal in de gelegenheid moet worden gesteld zijn of haar zienswijze naar voren te brengen. 'Ontslag als disciplinaire maatregel komt heel zelden voor', zegt Van Staden ten Brink. 'Het zijn delicate kwesties, waar zeer vertrouwelijk mee wordt omgegaan.'

Edwin Bleichrodt, procureur-generaal bij de Hoge Raad

Meer klachten, niet meer zorgen

Hij kiest zijn woorden zorgvuldig: 'In 2025 werden 140 klachten over rechters ingediend. En elk jaar stijgt het aantal. Ik kan echter niet zeggen dat het aantal klachten over rechters dat zorgen baart ook toeneemt. Dat gaat niet gelijk op. Mensen, is mijn indruk, nemen minder snel genoegen met een 'nee'.'

"Voor het vertrouwen in de rechtspraak is het essentieel dat het tuchtrecht inhoud heeft."

Klachten

Van die klachten wordt slechts een klein deel voorgelegd aan de Hoge Raad, die de klacht al dan niet gegrond kan verklaren. Met die beslissing van de Hoge Raad eindigt de procedure. 'Zie het als het stellen of het bevestigen van een norm.' Het behandelen van de klachten vergt veel tijd en aandacht van zijn kabinet, vervolgt Bleichrodt. 'Er zijn zaken waarin het lastig is te achterhalen wat er precies is voorgevallen. Zo zijn er bijvoorbeeld klagers bij die vinden dat zij onheus zijn bejegend omdat de rechter tegen hen heeft geschreeuwd. De rechter zelf zegt echter dat hij nu eenmaal een luide stem heeft. Dan is het het ene woord tegen het andere. Het komt soms voor dat wij de klager uitnodigen zijn of haar klacht toe te lichten of dat ik contact opneem met de gerechtspresident die in sommige gevallen zelf al een onderzoek naar de klacht heeft gedaan.'

Tuchtregeling

Naast de klachtregeling is er de tuchtregeling. Die vergt een andere benadering, vervolgt Bleichrodt. 'Er staat voor de betrokkene én voor de beroepsgroep veel op het spel. Het is een van de meest indringende elementen uit mijn portefeuille. Voor het vertrouwen in de rechtspraak is het essentieel dat het tuchtrecht inhoud heeft en tegelijkertijd moet je altijd de belangen van de individuele rechter meewegen in de manier waarop je omgaat met de klacht. Het is echt maatwerk om de juiste balans te vinden.' Het tuchtrecht is het sluitstuk van het toezicht op rechters, zegt Bleichrodt. 'Als het idee ontstaat dat wangedrag van rechters geen consequenties heeft is dat fnuikend voor het vertrouwen in de rechtspraak. Rechters zijn immers mensen die oordelen over het gedrag van anderen.'

Onafhankelijkheid

Zowel de klacht- als de tuchtregeling is een interne gelegenheid binnen de rechterlijke macht, er komt geen buitenstaander aan te pas. Alleen de Hoge Raad kan rechters ontslaan of schorsen. Dat heeft alles te maken met de onafhankelijkheid van de rechtspraak. 'Bleichrodt. 'Je ziet in sommige landen wat er kan gebeuren als aan die onafhankelijkheid wordt getornd. Het betekent wel dat wij ons werk met de grootste mogelijke zorgvuldigheid en helderheid moeten doen. Dat betekent bijvoorbeeld dat ik bij tuchtzaken nooit contact heb met de president van de Hoge Raad. Als voorzitter van de Vierde Kamer moet zij immers de handen vrij houden voor het geval ik een vordering indien.' De meest voorkomende grond voor ontslag van een rechter is arbeidsongeschiktheid. Een andere categorie zijn rechters-plaatsvervangers die al geruime tijd niet zijn opgeroepen. 'Na twee jaar of meer is dat een zelfstandige grond voor ontslag. Met daarbij de aantekening dat er ook dan aandacht moet zijn voor het bewaken van de rechterlijke onafhankelijkheid. Stel dat een rechter-plaatsvervanger door het gerechtsbestuur niet langer wordt opgeroepen omdat hij van die krasse vonnissen schrijft. Dat wringt met het beginsel van de rechterlijke onafhankelijkheid. Wij hebben voor dat dilemma aandacht gevraagd van de Hoge Raad die vervolgens tot het oordeel is gekomen dat er voldoende zwaarwegende redenen moeten zijn om een rechter-plaatsvervanger lange tijd niet op te roepen. Denk aan de situatie waarin een rechter-plaatsvervanger onbereikbaar is voor de rechtbank of aan een rechter-plaatsvervanger die de opleiding tot rechter niet met succes heeft afgerond.'

Monique Wesselink, griffier bij de Hoge Raad

Eindverantwoordelijk voor griffierstaken

Op 12 september 2025 werd Monique Wesselink op Paleis Huis ten Bosch door de Koning beëdigd als griffier bij de Hoge Raad. 'De functie van griffier bij de Hoge Raad is, anders dan bij rechtbanken en gerechtshoven, vooral een organisatorische functie,' legt Monique uit. 'Ik ben strategisch adviseur van de president voor bestuurlijke, beleidsmatige en procesmatige onderwerpen en coördineer de werkzaamheden van de medewerkers in het team van de president. Daarnaast ben ik eindverantwoordelijk voor de wettelijke griffierstaken. Gelukkig word ik daarbij bijgestaan door een aantal waarnemend griffiers, anders zou ik aan mijn andere werk niet toekomen.'

"Deze kamer draagt bij aan het zelfreinigend vermogen van de rechtspraak en is daarmee van belang voor het vertrouwen van de burger in de rechtspraak."

Zelfreinigend vermogen

De griffier ondersteunt de president bij werkzaamheden in het kader van de Klachtenregeling van de Hoge Raad der Nederlanden. Volgens die regeling kan iedereen bij de president een klacht indienen over de wijze waarop de Hoge Raad, een lid van de Hoge Raad of de griffier zich in een bepaalde aangelegenheid tegen hem of haar heeft gedragen.

Bij de afdoening van een klacht wordt standaard vermeld dat een klager die zich niet kan vinden in het antwoord, op grond van artikel 13a van de Wet op de rechterlijke organisatie de procureur-generaal kan verzoeken een vordering bij de Hoge Raad in te stellen tot het doen van een onderzoek naar de gedraging waarover de klacht gaat. Indien de procureur-generaal aan dat verzoek gevolg geeft, kan dat leiden tot behandeling van een zaak in de Vierde Kamer.

Sinds haar benoeming heeft Monique enkele zaken in de vierde kamer voorbij zien komen. De waarde van de vierde kamer mag volgens haar niet worden onderschat. 'Deze kamer draagt bij aan het zelfreinigend vermogen van de rechtspraak en is daarmee van belang voor het vertrouwen van de burger in de rechtspraak. Het is heel goed dat dit vertrouwen tot heden hoog is en dat hopen we ook zo te houden.'

In de vierde kamer zorgt de griffier ervoor dat de behandeling van de zaak goed kan verlopen. Van het plannen van de zitting, het verzorgen van de correspondentie met betrokkenen, het opstellen van het proces-verbaal tot het laten anonimiseren en publiceren van het arrest. Kortom, de griffier is de spin in het web.

Vincent van den Brink, vicepresident van de strafkamer

'Je wilt niet dat mensen het idee hebben dat ze onrechtvaardig en onjuist behandeld zijn.'

Vaak de belastingkamer

Van alle wrakingsverzoeken die de vierde kamer krijgt voorgelegd betreft het merendeel de belastingkamer. Slechts sporadisch wordt een wrakingsverzoek ingediend tegen een lid van de strafkamer of de civiele kamer. De reden is simpel, legt Van den Brink uit. 'De drempel is veel lager omdat iedere burger die cassatieberoep in een belastingzaak heeft ingesteld, zelf ook een wrakingsverzoek bij de belastingkamer kan indienen. In civiele of strafzaken moet zo'n verzoek door de advocaat worden ingediend. Advocaten zijn door hun professionele achtergrond terughoudender met het indienen van wrakingsverzoeken.'

Professioneel verleden

In de meeste gevallen brengen de indieners van een wrakingsverzoek naar voren dat het lid in zijn zaak niet onpartijdig is of kan zijn omdat hij of zij zich in het verleden eerder met fiscale of maatschappelijke onderwerpen heeft beziggehouden. 'Maar', zegt Van den Brink, 'ieder lid van de Hoge Raad heeft een professioneel verleden, bijvoorbeeld als rechter, adviseur of als wetenschapper. Dat is op zichzelf geen reden voor wraking.' Of het nu gaat om een wetenschapper die ooit in een publicatie iets over een verwante kwestie heeft geschreven, om een rechter die ooit in een vergelijkbare zaak uitspraak heeft gedaan of om een belastingadviseur die vroeger bij een bepaald kantoor heeft gewerkt: dat betekent nog niet dat iemand daarom nooit meer objectief kan zijn. De Hoge Raad heeft strenge interne regels die ervoor zorgen dat de raadsheren in de verschillende kamers niet bij zaken worden betrokken die dicht op een vorige werkring of op eerder behandelde problemen staan. 'Een soort cooling-down dus.'

Correct behandelen

Voor de behandeling van wrakingsverzoeken ten aanzien van een lid van de belastingkamer heeft de Hoge Raad gekozen voor een vaste ploeg van drie, niet aan de belastingkamer verbonden raadsheren. Van den Brink is één van hen. 'In de Vierde kamer werk je samen met collega's uit andere kamers, iets wat doorgaans zelden voorkomt. Dat is het aardige aan die zaken die bovendien heel anders zijn dan we hier normaal gesproken doen in de strafkamer. Ik heb trouwens nog niet meegemaakt dat een wrakingsverzoek is toegewezen. En dat is echt niet omdat we hier de hele tijd elkaar de hand boven het hoofd houden.' Wrakingsverzoeken zijn er in alle maten en soorten. Soms lijkt het erop dat een wrakingsverzoek ook wordt ingediend om de zaak nog even te rekken, bijvoorbeeld om nog niet te hoeven betalen. Soms gaat het zelfs zo

ver, weet hij uit ervaring, dat de leden van de Hoge Raad die een wrakingsverzoek in behandeling nemen, zelf ook weer worden gewraakt. 'Dat mag, dus de Hoge Raad neemt dat serieus. 'Elke zaak handelen we correct af. Je wilt niet dat mensen het idee hebben dat ze onrechtvaardig en onjuist behandeld zijn. Tegen de mensen die dat wel vinden moeten we kunnen uitleggen hoe hun zaak is behandeld, dat de procedure volgens de regels is verlopen en dat hun verzoek onze volle aandacht had. Dat is voor het vertrouwen in de rechtspraak van essentieel belang.' Om die reden worden burgers die een wrakingsverzoek hebben ingediend ook zoveel mogelijk uitgenodigd hun bezwaren mondeling toe te lichten. Voor hen biedt dat de gelegenheid nog eens onder woorden te brengen wat hun bezwaar is, want juist omdat ze geen advocaat hebben, is dat soms moeilijk uit te leggen. 'En voor ons is zo'n zitting ook een bijzondere aanvulling op het werk, omdat wij in onze gewone cassatiezaken bijna alleen papieren zaakdossiers zien.'

Dineke de Groot, president van de Hoge Raad en voorzitter van de vierde kamer

Verskillende typen zaken

De vierde kamer bestaat uit leden van de civiele kamer, de strafkamer en de belastingkamer van de Hoge Raad. Het is gebruikelijk dat de president de voorzitter is van de vierde kamer. De voorzitter en de griffier zorgen samen voor de organisatie van het werk van de vierde kamer. De Groot: 'Jaarlijks behandelt de vierde kamer zo'n tien zaken'. Het gaat bijvoorbeeld om zaken waarin een procespartij verzoekt om wraking van een lid van de Hoge Raad dat bij de behandeling van de zaak is betrokken. Daarnaast behandelt de vierde kamer zaken op vordering van de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Dat kunnen zaken zijn over het gedragstoezicht op rechters en de rechtspositie van rechters, maar bijvoorbeeld ook zaken over het toezicht op de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in de rechtspraak. Het gedragstoezicht en de rechtspositie betreft de rechters die werken in rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad en de leden van het parket bij de Hoge Raad. In het kader van de AVG kan het gaan om gedrag van gerechtsbesturen die verantwoordelijk zijn voor de verwerking van persoonsgegevens.

De vierde kamer behandelt net als de andere drie kamers zaken met drie of vijf leden. Als voorzitter van de vierde kamer is de president belast met de toedeling van vierde kamerzaken op basis van de regels in het procesreglement.

"Onafhankelijkheid van de rechtsprekende macht betekent ook dat het toezicht op leden van de rechtsprekende macht onafhankelijk wordt uitgeoefend binnen de rechterlijke macht."

Wettelijke regelingen

Het gedragstoezicht op leden van de rechtsprekende macht en de procedure voor schorsing en ontslag van rechters zijn geregeld in de Wet op de Rechterlijke Organisatie (Wet RO) en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Wrra). In het jaarverslag van de Hoge Raad wordt verslag gedaan van de zaken die de vierde kamer in een jaar heeft behandeld en beslist.

Beroepsethiek en gedragscodes

De Groot: "Het waarborgen van de integriteit en onafhankelijkheid van leden van de rechtsprekende macht staat centraal in de wettelijke regeling van het gedragstoezicht en van de wettelijke waarborgen bij een vordering tot ontslag. Transparantie in het jaarverslag over zaken waarin de vierde kamer heeft beslist, is onderdeel van die waarborgen. In een democratische rechtsstaat betekent de onafhankelijkheid van de rechtsprekende macht ook dat het toezicht op leden van de rechtsprekende macht onafhankelijk wordt uitgeoefend binnen de rechterlijke macht.' Dat is in Nederland net als in andere landen wettelijk geregeld. De Groot benadrukt dat die regels en procedures belangrijke waarborgen bevatten, maar dat zij niet het hele verhaal bevatten van een professionele rechterlijke cultuur. 'Zeker zo belangrijk zijn beroepsethiek en gedragscodes van rechters, en het gesprek daarover, zowel tussen rechters onderling als met mensen in wetenschap en samenleving.' Wat dat laatste betreft, vervolgt zij: 'De vierde kamer behandelt overigens ook zaken die ieder in de samenleving kunnen aangaan. Denk bijvoorbeeld aan een vordering van de procureur-generaal op grond van AVG-toezicht over de verwerking van persoonsgegevens van mensen die een rol als partij of gemachtigde hebben in een rechtszaak. Zo hebben we een zaak gehad over de vraag hoe om te gaan met persoonsgegevens in uitspraken die zijn opgenomen in een database binnen de rechtbanken en gerechtshoven. Dus de vierde kamer behandelt bepaald niet alleen zaken over gedragstoezicht op rechters en hun rechtspositie, maar kan ook een rol vervullen in andere maatschappelijk relevante onderwerpen.'

De Hoge Raad

De Hoge Raad spreekt recht in drie rechtsgebieden: civiel recht, strafrecht en belastingrecht. In dit hoofdstuk lichten we per rechtsgebied enkele zaken uit waarin de Hoge Raad in 2025 uitspraak deed. In totaal deed de Hoge Raad in 2025 4.822 uitspraken. In het totaaloverzicht van zaakgegevens worden de jaarcijfers weergegeven met betrekking tot de instroom en uitstroom van zaken. De uitspraken waarin prejudiciële vragen werden gesteld aan of beantwoord door het Hof van Justitie van de Europese Unie komen daarna aan de orde. Vervolgens worden de uitspraken van de vierde kamer van de Hoge Raad en de ontvangen klachten en overige correspondentie toegelicht. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een overzicht van de samenstelling van de Hoge Raad op 31 december 2025 en de mutaties in de Hoge Raad in 2025.

Civiel recht

De civiele kamer van de Hoge Raad heeft in 2025 276 uitspraken gedaan. In 180 uitspraken is het beroep in cassatie verworpen (waarvan 104 met toepassing van artikel 81RO). 77 uitspraken leidden tot vernietiging. Verder is in 11 prejudiciële vragen is uitspraak gedaan.

Totaaloverzicht sector civiel recht

Sector civiel recht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
instroom	347	350	319
uitstroom totaal	352	350	294
uitstroom uitspraken	335	--	276
uitstroom overig	17	--	18
conclusies	344	350	284

eindwerkvoorraad	309	--	335
gem. doorlooptijd totaal	372	--	363

De Hoge Raad beantwoordde in het kader van de rechtsvorming en de rechtseenheid in 2025 verschillende prejudiciële vragen van rechtbanken en gerechtshoven. Deze vragen hadden betrekking op de kwalificatie van een overeenkomst als arbeidsovereenkomst ([ECLI:NL:HR:2025:319](#)), op ongelijke behandeling van mannen en vrouwen bij samenloop van zwangerschaps- en bevallingsverlof met 'overige dagen' ([ECLI:NL:HR:2025:320](#)), op verzoeken tot inzage in dossiers van vaak lang geleden afgeronde familie- en jeugdprocedures ([ECLI:NL:HR:2025:723](#)), op de procedure voor vaststelling van kosten van levensonderhoud voor jongmeerderjarigen ([ECLI:NL:HR:2025:724](#)), op de oneerlijkheid van een proceskostenbeding ([ECLI:NL:HR:2025:820](#)), op erfrecht en meerderjarigenbewind ([ECLI:NL:HR:2025:758](#)), op de positie van kinderen bij ontruiming van een huurwoning ([ECLI:NL:HR:2025:1799](#)), op de rechtspositie van een bestuurder van een Curaçaose vennootschap met het oog op aansprakelijkheid voor belastingschulden ([ECLI:NL:HR:2025:1657](#)) en op de rol van de rechter bij plaatsing van een minderjarige in een pleeggezin ([ECLI:NL:HR:2025:1948](#)).

Een van deze uitspraken gaat over de vraag of volwassen geworden kinderen inzage kunnen krijgen in de dossiers van de familie- en jeugdprocedures over hen uit het verleden ([ECLI:NL:HR:2025:723](#)). Daarop heeft de Hoge Raad geantwoord dat artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens meebrengt dat de Staat moet voorzien in een procedure waarmee iemand ten aanzien van wie in het verleden kinderbeschermingsmaatregelen zijn getroffen toegang kan krijgen tot relevante informatie om zijn kindertijd en vroege ontwikkeling te kennen en te begrijpen. Er zijn nu weliswaar wettelijke mogelijkheden om bepaalde informatie (zoals uitspraken in afgesloten procedures) ter verkrijgen, maar dat betekent niet dat iemand steeds alle relevante informatie kan krijgen. Het is aan de wetgever om keuzes te maken over de inrichting van een effectieve en toegankelijke procedure daarvoor.

De positie van kinderen is verder aan de orde gekomen bij de beantwoording van vragen over ontruiming van woningen waarin (ook) kinderen wonen. Daarover heeft de Hoge Raad overwogen dat de rechter op grond van art. 3 lid 1 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind rekening moet houden met de belangen van het kind. De rechter moet dan ook onderzoeken of de gevorderde ontruiming ook kinderen zal treffen en wat in de gegeven omstandigheden in hun belang is.

Soms gaven aan de Hoge Raad gestelde prejudiciële vragen aanleiding voor een dialoog met het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). Zo stelde de Hoge Raad ter beantwoording van aan hem gestelde prejudiciële vragen op zijn beurt prejudiciële vragen aan het HvJEU ([ECLI:NL:HR:2025:1081](#) inzake het proceskostenbeding en [ECLI:NL:HR:2025:945](#) inzake toepasselijk recht op kartelschadevorderingen. En soms leidde de beantwoording van prejudiciële vragen door het Hof van Justitie tot beantwoording van prejudiciële vragen die een rechtbank aan de Hoge Raad had gesteld ([ECLI:NL:HR:2025:1008](#) inzake de mogelijkheid om achteraf te betalen in een webwinkel).

Opmerkelijk was in 2025 dat een flink aantal uitspraken van de civiele kamer zaken betrof die samenhangen met het strafrecht of het strafproces. Het ging daarbij onder meer over een schadevergoedingsvordering ter zake van hetzelfde feitencomplex als waarover een strafzaak loopt ([ECLI:NL:HR:2025:796](#)), over kwesties van tenuitvoerlegging in Nederland van een in een ander land opgelegde straf ([ECLI:NL:HR:2025:88](#) en [89](#)), over toepasselijkheid van civielrechtelijke bepalingen over bedrog en dwaling in relatie tot een strafrechtelijke transactie ([ECLI:NL:HR:2025:898](#)), over het recht op een mondelinge behandeling in hoger beroep na afwijzing van een vordering van een benadeelde partij in het strafproces ([ECLI:NL:HR:2025:1153](#)) en over uitleveringsrecht ([ECLI:NL:HR:2025:166](#), [592](#), [664](#) en [1950](#)). Tegelijkertijd valt waar te nemen dat de strafkamer steeds vaker civielrechtelijke vragen beantwoordt, soms met ook leden van de civiele kamer in de zetel en soms na een conclusie van een advocaat-generaal die is verbonden aan het civiele parket. Het ging daarbij in 2025 bijvoorbeeld om de vraag of iemand die niet bij bewustzijn is aanspraak heeft op smartengeld ([ECLI:NL:HR:2025:1055](#) resp. [ECLI:NL:PHR:2025:483](#)).

Voorts heeft de Hoge Raad in 2025 voor het eerst uitspraken gedaan in zaken over de Wet Afwikkeling Massaschade in Collectieve Acties (WAMCA) ([ECLI:NL:HR:2025:321](#) en [ECLI:NL:HR:2025:388](#)).

Uitspraken die aandacht trokken in de media waren onder meer de uitspraak over (niet) kosteloze anticonceptie voor vrouwen ouder dan 18 jaar ([ECLI:NL:HR:2025:321](#)) en over de uitvoer van F-35 onderdelen naar Israël ([ECLI:NL:HR:2025:1435](#)).

In het kader van de rechtsvormende taak zijn ook van belang de zaken waarin cassatie in het belang der wet was gevorderd. Een vordering tot cassatie in het belang der wet heeft betrekking op een uitspraak die onherroepelijk is geworden, en wordt ingesteld door de procureur-generaal bij de Hoge Raad. De uitkomst van een vordering tot cassatie in het belang der wet brengt geen nadeel toe aan de rechten van de partijen in de zaak, maar is wel van belang voor het recht. In 2025 werden met een vordering tot cassatie in het belang der wet onder meer vragen aan de Hoge Raad voorgelegd over wraking van een lid van een tuchtcollege ([ECLI:NL:HR:2025:87](#)), over het begrip 'belanghebbende' bij aanvulling van een register van de burgerlijke stand ([ECLI:NL:HR:2025:766](#)) en over procesrecht en erfrecht ([ECLI:NL:HR:2025:511](#)).

De Hoge Raad is ook hoogste rechter in zaken die afkomstig zijn uit het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Dat betekent dat een beroep in cassatie tegen uitspraken van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba aan de Hoge Raad kan worden voorgelegd. Meestal komt het toe te passen recht overeen met het recht in het Europese deel van het Koninkrijk, maar dat is niet in alle gevallen zo. Ook het procesrecht is niet in alle opzichten gelijk. Daarnaast moet de Hoge Raad bij de uitleg en toepassing van rechtsregels rekening houden met de mogelijkheid dat maatschappelijke opvattingen in het Caribische deel van het Koninkrijk kunnen afwijken van de opvattingen in het land Nederland. In 2025 deed de civiele kamer onder meer uitspraak over het ontbreken van een regeling voor toelating van civiele advocaten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk tot advocaat bij de Hoge Raad ([ECLI:NL:HR:2025:518](#)).

Strafrecht

De strafkamer van de Hoge Raad heeft in 2025 3.355 uitspraken gedaan. In 2.404 van die gevallen is het beroep in cassatie niet-ontvankelijk verklaard. De meest voorkomende gronden daarvoor zijn dat geen bezwaren tegen de bestreden uitspraak zijn aangevoerd (1.218) of dat

de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden (1.114). Van de 2.137 zaken waarin cassatiemiddelen zijn ingediend, leidden er 502 (23%) tot vernietiging. In het merendeel van de zaken waarin de bestreden uitspraak is vernietigd, was dat uitsluitend vanwege een overschrijding van de redelijke termijn en heeft de Hoge Raad de zaak zelf afgedaan. In 200 zaken (ruim 9%) waarin cassatiemiddelen zijn ingediend is de zaak voor een nieuwe behandeling terug- of verwezen.

Totaaloverzicht sector strafrecht

Sector strafrecht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
instroom	3.618	3.100	3.240
waarvan met middelen	2.125	1.798	1.717
uitstroom totaal	3.377	3.100	3.533
uitstroom uitspraken	3.235	2.950	3.355
uitstroom overig	142	150	178
conclusies	916	900	974
eindwerkvoorraad	2.720	2.200	2.427
gem. doorlooptijd totaal	259	--	282

Hieronder worden enige zaken uitgelicht waarin in het verslagjaar uitspraak werd gedaan.

Demonstratierecht

Het demonstratierecht en de mogelijkheden om daarop strafrechtelijk in te grijpen staan volop in de belangstelling. In september 2025 wees de Hoge Raad een reeks arresten waarin het ging om demonstraties in de hal van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

([ECLI:NL:HR:2025:1313](#)), in een bankkantoor ([ECLI:NL:HR:2025:1438](#)) en in de Tweede Kamer ([ECLI:NL:HR:2025:1436](#)). De demonstranten waren veroordeeld voor respectievelijk lokaal- en huisvredebreuk en het verstoren van een vergadering van de Tweede Kamer. Omdat de strafbare feiten begaan werden tijdens een demonstratie was in cassatie de vraag aan de orde of de manier waarop strafrechtelijk was opgetreden – dat wil zeggen: de aanhouding, de vervolging en de strafoplegging – verenigbaar was met de vrijheid van vergadering zoals gewaarborgd door artikel 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. De Hoge Raad zette in deze arresten een aantal piketpalen uit hoe de rechter in feitelijke instantie moet wegen of het strafrechtelijk optreden, gelet op het recht op vrijheid van vreedzame vergadering in een democratische samenleving, noodzakelijk is. Ook als een demonstratie gepaard gaat met het plegen van een strafbaar feit, zoals geen gevolg geven aan een vordering van de politie om te vertrekken, hoeft strafrechtelijke vervolging niet noodzakelijk te zijn. In de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wordt benadrukt dat het optreden van de autoriteiten in verband met een strafbaar feit dat in een (verder vreedzame) demonstratie wordt begaan, proportioneel moet zijn en niet zo ingrijpend dat daarvan een afschrikkende werking uitgaat op anderen die van hun recht op vrijheid van meningsuiting en vreedzame vergadering gebruik willen maken. Bij de demonstraties in de hal van het ministerie, de Tweede Kamer en het bankkantoor hadden de demonstranten geweigerd de gebouwen te verlaten en waren zij vervolgens door de politie aangehouden en naar het politiebureau gebracht. Hoewel het hof had overwogen dat hiermee had kunnen worden volstaan, had het geoordeeld dat het verdere politieoptreden alsmede de vervolging en veroordeling van de demonstranten een toelaatbare beperking vormden op het recht op vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vreedzame vergadering. Het ging immers om strafbare feiten. De Hoge Raad oordeelde dat het hof had moeten beoordelen of het strafrechtelijk optreden als geheel proportioneel was geweest, en zo dit niet het geval was, de demonstranten had moeten ontslaan van alle rechtsvervolging omdat een strafvervolging dan in strijd is met art. 10 en 11 van het EVRM. De arresten van het hof werden vernietigd en de behandeling van de zaken in hoger beroep moet worden voortgezet.

Verschoningsrecht van (verdachte) geheimhouders

In het jaarverslag van 2024 is aandacht besteed aan uitspraken van de Hoge Raad over de reikwijdte van het functioneel verschoningsrecht. Dit is het recht van bijvoorbeeld advocaten, artsen en notarissen om gegevens en informatie van iedereen die zich tot hen wendt geheim te houden, zodat hun cliënten niet hoeven te vrezen dat informatie ongewild naar buiten komt en bijvoorbeeld bij de opsporingsinstanties belandt. Het verschoningsrecht heeft ook betrekking op gegevens die elders zijn opgeslagen, bijvoorbeeld bij een aanbieder van een communicatiedienst. Politie en justitie moeten inbreuken op het verschoningsrecht zo veel mogelijk voorkomen. Dat dit niet eenvoudig is blijkt uit een aantal zaken waarin de Hoge Raad in 2025 uitspraak heeft gedaan en die van belang zijn voor de verdere rechtsontwikkeling op dit gebied. Als de verschoningsgerechtigde geheimhouder zelf verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit samen met zijn cliënt kan dit een zeer uitzonderlijke omstandigheid zijn op grond waarvan het verschoningsrecht moet wijken voor het belang van waarheidsvinding. Dan kan van het door de politie onderschepte berichtenverkeer van de verdachte geheimhouder door justitie kennis worden genomen. Dit geldt ook als het gaat om communicatie die verband houdt met “een normale advocaat-cliënt relatie”, als die informatie kan dienen om de waarheid aan het licht te brengen ([ECLI:NL:HR:2025:302](#)). Daarbij moet de rechtbank erop toezien dat de inbreuk die op het verschoningsrecht wordt gemaakt niet verder gaat dan strikt nodig is, zo oordeelde de Hoge Raad na een conclusie van advocaat-generaal Frielink in een geval van een verdachte notaris ([ECLI:NL:HR:2025:446](#)). Ook de belangen van andere cliënten dan de cliënt die betrokken is bij het strafbare feit waarvan de verschoningsgerechtigde wordt verdacht

moeten daarbij worden beschermd, zoals advocaat-generaal Van Wees ook concludeerde ([ECLI:NL:HR:2025:1788](#)). Bij grote hoeveelheden (digitale) stukken of gegevens moet onder de verantwoordelijkheid van de rechter-commissaris een filtering plaatsvinden van stukken of gegevens die wél en niet onder het verschoningsrecht kunnen vallen en kan de rechter-commissaris bevelen dat gegevens die onder het verschoningsrecht vallen worden vernietigd of digitaal ontoegankelijk worden gemaakt zodat deze geen rol kunnen spelen in het strafproces.

Verzoeken tot het horen van getuigen bij eindpleidooi: vertragingstactiek?

Op 14 oktober 2025 deed de Hoge Raad uitspraak in drie zaken ([ECLI:NL:HR:2025:1519](#), [ECLI:NL:HR:2025:1555](#) en [ECLI:NL:HR:2025:1556](#)) waarin pas bij de inhoudelijke behandeling op de terechtzitting van het hof bij pleidooi (voorwaardelijk) werd verzocht tot het horen van belastende getuigen die nog niet eerder door de verdediging waren gehoord. Hoewel de rechter zo'n verzoek in beginsel moet toewijzen, ook als er geen onderbouwing wordt gegeven, wezen de betrokken hoven de verzoeken af omdat de verdediging het verzoek eerder had kunnen doen of omdat de verdediging ongemotiveerd terugkwam op het eerder ingenomen standpunt dat nader onderzoek niet nodig was. De late verzoeken waren volgens de hoven een onacceptabel gebruik van processuele middelen en schadelijk voor de kwaliteit en de effectiviteit van de strafrechtspleging. Het kan niet de bedoeling zijn dat zulke ontijdige verzoeken niet nader hoeven te worden gemotiveerd, aldus de hoven.

De advocaten-generaal Keulen, Van Kempen en Spronken gaven in hun conclusies aanzetten tot nuanceringen van de rechtsopvattingen van de hoven. De Hoge Raad oordeelde als volgt. Alleen als de verdediging in een eerdere fase uitdrukkelijk heeft afgezien van nader onderzoek, of als de verdediging op het moment dat de rechter vraagt of er nog onderzoekswensen zijn, er duidelijk op is gewezen dat het niet opgeven van wensen wordt opgevat als het niet hebben ervan, kan van de verdediging een nadere toelichting worden verlangd bij een alsnog op een laat moment gedaan verzoek om een belastende getuige te horen. De enkele omstandigheid dat de verdediging geen gebruik heeft gemaakt van een eerdere gelegenheid om wensen met betrekking tot de ondervraging van getuigen kenbaar te maken, kan de afwijzing van zo'n verzoek in een laat stadium niet dragen.

Invloed EU-recht: onderzoek aan smartphones

Op 18 maart 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:409](#)) is de Hoge Raad ingegaan op de betekenis van uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie, in het bijzonder de zaak CG/Bezirkshauptmannschaft Landeck (HvJ EU 4 oktober 2024, zaak C-548/21, [ECLI:EU:C:2024:830](#)). Daarin gaat het om de eisen die gesteld worden aan onderzoek door politie en justitie aan elektronische gegevensdragers zoals smartphones. Naar aanleiding van de uitspraken van het Hof van Justitie heeft de Hoge Raad, na conclusie van advocaat-generaal Hartevelt, zijn eerdere rechtspraak bijgesteld en kort samengevat geoordeeld dat als de toegang tot bijvoorbeeld een smartphone het risico oplevert van een ernstige inmenging in de grondrechten van de gebruiker, voorafgaande toetsing door de rechter nodig is. Dat is niet het geval bij een beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer, maar daarvan is al geen sprake meer als op voorhand is te voorzien dat door het onderzoek aan de smartphone inzicht wordt verkregen in verkeers- en locatiegegevens, maar ook in andersoortige gegevens (zoals foto's, de browsergeschiedenis, de inhoud van via die smartphone uitgewisselde communicatie, en gevoelige gegevens).

Belastingrecht

In 2025 ontving de belastingkamer 1263 nieuwe zaken, aanzienlijk meer dan verwacht (1.000). Opvallend waren de hoge aantallen nieuwe zaken over inhouding van dividendbelasting, ingediend door buitenlandse beleggingsfondsen (235), en over belasting van personenauto's en motorrijwielen (BPM) (224).

Het overgrote deel van de ingekomen zaken betrof rijksbelastingen (928; 73,5%) en belastingen van lokale overheden (264; 21%; daarvan 167 of 63% WOZ-zaken). Een aantal zaken was afkomstig uit het Caribische deel van het Koninkrijk (11). De resterende instroom omvatte prejudiciële vragen (2), herzieningsverzoeken (14) en cassatieberoepen tegen uitspraken van de Centrale Raad van Beroep over premieheffing (44). Het grootste aandeel bij de rijksbelastingzaken had de dividendbelasting (235 zaken; 25% van de rijksbelastingzaken), direct gevolgd door de BPM met 224 zaken (24%). Daarna volgden de inkomstenbelasting (20%), de omzetbelasting, accijnzen en douanerechten (samen 8%) en de vennootschapsbelasting (4%). Ook in 2025 bleef de instroom van BPM- en WOZ-zaken dus hoog.

De uitstroom beliep 759 zaken. In 667 van deze zaken werd uitspraak gedaan (88%). De overige uitstroom (92) bestond uit intrekkingen en andere wijzen van afdoening. De uitstroom (759 zaken) was lager dan voorzien (950). De werkvoorraad steeg van 1.007 naar 1.509 zaken. De gemiddelde doorlooptijd steeg ten opzichte van 2024 met 107 dagen van 286 naar 393 dagen.

In belastingzaken is een conclusie door het parket facultatief. In 2025 concludeerden de vier fiscale advocaten-generaal (A-G) in 131 belastingzaken.

Totaaloverzicht sector belastingrecht

Sector belastingrecht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
instroom	1.058	1.000	1.263
uitstroom totaal	1.001	950	759
uitstroom uitspraken	677	825	667
uitstroom overig	324	125	92
conclusies	131	140	131

eindwerkvoorraad	1.005	900	1.509
gem. doorlooptijd totaal	286	--	393

Ter illustratie van het werk van de belastingsector in 2025 aan de rechtseenheid, de rechtsvorming en de rechtsbescherming worden hieronder enige thema's uitgelicht uit de zaken waarin in 2025 uitspraak is gedaan.

Proceskostenvergoeding en het gelijkheidsbeginsel

In 2025 deed de belastingkamer voor het eerst uitspraak in zaken over de in 2024 in werking getreden Wet herwaardering proceskosten WOZ en BPM. Die wet was bedoeld om een einde te maken aan overcompensatie van proceskosten in procedures over waardering van onroerende zaken en van geïmporteerde (gebruikte) auto's. De verlaging van de proceskostenvergoeding in die zaken tastte het verdienmodel aan van bureaus die grootschalig geautomatiseerd *no cure no pay* bezwaar- en beroepsprocedures voerden in WOZ- en BPM-zaken. Hun verdienmodel legde volgens de wetgever onredelijk beslag op proceskostenvergoedingen en rechterlijke capaciteit. De betrokken bureaus stelden in deze zaken dat die wet het discriminatieverbod schond omdat de proceskostenvergoeding in andere dan WOZ- en BPM-zaken niet was verlaagd. Volgens A-G Wattel ging het echter niet om gelijke gevallen: in WOZ- en BPM-zaken werd de markt beheerst door *no cure no pay* gemachtigden. Hun verdienmodel en de onwenselijke gevolgen ervan deden zich niet voor bij andere belastingen. De wet biedt de rechter bovendien ruimte om in reële ('bijzondere') gevallen de normale kostenvergoeding toe te kennen ([ECLI:NL:PHR:2024:1140](#)).

De Hoge Raad oordeelde dat de reikwijdte van de wet naar diens doel en strekking geacht moet worden beperkt te zijn tot bedrijfsmodellen gekenmerkt door (i) *no cure no pay*, (ii) het verplicht afstaan van proceskostenvergoedingen aan de gemachtigde, en (iii) zodanig procederen door de gemachtigde dat de vergoedingen de in redelijkheid gemaakte proceskosten ver overtreffen. WOZ- en BPM-zaken van gemachtigden zonder zo'n bedrijfsmodel zijn 'bijzondere' gevallen waarin de normale hoogte van de proceskostenvergoeding blijft gelden ([ECLI:NL:HR:2025:46](#)). In een BPM-zaak heeft de Hoge Raad daaraan toegevoegd dat als de belastingplichtige per ingevoerde auto een niet-symbolische instapvergoeding moet betalen (in dat geval € 750 exclusief omzetbelasting), geen sprake is van *no cure no pay* en de normale proceskostenvergoeding dus blijft gelden ([ECLI:NL:HR:2025:1382](#)).

Klassieke beroepen op het gelijkheidsbeginsel

De genoemde *no cure no pay* zaken zijn atypisch omdat niet de belastingplichtige, maar de gemachtigde zich gediscrimineerd achtte. Twee meer klassieke beroepen op het gelijkheidsbeginsel betroffen de waterzuiveringsheffing van tweepersoonshuishoudens en de aftrek van IVF-kosten door twee personen van gelijk geslacht.

In de eerste zaak achtte twee samenwoners zich gediscrimineerd doordat alle meerpersoonshuishoudens, ongeacht hun omvang, in de waterzuiveringsheffing worden aangeslagen voor 3 vervuilingseenheden (v.e.^[1]) en 1-persoonshuishoudens worden aangeslagen voor 1 v.e. Tweepersoonshuishoudens worden daardoor structureel benadeeld

ten opzichte van één en driepersoonshuishoudens en nog meer ten opzichte van huishoudens van meer dan drie personen, die structureel bevoordeeld worden.

A-G Wattel constateerde dat tweepersoonshuishoudens inderdaad structureel benadeeld worden; hij zag daarvoor geen overtuigende rechtvaardiging omdat de waterschappen toegang hebben tot de bevolkingsadministratie, maar omdat het om een formele wet ging (de Waterschapswet) en om slechts € 58 nadeel per jaar per tweepersoonshuishouden, zag hij geen 'victim' van discriminatie zoals bedoeld in art. 14 EVRM ([ECLI:NL:PHR:2024:1235](#)).

De Hoge Raad achtte de keuze van de wetgever om alleen van één- en driepersoonshuishoudens uit te gaan niet evident onredelijk, gegeven diens ruime beoordelingsmarge, diens doel van eenvoudige uitvoerbaarheid en het geringe financiële belang. Dat waterschappen de bevolkingsadministratie kunnen inzien, maakt dat niet anders, omdat heffingsdifferentiatie naar omvang van huishoudens de heffing compliceert doordat zij vaker tijdevenredig moet worden herzien bij tussentijdse wijziging van die omvang ([ECLI:NL:HR:2025:416](#)).

In de IVF-zaak hadden twee personen van gelijk geslacht met een kinderwens deelgenomen aan een eiceldonatie- en draagmoederschapsprogramma met als resultaat een dochter van één van hen, geadopteerd door de partner. De belanghebbende wilde aftrek van de IVF-kosten ad \$ 38.077 als specifieke zorgkosten. De inspecteur weigerde omdat de kosten niet waren gemaakt wegens ziekte of invaliditeit van de belanghebbende of de partner, zoals de wet eist. De belanghebbende achtte die eis discriminerend omdat IVF-behandeling bij heterostellen wél aftrekbaar is als twaalf maanden onbeschermd geslachtsgemeenschap niet resulteert in zwangerschap, ook al is geen ziekte vastgesteld.

In navolging van A-G Wattel ([ECLI:NL:PHR:2023:632](#)) achtte de Hoge Raad het onderscheid tussen zieke en gezonde personen niet in strijd met het discriminatieverbod. Op basis van de stand van de medische wetenschap zijn stellen van gelijk en van verschillend geslacht op dit punt niet vergelijkbaar omdat bij stellen van gelijk geslacht het duurzaam uitblijven van zwangerschap niet duidt op verminderde vruchtbaarheid, maar bij stellen van verschillend geslacht wel. Het criterium 'ziekte of invaliditeit' strookt met het gerechtvaardigde doel van de wetgever om aftrek alleen te verlenen bij ziekte of invaliditeit. Vergelijkbaarheid zou wel bestaan als bij (een van) de partners van het stel van gelijk geslacht verminderde vruchtbaarheid zou zijn vastgesteld ([ECLI:NL:HR:2025:184](#)).

Ongewenst gebruik, oneigenlijk gebruik en misbruik

De zaak [ECLI:NL:HR:2025:1732](#) betref een kwestie die de vastgoedwereld bezighoudt: de omzetbelastingheffing bij de overdracht door een projectontwikkelaar van diens vastgoedproject aan een belegger kort na de oplevering en nadat de projectontwikkelaar het vastgoed al is gaan verhuren. Is het verhuurde een 'algemeenheid van goederen' (een onderneming), dan is de levering ervan niet belast met omzetbelasting (art. 37d Wet OB, dat art. 19 van de BTW-Richtlijn van de EU omzet in nationaal recht). Deze regel vergemakkelijkt de overdracht van ondernemingen. Projectontwikkelaars en vastgoedbeleggers doen er hun voordeel mee: de kopende vastgoedbelegger heeft belang bij BTW-vrije levering omdat woningverhuur is vrijgesteld van BTW en de aankoop-BTW dan niet teruggevraagd kan worden. Valt de levering onder art. 37d, dan is hij ook geen overdrachtsbelasting verschuldigd.

De Inspecteur weigerde toepassing van art. 37d omdat volgens hem geen algemeenheid van goederen was overgedragen; de projectontwikkelaar droeg immers niet zijn ontwikkelingsbedrijf over, maar alleen een appartementencomplex, dat hij bovendien alleen maar had verhuurd om de verkoop onder art. 37d te laten vallen.

A-G Ettema achtte het standpunt van de Inspecteur onjuist: de onderhavige vastgoedverhuur is een zelfstandige economische activiteit en de overdracht ervan is daarom wel degelijk een overgang van een algemeenheid van goederen als de koper de verhuur voortzet.

De Hoge Raad twijfelde echter over de toepasselijkheid van art. 19 BTW-Richtlijn omdat een vastgoedkoper die vrijgesteld verhuurt de hem bij aankoop in rekening gebrachte BTW hoe dan ook niet kan terugvragen, zodat art. 19 irrelevant lijkt. Wel pakt eventuele herziening van BTW anders uit naar gelang art. 19 BTW-richtlijn wel of niet van toepassing is. De Hoge Raad heeft daarom het Hof van Justitie van de Europese Unie prejudiciële vragen gesteld over de toepasselijkheid van art. 19 BTW-Richtlijn en over de relevantie van het feit dat het vastgoed alleen maar werd verhuurd om beroep te kunnen doen op de vrijstelling. Het EU-Hof heeft nog geen uitspraak gedaan.

In de zaken [ECLI:NL:HR:2025:1327](#) en [ECLI:NL:HR:2025:1328](#) faalde een poging tot oneigenlijk gebruik van de 'jubelton' (de inmiddels afgeschafte vrijstelling ad (ruim) een ton voor schenkingen voor de financiering van een eigen woning). Die vrijstelling kon meermalen worden toegepast, maar slechts één keer tussen dezelfde schenker en begiftigde. Door 'kruislings' te schenken (over en weer aan elkaars kind), wilden twee ouderparen de jubelton twee keer belastingvrij geven; één keer rechtstreeks aan het eigen kind, en één keer over en weer aan het kind van het andere paar. A-G Koopman concludeerde dat civielrechtelijke kwalificatie van de afspraken tussen de ouderparen meestal al tot de conclusie noopt dat in zo'n geval in wezen aan het eigen kind wordt geschonken; als dat anders is, kan de vrijstelling toch geweigerd worden wegens wetsontduiking als het doorslaggevende motief voor het kruislings schenken het bevoordelen van het eigen kind is ([ECLI:NL:PHR:2024:1056](#)). De Hoge Raad oordeelde dat inderdaad in beginsel het civiele recht beslissend is voor de vragen of het om een schenking gaat en wie de schenker is, en dat als civielrechtelijk geen gift van de ouder aan het eigen kind kan worden vastgesteld, het inderdaad mogelijk is om wegens wetsontduiking toch uit te gaan van schenking aan het eigen kind, nl. als de kruislingse schenkingen zodanig op elkaar zijn afgestemd dat zij als samenstel moeten worden gezien. Behoudens tegenbewijs in dat elk geval zo als de geschonken bedragen (nagenoeg) geheel overeenstemmen en de schenkingen gelijktijdig of kort na elkaar plaatsvinden.

2025 was ook het jaar van nieuwe cassatieronden in enige geruchtmakende zaken over renteaftrekconstructies van *private equity* fondsen en internationale concerns die eigen vermogen omzetten in leningen om Nederlandse winst te eroderen door aftrek van rente betaald aan een gelieerde debiteur in een *tax haven* (winstdrainage). In de zaak [ECLI:NL:HR:2025:1250](#) oordeelde de Hoge Raad conform de conclusie van A-G Wattel ([ECLI:NL:PHR:2024:85](#)) dat ook als niet voldaan is aan de criteria van het tegen winstdrainage gerichte art. 10a Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (omdat het voor de overname van een Nederlandse *target* beschikbare eigen vermogen niet onzakelijk is omgeleid en omgezet binnen de concernstructuur bedoeld in art. 10a Vpb) renteaftrek toch geweigerd kan worden als zich buiten die art. 10a-structuur gekunsteldheden voordoen die de vennootschapsbelasting als geheel frustreren. Dat is het geval als door het bij elkaar brengen van de winst van de *target* en gekunsteld gecreëerde rentelasten de heffing willekeurig en voortdurend wordt verijdeld met voor de overname onnodige rechtshandelingen die enkel zijn terug te voeren op het doorslaggevende fiscale motief. Het 'spilfunctie'-arrest ([ECLI:NL:HR:2023:330](#)) staat niet aan aftrekweigering in de weg als de gelieerde buitenlandse debiteur geen financiële spilfunctie in een concern vervult, maar slechts een doorgeefluik van gelieerd vermogen is. In de zaak [ECLI:NL:HR:2025:1960](#) bevestigde de Hoge Raad dat het feit dat niet is gehandeld in strijd met doel en strekking van art. 10a Vpb niet meebrengt dat *fraus legis* is uitgesloten, en oordeelde hij conform de conclusie van A-G Wattel ([ECLI:NL:PHR:2024:182](#)) dat (i) als de gelieerde lening onzakelijk is en de rente daarom al vergaand neerwaarts gecorrigeerd moet worden, aftrek van die veel lagere rente in beginsel geen wetsontduiking meer is en dat (ii) zich geen winstdrainage voordoet voor zover de gelieerde lening bestaande, onverdachte, schulden van gelieerde vennootschappen aflost.

Elektronische communicatie

De zaak [ECLI:NL:HR:2025:1728](#) betrof het verzet van een belastingplichtige tegen de niet-ontvankelijkverklaring wegens termijnoverschrijding van zijn beroep tegen afwijzing van zijn bezwaar tegen naheffing van parkeerbelasting. Die afwijzing was volgens hem niet correct aan hem bekendgemaakt omdat zij alleen per e-mail was verstuurd. Volgens de Rechtbank had hij de gemeente echter door vermelding van zijn e-mailadres op het digitale bezwaarformulier kenbaar gemaakt per e-mail bereikbaar te zijn en had hij niet aannemelijk gemaakt dat hij de mail met de uitspraak op zijn bezwaar niet had ontvangen. In navolging van A-G Pauwels ([ECLI:NL:PHR:2025:277](#)), die er op wees dat art. 2:8 Awb na de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer vanaf 2026 eist dat de geadresseerde het bestuursorgaan 'uitdrukkelijk' kenbaar maakt dat hij elektronisch bereikbaar is, oordeelde de Hoge Raad dat de belanghebbende niet geacht kon worden kenbaar te hebben gemaakt elektronisch bereikbaar te zijn. De vermelding van zijn e-mailadres op het bezwaarformulier is daarvoor onvoldoende, nu dat formulier niet kon worden ingediend zonder opgave van een e-mailadres en niet vermeldde dat de indiener door invulling van een e-mailadres ermee instemde dat het bestuursorgaan bezwaarcorrespondentie naar dat e-mailadres stuurt. De uitspraak op bezwaar was dus niet correct bekendgemaakt. De beroepstermijn begon daarom pas te lopen nadat de belanghebbende een afschrift ervan onder ogen kreeg.

[1] Eén v.e. vertegenwoordigt 54,8 kg zuurstof die nodig is voor de zuivering van het gemiddeld door één persoon in één jaar geproduceerde afvalwater.

Overzicht zaakgegevens

Totaaloverzicht zaakgegevens 2025

Sector civiel recht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
instroom	347	350	319
uitstroom totaal	352	350	294
uitstroom uitspraken	335	--	276
uitstroom overig ¹	17	--	18
conclusies	344	350	284

eindwerkvoorraad	309	--	335
gem. doorlooptijd totaal ²	372	--	363

Sector strafrecht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
instroom	3.618	3.100	3.240
waarvan met middelen	2.125	1.798	1.717
uitstroom totaal	3.377	3.100	3.533
uitstroom uitspraken	3.235	2.950	3.355
uitstroom overig ³	142	150	178
conclusies	916	900	974
eindwerkvoorraad	2.720	2.200	2.427
gem. doorlooptijd totaal ⁴	259	--	282

Sector belastingrecht	Realisatie 2024	Planning 2025	Realisatie 2025
--------------------------	-----------------	---------------	-----------------

instroom	1.058	1.000	1.263
uitstroom totaal	1.001	950	759
uitstroom uitspraken	677	825	667
uitstroom overig ⁵	324	125	92
conclusies	131	140	131
eindwerkvoorraad	1.005	900	1.509
gem. doorlooptijd totaal ⁶	286	--	393

¹ Dit betreft zaken waarin het beroep in cassatie is ingetrokken of geroyeerd, en zaken waarin de behandeling van het beroep in cassatie is geschorst.

² De gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van zaken die bij het Hof van Justitie van de Europese Unie aanhangig zijn geweest. De doorlooptijd wordt berekend vanaf de datum van binnenkomst van de cassatiedagvaarding of het verzoekschrift tot cassatie tot aan de uitstroom van de zaak.

³ De uitstroom overig omvat zaken waarin het beroep in cassatie is ingetrokken en zaken die administratief zijn afgedaan door de griffier.

⁴ De gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van de ACAS-commissie voor het uitbrengen van een advies betreffende het instellen van een nader onderzoek in herzieningszaken ten voordele. De gemiddelde doorlooptijd wordt berekend vanaf het moment van binnenkomst van het dossier bij de Hoge Raad tot aan de uitstroom van de zaak.

⁵ De uitstroom overig omvat zaken waarin het beroep in cassatie is ingetrokken of geroyeerd, zaken die administratief zijn afgedaan door de griffier, zaken waarin de behandeling van het beroep in cassatie is geschorst en zaken die zijn uitgestroomd op verzet.

⁶ De gemiddelde doorlooptijd is inclusief de doorlooptijd van zaken die bij het Hof van Justitie van de Europese Unie aanhangig zijn geweest, zaken waarin het cassatieberoep is ingetrokken of geroyeerd of afgedaan door de griffier, zaken waarin de behandeling van beroep in cassatie is geschorst en zaken die zijn uitgestroomd op verzet. De doorlooptijd wordt berekend vanaf de datum van binnenkomst van het beroepschrift in cassatie tot aan een van deze uitstroomdata.

Sector civiel recht

	2023	2024	2025
instroom	334	347	319
vorderingszaken	214	214	185
verzoekzaken	111	118	127
prejudiciële vragen ⁷	9	15	7
conclusies	343	344	284
conclusies	343	342	284
standpunten 80a RO	--	2	--
uitstroom uitspraken⁸	399	335	276
vorderingszaken	239	239	216
verzoekzaken	144	111	89
verzoekschriften	9	--	--
prejudiciële vragen	7	8	11
uitstroom overig⁹	31	17	18
vorderingszaken	24	15	15

verzoekzaken	7	1	3
prejudiciële vragen	--	1	--
werkvoorraad	314	309	335
vorderingszaken	239	222	216
verzoekzaken	68	74	109
prejudiciële vragen	7	13	10

⁷ Overall waar staat prejudiciële vragen betreft het prejudiciële vragen die gesteld zijn aan de Hoge Raad der Nederlanden.

⁸ Indeling op basis van zaaktype.

⁹ Dit betreft zaken waarin het beroep in cassatie is ingetrokken of geroyeerd, en zaken waarin de behandeling van het beroep in cassatie is geschorst.

uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
uitstroom uitspraken¹⁰	399	335	276
verwerping	234	204	180
vernietiging	142	104	77
niet-ontvankelijk	4	8	2
overig	13	11	8

prejudiciële vragen	6	8	9
---------------------	---	---	---

uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
inhoudelijk	238	200	172
art. 80a RO	--	--	--
art. 81 RO	161	135	104

instroom per hof	2023	2024	2025
Hof Amsterdam	45	87	74
Hof Arnhem- Leeuwarden	84	79	58
Hof Den Haag	86	77	65
Hof 's- Hertogenbosch	48	35	40
Gemeenschappelijk Hof ¹¹	16	14	14
Rechtbanken	55	54	67
Overig	--	1	1

uitspraken per hof	niet-ontvankelijk	verwerping	vernietiging	prejudiciële vragen	overig
Hof Amsterdam	1	43	13	1	2
Hof Arnhem-Leeuwarden	--	49	19	1	1
Hof Den Haag	--	51	17	1	--
Hof 's-Hertogenbosch	--	15	5	1	1
Gemeenschappelijk Hof ¹²	--	8	3	1	--
Rechtbanken	1	13	20	5	4

¹⁰ Indeling op basis van dictum.

¹¹ Met Gemeenschappelijk Hof wordt bedoeld Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

¹² Idem.

Sector strafrecht

	2023	2024	2025
instroom	3.454	3.618	3.240

reguliere strafzaken	3.143	3.370	2.938
beschikkingen	289	234	279
herzieningen ¹⁴	22	12	23
prejudiciële vragen ¹⁷	--	2	--
conclusies	803	916	974
conclusies	803	914	974
prejudiciële vragen	--	2	--
uitstroom uitspraken	2.979	3.235	3.355
reguliere strafzaken	2.746	2.978	3.126
beschikkingen	222	238	219
herzieningen	11	19	8
prejudiciële vragen	--	--	2
uitstroom overig	179	142	178
werkvoorraad	2.479	2.720	2.427
reguliere strafzaken	2.285	2.572	2.243

beschikkingen	180	140	166
herzieningen	14	6	18
prejudiciële vragen	0	2	0

uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
uitstroom uitspraken	2.979	3.235	3.355
verwerping	412	430	426
vernietiging en verwijzing	138	164	200
vernietiging en HR doet af	159	211	302
niet-ontvankelijk	2.256	2.398	2.404
gegrond	4	6	--
overig	10	26	21
prejudiciële vragen	0	0	2

uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
inhoudelijk	548	593	801
art. 80a RO	857	980	1.114
art. 81 RO	241	241	222

herziening uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
herziening uitstroom uitspraken	11	19	9
gegrond	4	6	-
afwijzing	5	8	5
niet-ontvankelijk	2	4	3
overig	--	1	1

instroom per instantie	2023	2024	2025
Hof Amsterdam	633	609	556
Hof Arnhem-Leeuwarden	1.068	1.168	1.112

Hof Den Haag	655	637	560
Hof 's-Hertogenbosch	764	937	676
Gemeenschappelijk Hof ²³	40	34	33
Rechtbanken	294	229	297
Overig	--	4	6

uitspraken per hof	niet-ontvankelijk	verwerping	vernietiging	gegrond	overig	prejudiciële vragen
Hof Amsterdam	362	96	109	--	4	0
Hof Arnhem-Leeuwarden	805	98	130	--	4	0
Hof Den Haag	481	69	106	--	1	0
Hof 's-Hertogenbosch	584	128	118	--	2	0
Gemeenschappelijk	14	9	4	--	2	0

Hof ²⁴						
Rechtbanken	158	25	35	--	3	2
Overig	--	--	--	--	5	0

¹⁹ Inclusief één verzoek tot nader onderzoek.

²⁰ Zaken met middelen.

²¹ Waaronder één heropende zaak uit 2023.

²² Idem.

²³ Met Gemeenschappelijk Hof wordt bedoeld Gemeenschappelijk Hof van Justitie Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

²⁴ Idem.

Sector belastingrecht

	2023	2024	2025
instroom	1.201	1.058	1.263
beroep in cassatie	1.189	1.043	1.247
herziening	7	12	14
prejudiciële vragen ²⁵	3	3	2
conclusies	104	131	131
uitstroom uitspraken²⁶	654	677	667
beroep in cassatie	642	664	657

herziening	10	6	10
prejudiciële vragen	2	7	--
uitstroom overig	384	324	92
werkvoorraad	948	1.005	1.509
beroep in cassatie	937	997	1.495
herziening	7	8	12
prejudiciële vragen	4	0	2

²⁵ Overall waar staat prejudiciële vragen betreft het prejudiciële vragen die gesteld zijn aan de Hoge Raad der Nederlanden.

²⁶ Indeling op basis van zaaktype.

uitstroom uitspraken²⁷	2023	2024	2025
uitstroom uitspraken	654	677	667
ongegrond	416	386	370
niet-ontvankelijk	189	250	262
overig	9	2	2
vernietigd en HR	11	15	9

doet af			
vernietigd en verwijzing	28	16	24
prejudiciële vragen	1	8	0

uitstroom uitspraken	2023	2024	2025
inhoudelijk	249	223	301
art. 80a RO	74	121	121
art. 81 RO	331	333	245

instroom per hof	2023	2024	2025
Hof Amsterdam	192	169	203
Hof Arnhem-Leeuwarden	227	261	203
Hof Den Haag	225	220	233
Hof 's-Hertogenbosch	204	132	370
Gemeenschappelijk Hof ²⁸	6	1	11

Rechtbanken	302	181	175
Centrale Raad van Beroep	33	57	44
Overig	12	37	24

uitspraken per hof	niet-ontvankelijk	ongegrond	vernietiging	overig
Hof Amsterdam	29	39	5	--
Hof Arnhem-Leeuwarden	57	75	8	--
Hof Den Haag	30	126	10	2
Hof 's-Hertogenbosch	28	52	6	--
Gemeenschappelijk Hof ²⁹	-	3	-	--
Rechtbanken	65	13	4	--
Overig ³⁰	54	6	--	--

²⁷ Indeling op basis van dictum.

²⁸ Met Gemeenschappelijk Hof wordt bedoeld Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

²⁹ Idem.

³⁰ De rubriek overig omvat mede een uitspraak op een aan de Hoge Raad gestelde prejudiciële

vraag.

Recht van de Europese Unie

Bij de uitleg en toepassing van het recht van de Europese Unie beoordeelt de Hoge Raad of het Unierecht in een zaak zonder meer kan worden toegepast, dan wel met toepassing van artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie eerst een prejudiciële vraag over dat recht wordt gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) in Luxemburg.

De Hoge Raad heeft in 2025 in acht zaken prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie:

- HR 28 maart 2025, [ECLI:NL:HR:2025:472](#)
- HR 20 juni 2025, [ECLI:NL:HR:2025:945](#)
- HR 20 juni 2025, [ECLI:NL:HR:2025:946](#)
- HR 4 juli 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1081](#)
- HR 18 juli 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1158](#)
- HR 18 juli 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1161](#)
- HR 18 juli 2025, [ECLI:NL:HR:2025:889](#)
- HR 21 november 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1732](#)

In 2025 hadden drie uitspraken van het Hof van Justitie betrekking op zaken waarin de Hoge Raad in eerdere jaren prejudiciële vragen had gesteld:

- HvJEU 13 februari 2025, C393/23, [ECLI:EU:C:2025:85](#)
- HvJEU 13 maart 2025, C137/23, [ECLI:EU:C:2025:179](#)
- HvJEU 4 september 2025, C203/24, [ECLI:EU:C:2025:662](#)

De vierde kamer

Naast de civiele kamer, strafkamer en belastingkamer kent de Hoge Raad een vierde kamer.

De vierde kamer behandelt klachten tegen rechterlijke ambtenaren en zaken over schorsing en ontslag van rechterlijke ambtenaren die voor het leven zijn benoemd. Alleen de procureur-generaal bij de Hoge Raad kan zulke zaken voorleggen aan de Hoge Raad. Verder behandelt de vierde kamer verzoeken tot wraking van een rechter van de Hoge Raad. De vierde kamer bestaat uit de president van de Hoge Raad, drie vicepresidenten vanuit de civiele kamer, de strafkamer en de belastingkamer, en een aantal raadsheren uit die kamers. Uitspraken van de vierde kamer worden gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

In 2025 heeft de vierde kamer in elf zaken uitspraak gedaan. Eén uitspraak ging over de verwerking van persoonsgegevens door gerechten. Tien uitspraken gingen over verzoeken tot wraking van leden van de Hoge Raad.

Verwerking van persoonsgegevens door gerechten

De procureur-generaal kan, ambtshalve of op basis van een klacht, bij de Hoge Raad een

vordering instellen tot het doen van een onderzoek naar de wijze waarop een gerecht persoonsgegevens verwerkt in het kader van de uitoefening van zijn gerechtelijke taken. Dit is vastgelegd in de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad. Vorderingen op basis van deze regeling worden behandeld door de vierde kamer.

Op 9 september 2025 heeft de procureur-generaal naar aanleiding van een bij hem ingediende klacht een vordering ingediend. De klacht ging over de verwerking van persoonsgegevens in een nieuwsbericht dat een rechtbank in het kader van de behandeling van een strafzaak op rechtspraak.nl had geplaatst. De klacht bestond uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof de juistheid van bepaalde informatie in het nieuwsbericht. Het tweede onderdeel ging onder meer erover dat bepaalde informatie in het nieuwsbericht tot verzoekster herleidbaar was en zij in een negatief daglicht was komen te staan.

De Hoge Raad heeft geoordeeld dat beide onderdelen van de klacht gegrond waren (HR 19 december 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1980](#)). Het nieuwsbericht bevatte informatie die in strijd was met het beginsel van juistheid dat is neergelegd in artikel 5 van de AVG. Het nieuwsbericht was tot verzoekster herleidbaar en de inhoud van het nieuwsbericht was zodanig dat kon worden voorzien dat herkenning van verzoekster voor haar ernstige gevolgen zou kunnen hebben. Het ging om informatie die voor verzoekster stigmatiserend kon zijn en daarom was van de desbetreffende gegevens slechts toegestaan indien dat noodzakelijk is om redenen van zwaarwegend algemeen belang. De inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van verzoekster was in dit geval niet noodzakelijk. Het nieuwsbericht berustte in zoverre niet op de in artikel 6 lid 1, aanhef en onder e, AVG genoemde grondslag en was niet in overeenstemming met het beginsel van minimale gegevensverwerking en de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.

Wrakingszaken

Als waarborg voor de rechterlijke onpartijdigheid kent het recht de mogelijkheid van wraking van de rechter in een zaak. Wie een rechter in een zaak wraakt, verzoekt de vervanging van die rechter door een andere rechter. Regels over de wraking van een rechter maken deel uit van het procesrecht van alle drie de rechtsgebieden waarop de Hoge Raad zaken behandelt. Het [Protocol deelname aan behandeling en beraadslaging van de Hoge Raad](#) (verwijst naar een [andere website](#)) geeft aanvullende regels voor de behandeling van een verzoek om wraking van één van de leden van de Hoge Raad.

Een uitspraak van 7 februari 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:183](#)) betrof een verzoek tot wraking van een raadsheer die volgens het verzoek vanwege zijn nevenfuncties te veel conflicterende belangen had. De Hoge Raad wees het verzoek af, omdat geen sprake was van vooringenomenheid jegens de verzoekster of een objectief gerechtvaardigde vrees daarvoor.

Een uitspraak van 28 maart 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:478](#)) betrof een verzoek tot wraking van leden van de Hoge Raad op grond van omstandigheden waaruit de verzoeker afleidde dat bij die leden onvoldoende distantie bestond om het beroep in cassatie te kunnen behandelen en beoordelen, en een vooropgezette bedoeling om in zijn nadeel te beslissen. De door verzoeker genoemde omstandigheden hadden betrekking op functies die de gewraakte leden in het (verre) verleden hadden uitgeoefend. De Hoge Raad oordeelde dat die omstandigheden niet de conclusie rechtvaardigen dat die leden ten aanzien van verzoeker vooringenomen zijn en ook niet dat daarvoor een objectief gerechtvaardigde vrees bestaat. Een oordeel in deze zin bevat ook de uitspraak van 18 juli 2025, ([ECLI:NL:HR:2025:1200](#)). In deze uitspraak werd verder geoordeeld dat het enkele feit dat een rechter eerder in een andere zaak een beslissing heeft

gegeven ten aanzien van een procespartij, niet meebrengt dat deze rechter jegens deze procespartij een vooringenomenheid koestert, althans dat de vrees daarvoor objectief gerechtvaardigd is.

Twee uitspraken van 12 december 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:1903](#) en [ECLI:NL:HR:2025:1906](#)) gingen onder andere over verzoeken tot wraking van een lid van de Hoge Raad waarin was aangevoerd dat de nevenactiviteiten van dat lid niet waren gepubliceerd in het daarvoor bestemde register. Daaraan lag een technisch probleem ten grondslag, dat ten tijde van de uitspraak was hersteld. De Hoge Raad overwoog dat een afschrift van de nevenfuncties van het desbetreffende lid zoals gepubliceerd met de conclusie van de advocaat-generaal aan verzoekster zijn gezonden. Van de gelegenheid om daarop te reageren heeft zij geen gebruik gemaakt. De enkele omstandigheid dat de nevenfuncties enige tijd niet gepubliceerd waren in het daarvoor bestemde register, leverde naar het oordeel van de Hoge Raad geen zwaarwegende aanwijzing op dat het lid jegens verzoeksters een vooringenomenheid koesterde, en ook niet dat daarvoor een objectief gerechtvaardigde vrees bestond.

In vijf zaken heeft de Hoge Raad een wrakingsverzoek buiten behandeling gesteld:

- HR 30 juni 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1076](#)
- HR 10 oktober 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1514](#)
- HR 17 oktober 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1591](#)
- HR 5 december 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1833](#)
- HR 19 december 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1974](#)

Klachten en overige correspondentie

De interne klachtenregeling van de Hoge Raad geeft iedereen het recht om bij de president van de Hoge Raad een klacht in te dienen over de wijze waarop de Hoge Raad, een lid van de Hoge Raad of de griffier van de Hoge Raad zich in een bepaalde aangelegenheid tegenover hem heeft gedragen. Er kan niet worden geklaagd over gedragingen waartegen een procedure bij een rechterlijke instantie openstaat of heeft opengestaan. Klachten kunnen ook niet gaan over een rechterlijke beslissing of de wijze van totstandkoming daarvan, met inbegrip van de in dat kader genomen procedurele beslissingen. Klachten die zijn gericht tegen gedragingen van waarnemend griffiers worden de griffier van de Hoge Raad toegerekend in die gevallen waarin het gaat om de uitoefening van bevoegdheden die de wet aan de griffier toekent. Ook deze klachten worden onder deze klachtenregeling behandeld.

Op grond van de klachtenregeling wordt jaarlijks een overzicht gepubliceerd van de geregistreerde en door de president behandelde en afgehandelde klachten.

Bij de procureur-generaal zijn in het verslagjaar ook klachten ingediend. Hierover is te lezen in het hoofdstuk [Het parket bij de Hoge Raad](#).

Verslagperiode

In 2025 heeft de president op grond van de klachtenregeling vier klachten behandeld.

Een van deze klachten betrof het handelen van een waarnemend griffier nadat zonder de verplichte tussenkomst van een cassatieadvocaat beroep in cassatie was ingesteld.

Een andere klager meende door de wijze van verzending en de communicatie niet tijdig op de hoogte te zijn geraakt van de termijn voor indiening van een cassatieschriftuur.

Weer een andere klager uitte klachten over de ongegrondverklaring van zijn cassatieberoep met toepassing van artikel 81 lid 1 Wet RO. Volgens deze klager hadden de leden van de Hoge Raad die de uitspraak hadden gedaan, zich hiermee schuldig gemaakt aan bedrog.

De laatste klager maakte melding van een uitspraak van de Hoge Raad onder een in de klacht vermeld zaaknummer en schreef dat in strijd met artikel 6 lid 1 EVRM aan deze uitspraak was meegewerkt door een in de klacht omschreven lid van de Hoge Raad.

In antwoord op elk van de klachten heeft de president aan de klager bericht dat het ging om klacht(en) over een rechterlijke beslissing, danwel de wijze van totstandkoming daarvan met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard, waarover volgens artikel 2.4 van de klachtenregeling niet kan worden geklaagd.

Overige correspondentie

De Hoge Raad en de president van de Hoge Raad hebben ook in 2025 over vele uiteenlopende onderwerpen, brieven en e-mails ontvangen.

Sommige schrijvers wendden zich bijvoorbeeld tot de Hoge Raad of de president met een klacht omdat zij ontevreden zijn over een arrest van de Hoge Raad of over uitspraken van andere rechterlijke colleges. Ook worden klachten ontvangen over een beslissing of een reactie van de procureur-generaal bij de Hoge Raad in het kader van één van zijn bijzondere taken. Deze brieven en e-mails vallen niet binnen het bereik van de klachtenregeling en worden in de regel door de griffier van de Hoge Raad in die zin beantwoord.

Andere schrijvers brengen meer algemeen maatschappelijke onderwerpen en hun onvrede daarover of problemen en kwesties in hun persoonlijke situatie onder de aandacht van de Hoge Raad en/of de president. De griffier van de Hoge Raad handelt ook deze correspondentie af. In de meeste gevallen kan de Hoge Raad en/of de president niets voor de betrokkene betekenen. Waar mogelijk wordt verwezen naar andere instanties of juridische hulpverleners.

Samenstelling Hoge Raad 31-12-2025

President	<ul style="list-style-type: none">• Mr. G. de Groot (C)
Vicepresidenten	<ul style="list-style-type: none">• Mr. V. van den Brink (S)• Mr. M.V. Polak (C)• Mr. M.E. van Hilten (B)• Mr. M.J. Kroeze (C)• Mr. M.J. Borgers (S)• Mr. J.A.R. van Eijnsden (B)
Raadsheren	<ul style="list-style-type: none">• Mr. E.N. Punt (B)• Mr. M.W.C. Feteris (B)• Mr. M.A. Fierstra (B)• Mr. T.H. Tanja-van den Broek (C)• Mr. A.L.J. van Strien (S)• Mr. E.F. Faase (B)

	<ul style="list-style-type: none"> • Mr. C.E. Du Perron (C) • Mr. M.T. Boerlage (B) • Mr. P.A.G.M. Cools (B) • Mr. H.M. Wattendorff (C) • Mr. F.J.P. Lock (C) • Mr. M. Kuijer (S) • Mr. C. Caminada (S) • Mr. A.E.B. ter Heide (C) • Mr. S.J. Schaafsma (C) • Mr. F.R. Salomons (C) • Mr. T. Kooijmans (S) • Mr. G.C. Makkink (C) • Mr. K. Teuben (C) • Mr. A.E.H. van der Voort Maarschalk (B) • Mr. C.N. Dalebout (S) • Mr. T.B. Trotman (S) • Mr. F. Posthumus (S) • Mr. F.G.F. Peters (B) • Mr. R. Kuiper (S) • Mr. W.A.P. van Roij (B) • Mr. F. Damsteegt (S)
Raadsheren in buitengewone dienst	<ul style="list-style-type: none"> • Mr. H.G. Sevenster • Mr. C.J. Borman • Mr. B.P.M. van Ravels
Griffier	<ul style="list-style-type: none"> • Mr. M. Wesselink

Mutaties in de Hoge Raad der Nederlanden in 2025

Benoemd tot raadsheer	• Mr. F. Damsteegt	Per 01-10-2025
Benoemd tot griffier	• Mr. M. Wesselink	Per 12-09-2025
Benoemd tot raadsheer in buitengewone dienst	• Mr. B.P.M. van Ravels	Per 22-01-2025

Ontslag verleend aan

- Mr. J.E.M. Polak Per 01-01-2025
- Mr. Y. Buruma Per 01-09-2025
- Mr. A.E.M. Röttgering Per 01-09-2025

C = civiel; S = straf; B = belasting. Betrokkene maakt deel uit van de kamer op dit deelgebied.

Contacten met de wetgever

Advies over wetsvoorstellen

De president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad kunnen op verzoek van de minister van Justitie en Veiligheid advies geven over conceptwetsvoorstellen. In de regel wordt geadviseerd over voorgenomen wetgeving die de organisatie van en de afstemming binnen de rechtspraak betreft en over aanpassingen van het procesrecht. Politieke aspecten en keuzes blijven buiten de advisering.

Bij de keuzes in de advisering wordt in aanmerking genomen dat de president en de procureur-generaal niet vooruit kunnen lopen op een toekomstige procedure bij de Hoge Raad over de uitleg en toepassing van bepalingen die zijn voorgesteld en mogelijk tot wet worden verheven. Ook wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de drie staatsmachten voor de menselijke vrijheid en waardigheid, de beginselen van de democratische rechtsstaat en de waarden van de Europese Unie meegewogen.

De uitgebrachte adviezen worden gepubliceerd op de website van de Hoge Raad. In 2025 hebben de president en procureur-generaal zes inhoudelijke adviezen uitgebracht over voorgenomen wetgeving. Het betreft:

- Reactie op het voorstel voor een zogenoemde vangnetbepaling in het nieuwe Wetboek van Strafvordering (art. 2.1.7a NSv);
- Advies bij voorstellen tot een Herzieningswet ambtsmisdrijven en bewindspersonen en de verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot wijziging van art. 119 Grondwet;
- Zienswijze over de Contourennota constitutionele toetsing;
- Advies bij het conceptwetsvoorstel 'Bescherming vermogen in het familierecht';
- Advies bij conceptwetsvoorstel Evaluatiewet Wvggz en Wzd;
- Reactie op conceptvoorstel tot Wijziging van de Grondwet ter invoering van de rechterlijke bevoegdheid om wetten aan een aantal bepalingen van de Grondwet te toetsen en de toevoeging van een bepaling inzake beperkingen van grondrechten.

Dialoog

Als instituut vervult de Hoge Raad een autonome rol in de goede verhoudingen tussen vertegenwoordigers van de drie staatsmachten. Hierin vervullen de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad een verbindende boegbeeldfunctie die zich vooral uit in contacten en gesprekken. Goede verhoudingen dragen bij aan wederzijds respect en begrip voor elkaars verantwoordelijkheid in het staatsbestel en de samenleving. Een rechtstreekse dialoog tussen vertegenwoordigers van de staatsmachten maakt het mogelijk met elkaar van gedachten te wisselen over de gedeelde onderliggende verantwoordelijkheid voor de functie van het recht in de handhaving van de menselijke vrijheid en waardigheid, de beginselen van de democratische rechtsstaat en de waarden van de Europese Unie.

In zo'n dialoog gaat het niet over lopende of toekomstige zaken, maar over onderwerpen die het begrip van en inzicht in elkaars werk bevorderen: wat heeft de een voor informatie nodig over

de aard van het werk van de ander om het eigen werk optimaal te kunnen doen? De inhoud van het jaarverslag van de Hoge Raad wordt in de loop van het jaar geregeld benut als handvat in de dialoog met vertegenwoordigers van de wetgevende macht.

Signalen aan de wetgever

Sinds 2017 geeft de Hoge Raad in het jaarverslag een overzicht van uitspraken die een signaal aan de wetgever bevatten. In 2025 betreft dit 12 uitspraken (2020: 8 uitspraken; 2021: 10 uitspraken; 2022: 10 uitspraken; 2023: 6 uitspraken, 2024: 7 uitspraken).

Aan de selectie van de gesignaleerde uitspraken ligt geen systematische benadering ten grondslag. Het overzicht wordt verstrekt tegen de achtergrond van de taken van de Hoge Raad om de rechtseenheid en rechtsvorming te bevorderen en rechtsbescherming te bieden. De wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht hebben wettelijk elk eigen verantwoordelijkheden bij de inzet van wetgeving. Zij delen onder meer het maatschappelijke belang bij effectieve wetgeving die rechtszekerheid biedt aan rechtzoekenden en de samenleving. Bij het dienen van dit belang verkeren zij ook in een wisselwerking met elkaar. Een doeltreffende wisselwerking tussen de drie machten zal onder meer de kwaliteit van het recht bevorderen, evenals de snelheid waarmee knelpunten in de wet kunnen worden herkend en opgelost.

In die wisselwerking ziet de Hoge Raad aanleiding om signalen op te nemen bij knelpunten die hij in zaken voorbij ziet komen bij de toepassing van wetgeving. Door het geven van signalen kan ook worden bevorderd dat voor de rechtspleging en de samenleving inzichtelijk is welke juridisch-technische knelpunten de Hoge Raad tegenkomt bij de behandeling van zaken. Signalen zijn bedoeld als een hulpmiddel naast het wekelijks beschikbaar komen van de uitspraken van de Hoge Raad op rechtspraak.nl. Het is aan de wetgever of die op een signaal van de Hoge Raad wil reageren, bijvoorbeeld met een wetgevingstraject of met een dialoog tussen medewetgevers. Heeft de wetgever al op een uitspraak van de Hoge Raad gereageerd voordat die uitspraak in deze rubriek wordt opgenomen, dan kan vermelding van die reactie bij het signaal de dialoog tussen de staatsmachten nader illustreren.

De signalen aan de wetgever in de jaarverslagen van de Hoge Raad zijn variabel van aard. Het kan bijvoorbeeld gaan om het wijzen op juridisch-technische knelpunten, maar ook om het aankaarten van een rechtstekort. Bij juridisch-technische aandachtspunten gaat het bijvoorbeeld om leemtes in de wet, regels die in strijd zijn met voorschriften van hogere orde, onduidelijke regelingen of regelingen die niet goed op elkaar zijn afgestemd. Het aankaarten van een rechtstekort komt voort uit de taak van de Hoge Raad om rechtsbescherming te bieden en de rechtsontwikkeling te bevorderen.

Signalen van de Hoge Raad aan de wetgever hebben geen betrekking op keuzes die niet aan de rechter zijn, zoals politieke keuzes. Soms kan de Hoge Raad binnen de bandbreedte van zijn taken een oplossing voor een gesignaleerd knelpunt bieden in de uitspraak in een zaak. Soms blijkt uit een uitspraak dat dit op grond van het toepasselijke recht juist niet mogelijk of wenselijk is. Signalen van de Hoge Raad aan de wetgever zijn beperkt tot kwesties die de Hoge Raad bij de behandeling van zaken tegenkomt.

Arresten

HR 14 maart 2025, [ECLI:NL:HR:2025:385](https://ecli.nl/HR:2025:385)

De Hoge Raad oordeelde in deze zaak dat de huidige wetgeving het niet mogelijk maakt dat een beschikking tot inbewaringstelling dan wel een machtiging tot opname en verblijf ingevolge de

Wet zorg en dwang (Wzd) ten uitvoer mag worden gelegd in een accommodatie die uitsluitend is geregistreerd voor zorg als bedoeld in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvggz). De Hoge Raad vermeldde dat niet te verwachten is dat de wetgever op korte termijn in de mogelijkheid zal voorzien dat Wzd-zorg in crisissituaties zo nodig korte tijd in een Wvvggz-accommodatie kan worden verleend (of omgekeerd). Het tekort aan Wzd-crisisplaatsen is door de verantwoordelijke minister onder ogen gezien bij de eerste evaluatie van de Wvvggz en Wzd. Tot een wetswijziging heeft dat nog niet geleid. Volgens art. 5 lid 1 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) mag niemand van zijn vrijheid worden beroofd buiten de gevallen bij of krachtens de wet voorzien. Voor de burger dient voorzienbaar te zijn in welke gevallen en onder welke duidelijk omschreven voorwaarden de overheid de bevoegdheid toekomt hem van zijn vrijheid te beroven. De nationale wetgeving moet in haar toepassing voldoende voorzienbaar zijn. Onder deze omstandigheden staat art. 5 lid 1 EVRM naar het oordeel van de Hoge Raad eraan in de weg dat een Wzd-machtiging wordt verleend met het oog op tenuitvoerlegging in een Wvvggz-accommodatie.

HR 28 maart 2025, [ECLI:NL:HR:2025:483](#)

In deze zaak gaat het erom of de rechtsverhouding tussen beurspromovendi en een universitair medisch centrum kan worden aangemerkt als een arbeidsovereenkomst (art. 7:610 Burgerlijk Wetboek (BW)). Uitgangspunt bij de beoordeling in cassatie is dat geen aanstelling als ambtenaar had plaatsgevonden. Als de regels van het arbeidsovereenkomstenrecht op hun rechtsverhouding geen toepassing vinden, betekent dat dus niet dat de beurspromovendi de rechtspositie van ambtenaar hadden, maar dat sprake is van een ongeregelde overeenkomst zonder op de positie van werkenden toegesneden beschermende bepalingen. Bij dat resultaat zouden de bepalingen van titel 7.10 BW buiten toepassing blijven (art. 7:615 (oud) BW). Als de rechtsverhouding tussen partijen voldoet aan de omschrijving van een arbeidsovereenkomst sluit een dergelijk resultaat niet aan bij de rechtsontwikkeling die inmiddels heeft geleid tot de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren. Doel daarvan was immers het zoveel mogelijk gelijktrekken van de rechtsposities van (voormalige) ambtenaren en werknemers. Evenmin wordt met een dergelijk resultaat dan het doel gediend dat de wetgever met art. 7:615 (oud) BW voor ogen stond. Voor de lacune in de rechtsbescherming van de beurspromovendi die dan ontstaat, biedt het wettelijk stelsel geen rechtvaardiging. Die rechtvaardiging kan evenmin worden gevonden in het Besluit experiment promotieonderwijs. Volgens de op dat besluit gegeven toelichting zou de rechter, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, tot het oordeel kunnen komen dat de verhouding met een promovendus moest worden aangemerkt als een arbeidsovereenkomst of een aanstelling als ambtenaar. De Hoge Raad verwierp de Hoge Raad de klachten tegen het oordeel van het hof dat de beurspromovendi werkzaam waren op basis van een arbeidsovereenkomst.

HR 4 april 2025, [ECLI:NL:HR:2025:518](#)

Deze zaak betreft het ontbreken van een regeling voor advocaten in het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden om toegelaten te worden als advocaat bij de Hoge Raad in burgerlijke zaken zodat zij in die zaken bij de Hoge Raad kunnen procederen. Zie over dit arrest verder in dit jaarverslag de rubriek De Hoge Raad, Civiel recht.

HR 4 april 2025, [ECLI:NL:HR:2025:508](#)

Deze zaak gaat over de toepassing van de zogenoemde 30%-regeling in de zin van artikel 31a, lid 2, letter e, van de Wet op de loonbelasting 1964 (hierna: de Wet LB 1964). Hoe moet bij de berekening van de in dat artikel geregelde heffing over zogenoemde excessieve vertrekvergoedingen het toetsloon van de werknemer als bedoeld in artikel 32bb, lid 3, van de Wet LB 1964 worden berekend? Moet daarbij ook loon in aanmerking worden genomen dat

bestaat uit vergoedingen of verstrekkingen die behoren tot de eindheffingsbestanddelen als bedoeld in artikel 31, lid 1, letter f, van de Wet LB 1964, waarover op grond van artikel 31a, lid 2, van de Wet LB 1964 geen eindheffing bij de werkgever plaatsvindt, zoals extraterritoriale vergoedingen die onder de 30%-regeling vallen? Onder verwijzing naar de conclusie van de advocaat-generaal ([ECLI:NL:PHR:2024:1422](#), onder 11) besliste de Hoge Raad dat het gerechtshof ten onrechte had geoordeeld dat zulke vrijgestelde vergoedingen en verstrekkingen niet tot het loon in de zin van artikel 32bb van de Wet LB 1964 behoren. In de conclusie van de advocaat-generaal (onder andere 1.6, 9.5, 10.61, 10.65) werd van betekenis geacht dat de wetgever geen aandacht heeft besteed aan de impact van de werkkostenregeling op (onder meer) art. 32bb Wet LB.

HR 11 april 2025, [ECLI:NL:HR:2025:543](#)

Kan iemand als uitzendkracht werkzaam zijn op basis van een uitzendovereenkomst in de zin van art. 7:690 BW als die persoon door het uitzendbureau niet wordt uitgezonden ten behoeve van het beroep of bedrijf van de inlener, maar voor werkzaamheden ten behoeve van het huishouden van een natuurlijke persoon? De Hoge Raad oordeelde dat de wet dit niet uitsluit. Voor zover de toepassing van de regels in deze driehoeksrelaties zou leiden tot resultaten die zich niet laten verenigen met hetgeen de wetgever bij de regeling van de art. 7:690-691 BW voor ogen heeft gestaan, is het in de eerste plaats aan de wetgever om hier grenzen te stellen.

HR 9 mei 2025, [ECLI:NL:HR:2025:723](#)

Deze zaak gaat over de vraag of volwassen geworden kinderen inzage kunnen krijgen in de dossiers van de familie- en jeugdprocedures over hen uit het verleden. Zie over dit arrest verder in dit jaarverslag de rubriek De Hoge Raad, Civiel recht.

HR 11 juli 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1128](#)

In deze zaak waren in de uitspraak van 6 oktober 2023, [ECLI:NL:HR:2023:1371](#) prejudiciële vragen voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie. In die uitspraak had de Hoge Raad onder andere geoordeeld (in rov. 5.4) dat artikel 36 Invorderingswet (IW) 1990 dwingend is geformuleerd en de ontvanger geen discretionaire bevoegdheid heeft om af te zien van aansprakelijkstelling indien een lichaam als bedoeld in artikel 36 lid 1 IW 1990 niet of niet tijdig heeft voldaan aan zijn meldingsplicht. De wet kent aan de ontvanger ook niet de bevoegdheid toe om de aansprakelijkheid te matigen. Dit betekent dat het de ontvanger niet vrijstaat bij de toepassing van die bepaling belangen af te wegen. Na beantwoording van de prejudiciële vragen wees de Hoge Raad op 11 juli 2025 eindarrest in de zaak. Hierin overwoog de Hoge Raad ten overvloede dat het in dit geval gaat om een situatie waarin slechts één persoon, de enige bestuurder van een besloten vennootschap, aansprakelijk is voor een aantal belastingschulden. Anders dan in het geval verschillende personen, bijvoorbeeld verschillende bestuurders van hetzelfde lichaam, aansprakelijk zijn voor een belastingschuld, en uit de aard der zaak een keuze moet worden gemaakt wie van hen daarvoor aansprakelijk wordt of worden gesteld, bestond daarom in dit geval geen ruimte om belangen af te wegen bij de beslissing de belanghebbende aansprakelijk te stellen. Indien het wenselijk wordt geacht dat de ontvanger die ruimte wel heeft, is het aan de wetgever om de regeling over aansprakelijkstelling in de IW 1990 daartoe aan te passen.

HR 26 september 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1386](#)

Deze zaak gaat over de vraag of een zogeheten studiekostenbeding (ook wel scholings(kosten)beding genoemd) met betrekking tot de Beroepsopleiding Advocatuur nietig is op grond van art. 7:611a lid 4 BW. Een studiekostenbeding houdt in dat een werknemer onder

omstandigheden aan zijn werkgever studiekosten moet vergoeden die zijn werkgever voor hem heeft gemaakt.

De Hoge Raad oordeelde dat artikel 7:611a BW moet worden uitgelegd conform de Richtlijn (EU) 2019/1152 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden in de Europese Unie (PbEU 2019, L 186). Zodra een werkgever een bepaalde opleiding op grond van art. 7:611a lid 1 BW aan een werknemer moet aanbieden omdat deze noodzakelijk is voor diens werk, is sprake van een verplichting in de zin van artikel 13 van de Richtlijn. Volgens de Richtlijn moet een dergelijke opleiding kosteloos worden aangeboden. Een uitleg van art. 7:611a BW waarin iedere opleiding die onder lid 1 valt op grond van lid 2 kosteloos moet worden aangeboden, bewerkstelligt dat de bepaling in overeenstemming is met de Richtlijn. Dit wordt niet anders doordat de wetgever bij het aanpassen van art. 7:611a BW aan de Richtlijn deze consequentie van lid 1 wellicht niet duidelijk voor ogen heeft gehad.

HR 14 oktober 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1502](#)

Kan een vordering tot tenuitvoerlegging van een eerder voorwaardelijk opgelegde maatregel wegens schending van de algemene voorwaarden gevoegd worden behandeld bij de behandeling van een nieuwe strafzaak? In deze zaak was dit gebeurd. Het kwam aan de orde in het oordeel van de Hoge Raad dat het beroep in cassatie ontvankelijk was. De Hoge Raad verwees voor de redenen naar de conclusie van de advocaat-generaal ([ECLI:NL:PHR:2025:773](#), onder 2), waarin is ingegaan op een onduidelijkheid in het kader van artikel 361a Wetboek van Strafvordering (Sv) en artikel 6:6:1 Sv.

HR 14 november 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1685](#)

In dit arrest oordeelde de Hoge Raad dat de verjaring van een rechtsvordering tot ontbinding van een overeenkomst op grond van een tekortkoming in de nakoming daarvan, niet kan worden gestuit door alleen een schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht voorbehoudt. De Hoge Raad betrok in zijn oordeel dat uit de parlementaire geschiedenis niet blijkt dat onder ogen is gezien dat als gevolg van de uitbreiding van de korte verjaringstermijn tot de vordering tot ontbinding, het verschil tussen de informele stuitingsmogelijkheid van art. 3:317 lid 1 BW en de meer formele stuitingsmogelijkheid van art. 3:317 lid 2 BW tot lastig te verklaren resultaten kan leiden. De rechtsvordering tot ontbinding als gevolg van een tekortkoming kan door dit verschil in stuitingsregimes eerder verloren gaan dan de rechtsvordering tot nakoming van de overeenkomst en de rechtsvordering tot nakoming van verbintenissen tot schadevergoeding wegens een tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst. Daarnaast leidt het verschil in stuitingsregimes tot een lastig te verklaren verschil tussen de buitengerechtelijke ontbinding, waarbij de schuldeiser de verjaring van een daaruit voortvloeiende rechtsvordering tot ongedaan making op de in art. 3:317 lid 1 BW beschreven wijze buiten rechte kan stuiten, en de vordering tot ontbinding in rechte, waarvan de verjaring slechts kan worden gestuit door, kort gezegd, een daad van rechtsvervolgning. Een en ander achtte de Hoge Raad echter onvoldoende om in weerwil van de ondubbelzinnige tekst van art. 3:317 BW de vordering tot ontbinding wegens een tekortkoming in de nakoming van een wederkerige overeenkomst onder het stuitingsregime van art. 3:317 lid 1 BW te brengen.

HR 25 november 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1774](#)

In deze zaak had het gerechtshof het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging van de gemeente omdat aan de gemeente naar het oordeel van het hof strafrechtelijke immuniteit toekomt. Het cassatiemiddel tegen dit oordeel faalde. De Hoge Raad verwees naar zijn eerdere rechtspraak over artikel 2 EVRM, dat het recht op leven beschermt en

mede de positieve verplichting van een verdragsstaat omvat om passende maatregelen te nemen om het leven te beschermen van eenieder die onder zijn rechtsmacht valt. De Hoge Raad oordeelde dat niet in algemene bewoordingen valt aan te geven welke maatregelen verdragstaten moeten nemen om aan de positieve verplichtingen van artikel 2 EVRM te voldoen. Het is daarom ook niet te zeggen of het bestaan van de mogelijkheid tot vervolging van publiekrechtelijke rechtspersonen noodzakelijk is om aan de eisen van artikel 2 EVRM te voldoen. De Hoge Raad merkt op dat een wetsvoorstel dat dit mogelijk maakt op 10 november 2015 door de Eerste Kamer is verworpen. Tegen die achtergrond zal in de eerste plaats door de wetgever onder ogen moeten worden gezien of alsnog behoefte bestaat de mogelijkheden te verruimen om publiekrechtelijke rechtspersonen en/of de personen die feitelijk leiding hebben gegeven aan de betreffende gedraging strafrechtelijk aansprakelijk te kunnen stellen.

HR 19 december 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1959](#)

In een beslissing van 4 maart 2022, [ECLI:NL:HR:2022:336](#), heeft de Hoge Raad overwogen dat de mogelijkheid van genderneutrale registratie in een geboorteakte op dat moment hernieuwde aandacht had gekregen van de wetgever, dat wetgeving op dit terrein in de nabije toekomst viel te verwachten en dat bij die stand van zaken de gestelde prejudiciële vragen zich niet leenden voor beantwoording. De Hoge Raad overwoog ook dat zolang er geen wettelijke regeling is, het aan de rechter is om in elke concrete zaak aan de hand van de aard en inhoud van het verzoek en de verdere omstandigheden van het geval te beslissen, met inbegrip van de mogelijkheid om de beslissing op het verzoek aan te houden.

In de beslissing van 19 december 2025 zag de Hoge Raad geen aanleiding anders te beslissen dan in 2022: de wet voorziet niet in een mogelijkheid tot wijziging of verbetering van de geslachtsregistratie in een geboorteakte in een 'X' of een andere genderneutrale aanduiding als iemand de overtuiging heeft niet te behoren tot het mannelijke of vrouwelijke geslacht en het onderwerp heeft de aandacht van het parlement en de regering behouden.

Het parket bij de Hoge Raad

Een zelfstandig onderdeel binnen de Hoge Raad is het parket met aan het hoofd de procureur-generaal. Van het parket maken naast de procureur-generaal en de plaatsvervangend procureur-generaal, advocaten-generaal deel uit. Het parket is onafhankelijk en maakt geen deel uit van het Openbaar Ministerie. Het parket is onderverdeeld in drie secties: civiel recht, strafrecht en belastingrecht. De belangrijkste taak van het parket is het geven van juridische adviezen in zaken, zogenoemde conclusies, aan de Hoge Raad. Die worden door de leden van het parket in onafhankelijkheid genomen. In totaal werden in 2025 1.389 conclusies genomen: 284 in civiele zaken, 974 in strafzaken en 131 in belastingzaken.

Daarnaast heeft de procureur-generaal een aantal bijzondere taken. Zo kan hij cassatie in het belang der wet instellen om een uitspraak van de Hoge Raad te krijgen over een rechtsvraag zonder dat dit gevolgen heeft voor een (reeds afgesloten) zaak. Ook is de procureur-generaal de enige die bevoegd is tot de strafrechtelijke vervolging van bewindspersonen of Kamerleden, overigens pas na hiertoe opdracht te hebben gekregen van de regering of de Tweede Kamer. Als aangifte wordt gedaan tegen bewindspersonen of Kamerleden voert de procureur-generaal eerst een oriënterend onderzoek uit om te bezien of er aanknopingspunten zijn voor opsporing. Andere taken hebben betrekking op het toezicht op de gegevensverwerking door gerechten en het parket bij de Hoge Raad, het toezicht op het Openbaar Ministerie, de interne en externe klachtregeling en de herziening in strafzaken.

De bijzondere taken van de procureur-generaal komen in dit deel aan bod.

Cassatie in het belang der wet

Verzoeken

In 2025 zijn 37 verzoeken om cassatie in het belang der wet in te stellen binnengekomen bij de procureur-generaal. Dit is er één minder dan het jaar daarvoor.

Afwijzingen

In de verslagperiode zijn dertig afwijzingsbrieven verzonden op verzoeken tot het instellen van cassatie in het belang der wet. Dit zijn er twaalf meer dan een jaar eerder. De meest voorkomende reden voor het afwijzen van een verzoek was dat er geen sprake was van een rechtsvraag die met het oog op de rechtseenheid en rechtsontwikkeling opheldering behoefde.

Er waren twee zaken - die via de Commissie cassatie in het belang der wet onder de aandacht van de procureur-generaal waren gebracht - waarin aanvankelijk het voornemen bestond om een vordering in te dienen, maar uiteindelijk werd besloten om geen vordering in te dienen. Deze zaken betroffen:

- de vraag of het gelet op art. 7:259 en 7:260 BW mogelijk is om in één dagvaardingsprocedure

meerdere opeenvolgende jaarafrekeningen van servicekosten te laten vaststellen. Na HR 2 mei 2025, ECLI:NL:HR:2025:701, rov. 3.5 werd alsnog afgezien van het instellen van een vordering. - de vraag wie het risico draagt indien een consument zijn herroepingsrecht uit art. 6:230o BW uitoefent en de retourzending de handelaar niet (of in beschadigde staat) bereikt. Na nader jurisprudentieonderzoek is alsnog afgezien van het voornemen.

Vorderingen en uitspraken

In 2025 zijn acht vorderingen tot cassatie in het belang der wet ingediend. Dat zijn er vier minder dan vorig jaar. Het betroffen vijf strafzaken, twee civielrechtelijke zaken en één fiscale zaak. Enkele zaken worden hier uitgelicht.

Pilot horen getuigen door senior gerechtsjurist

In een van de strafzaken waarin een vordering werd ingediend was de vraag aan de orde of het verhoor van een getuige in het kabinet van de raadsheer-commissaris mag plaatsvinden door een senior gerechtsjurist. De aanleiding voor deze vraag was een pilot van een van de gerechtshoven waarbij getuigen in vooraf geselecteerde zaken, met instemming van de advocaat-generaal en de verdediging, onder verantwoordelijkheid van de raadsheer-commissaris werden gehoord door een ervaren senior gerechtsjurist. De procureur-generaal bij de Hoge Raad diende een vordering tot cassatie in het belang der wet in om aan de Hoge Raad de vraag voor te leggen of deze werkwijze toelaatbaar was. De procureur-generaal achtte de werkwijze niet toelaatbaar omdat deze een deugdelijke wettelijke grondslag ontbeert. Hoge Raad oordeelde gelijkloidend.

Zie voor de vordering <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:806>

en voor de uitspraak van de Hoge Raad

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1434>.

Beperkingen proceskostenvergoedingen in zaken over verkeersboetes

Ook werd een vordering ingediend in een zaak waarin een verkeersboete was opgelegd op grond van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV). Met ingang van 1 januari 2024 heeft de

wetgever beperkingen ingevoerd ten aanzien van de proceskostenvergoedingen in WAHV-zaken. De wetgever wilde zo de financiële prikkel wegnemen voor procedures waarin rechtsbijstand wordt verleend op grond van het principe 'no cure, no pay'. In de zaak waarin een vordering tot cassatie in het belang der wet werd ingediend had het hof geoordeeld dat bij de toekenning van een proceskostenvergoeding de per 1 januari 2024 ingevoerde beperkingen buiten toepassing moesten worden gelaten, omdat het hof niet uitsloot dat die beperkingen (kort gezegd) in strijd zijn met het discriminatieverbod dat voortvloeit uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM).

De advocaat-generaal Keulen, die namens de procureur-generaal de vordering indiende, was het hier niet mee eens. De Hoge Raad volgde de vordering en verwees daartoe naar een eerder arrest van de belastingkamer van de Hoge Raad ten aanzien van de regeling over de beperkingen van de proceskostenvergoedingen in de zaken betreffende de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de belasting van personenauto's en motorrijwielen (bpm). Deze beperkingen achtte de belastingkamer niet in strijd met het verdragsrecht. De strafkamer van

de Hoge Raad komt ten aanzien van de beperkingen van de proceskostenvergoedingen op grond van de WAHV tot hetzelfde oordeel. Van een ongerechtvaardigde ongelijke behandeling - en dus van strijd met het EVRM - is door de beperking van de proceskostenvergoeding ook in WAHV-zaken geen sprake, aldus de Hoge Raad.

Zie voor de vordering

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:369>

en voor de uitspraak van de Hoge Raad

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:985>.

Moet onder belanghebbende in de zin van art. 1:24 lid 1 BW ook verstaan worden de ambtenaar van de burgerlijke stand?

In een civiele zaak waarin een vordering tot cassatie in het belang der wet werd ingediend was de vraag aan de orde of de ambtenaar van de burgerlijke stand behoort tot de belanghebbenden die de rechter kunnen verzoeken aanvulling of verbetering van de registers van de burgerlijke stand te gelasten. De rechtsvraag werd door de Commissie cassatie in het belang der wet onder de aandacht van de procureur-generaal gebracht. Het ging in deze zaak om een kind dat in 1981 te vroeg geboren was en binnen enkele uren na de geboorte was overleden. Dit gebeurde kort voor de huwelijksdatum van de ouders. Er was geen geboorte- en overlijdensakte opgemaakt. De ouders hadden de wens dat de biologische vader alsnog in een geboorteakte werd vermeld en dat het kind zijn geslachtsnaam kreeg, net als de twee andere kinderen van de ouders. De ambtenaar van de burgerlijke stand had op de voet van art. 1:24 lid 1 BW de rechtbank verzocht aanvulling te gelasten van het register van geboorten met een geboorteakte van het kind en aanvulling van het register van overlijden met een overlijdensakte van het kind. De rechtbank had het verzoek toegewezen.

De advocaat-generaal Vlas, die namens de procureur-generaal de vordering indiende, was van oordeel dat de rechtbank blijk had gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door de ambtenaar van de burgerlijke stand aan te merken als belanghebbende in de zin van art. 1:24 lid 1 BW. De Hoge Raad volgt de vordering. Uit de wetsgeschiedenis volgt dat de wetgever steeds voor ogen heeft gehad dat naast het openbaar ministerie niet de ambtenaar van de burgerlijke stand de rechter kan verzoeken aanvulling of verbetering van de registers te gelasten. De ambtenaar van de burgerlijke stand behoort daarom niet tot de belanghebbenden in de zin van art. 1:24 lid 1 BW. De Hoge Raad voegt daaraan toe dat dit niet wegneemt dat indien een belanghebbende in de zin van art. 1:24 lid 1 BW of het Openbaar Ministerie de rechter verzoekt aanvulling of verbetering van de registers te gelasten, de ambtenaar van de burgerlijke stand bij dat verzoek belanghebbende is, omdat hij krachtens art. 1:16a BW belast is met het opnemen van akten in de onder hem berustende registers van de burgerlijke stand en de daaraan toe te voegen latere vermeldingen.

Zie voor de vordering

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:247>

en voor de uitspraak van de Hoge Raad

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:766>.

Facebookposts van de minister van Financiën van Curaçao

wekken geen gerechtvaardigd vertrouwen

Een fiscale zaak waarin een vordering tot cassatie in het belang der wet werd ingediend betrof een zaak waarin het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba uitspraak had gedaan. Een van de vragen die in deze zaak speelden was de vraag in hoeverre posts van de minister van financiën van Curaçao op zijn privé Facebook-pagina gerechtvaardigd vertrouwen hadden gewekt. De minister had in die posts onder meer geschreven dat aanslagen over 2017 en ouder 'gecanceled' zouden worden. Het hof had een beroep op het vertrouwensbeginsel gehonoreerd.

Volgens de advocaat-generaal Wattel, die namens de procureur-generaal de vordering indiende, had het beroep op het vertrouwensbeginsel verworpen moeten worden. De posts konden niet als behoorlijk gepubliceerde beleidsregel gelden, alleen al niet omdat er zonder Facebook-account geen kennis van kon worden genomen. Zij waren bovendien slecht terug te vinden en deels alweer verwijderd. In het licht van het arrest Erven R./St. Eustatius van de Hoge Raad kon volgens de advocaat-generaal betwijfeld worden of dit Facebook-gedrag in het maatschappelijk verkeer als gedraging van het ministerie van financiën van Curaçao kon gelden. Het ging volgens de advocaat-generaal hoogstens om (onjuiste) voorlichting. Om daar tegen de wet in op te kunnen vertrouwen, moet de belastingplichtige iets hebben gedaan of nagelaten in vertrouwen op de onjuiste voorlichting wat hij daarzonder niet gedaan of nagelaten zou hebben, als gevolg waarvan hij belasting moet betalen die hij volgens die voorlichting niet zou hoeven betalen. Uit niets bleek dat dit hier het geval was, aldus de advocaat-generaal.

Zie voor de vordering <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:385>

De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan.

Overige zaken waarin vorderingen werden ingediend

De overige zaken waarin in 2025 vorderingen werden ingediend betroffen:

Strafrecht

- <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:451> de vraag of de rechter die op vordering van het Openbaar Ministerie de tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk niet ten uitvoer gelegde straf of maatregel beveelt, of in plaats daarvan de tenuitvoerlegging van een taakstraf gelast, bij het in mindering brengen van de reeds ondergane vrijheidsbeneming als bedoeld in art. 6:6:21 lid 7 Sv dient uit te gaan van de datum van aanhouding of van de datum waarop de rechter-commissaris heeft beslist tot de voorlopige tenuitvoerlegging van de straf of maatregel. Zie voor de vordering <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:184> en voor de uitspraak van de Hoge Raad
- de vraag welke maatstaf dient te worden gehanteerd c.q. aan welke motiveringseisen dient te worden voldaan bij een (ambtshalve) opheffing van de schorsing van de voorlopige hechtenis bij einduitspraak. Zie voor de vordering <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:267> en voor de uitspraak van de Hoge Raad <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:987>
- de vraag of de strafrechter in Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES) die oordeelt over een ten laste gelegd nieuw feit, indien de verdachte wordt schuldig verklaard aan dat nieuwe feit, de tenuitvoerlegging van een eerder opgelegde voorwaardelijke straf mag gelasten op de grond dat de betrokkene zich gedurende de proeftijd heeft misdragen als bedoeld in art. 17h Sr Wetboek van Strafrecht BES. Zie voor de vordering

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:746> en voor de uitspraak van de Hoge Raad <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1786>

Civiel recht

- de vraag of het mogelijk is om tijdens de zogenoemde 'faillissementsgijzeling' als bedoeld in art. 87 van de Faillissementswet een contactbeperking op te leggen. De rechtsvraag werd door de Commissie cassatie in het belang der wet onder de aandacht van de procureur-generaal gebracht. Zie voor de vordering

Voor:

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:1066>

Zaken waarin de Hoge Raad in 2025 uitspraak deed

Ten slotte deed de Hoge Raad in 2025 uitspraak in de volgende zaken waarin in 2024 een vordering was ingediend.

Strafrecht

- de vraag of een beslissing tot omzetting van de taakstraf in vervangende hechtenis als bedoeld in art. 6:3:3 Sv moet zijn ondertekend en gedagtekend. Zie voor de vordering <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2024:1388>

en voor de uitspraak van de Hoge Raad

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:455>

Civiel recht

- de vraag of de kantonrechter dan wel de gewone civiele kamer van de rechtbank bevoegd is om te oordelen over aanspraken die zijn gegrond op art. 4:29 en 4:30 BW over zogenoemde verzorgingsvruchtgebruiken. De rechtsvraag was door de Commissie cassatie in het belang der wet onder de aandacht van de procureur-generaal gebracht. Zie voor de vordering <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2024:1129> en de uitspraak van de Hoge Raad <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:511>

Herziening

Ter voorbereiding van een herzieningsaanvraag, kan een veroordeelde de procureur-generaal bij de Hoge Raad verzoeken nader onderzoek te doen. In 2025 zijn zes verzoeken binnengekomen. Dat zijn er twee meer dan in 2024.

Een verzoek betreft een veroordeling in 2014 wegens onder meer doodslag. De Hoge Raad heeft het hiertegen ingestelde cassatieberoep in 2015 verworpen. Het verzoek is echter op een onjuiste wijze, namelijk niet via het webportaal van de Hoge Raad, ingediend door een advocaat die inmiddels niet meer werkzaam is. De veroordeelde is hiervan op de hoogte gesteld en is in de gelegenheid gesteld op juiste wijze een verzoek in te laten dienen door een advocaat. Dit is niet gebeurd. Daarom wordt het verzoek niet in behandeling genomen.

In de zogenoemde Deventer moordzaak - een veroordeling uit 2000 tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens moord, waarin al meerdere keren herziening is verzocht - heeft de advocaat-generaal in 2014 besloten om nader onderzoek in te stellen. In 2022 is een herzieningsaanvraag ingediend bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft dit verzoek in 2023 afgewezen. Het in 2025 ingediende verzoek is in hetzelfde jaar voor advies naar de adviescommissie afgesloten strafzaken (ACAS) gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Een ander verzoek betreft een veroordeling in 2005 wegens onder meer twee moorden en een poging doodslag, voorafgegaan van een strafbaar feit, en gepleegd met het oogmerk om, bij betrapting op heterdaad, aan zichzelf straffeloosheid te verzekeren tot een levenslange gevangenisstraf. Het hiertegen ingestelde cassatieberoep is in 2006 door de Hoge Raad verworpen. Het betreft in deze zaak een tweede verzoek tot nader onderzoek. Na het eerdere verzoek tot nader onderzoek uit 2013 heeft de Hoge Raad in 2016 een herzieningsaanvraag afgewezen. Het verzoek is in het verslagjaar voor advies naar de ACAS gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Een ander verzoek betreft een veroordeling in 2015 wegens doodslag en witwassen tot een gevangenisstraf van 11 jaar. De Hoge Raad heeft in 2016 een ingesteld cassatieberoep tegen het veroordelend arrest van het hof niet-ontvankelijk verklaard. Het verzoek is in het verslagjaar voor advies naar de ACAS gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Een verzoek ziet op een veroordeling in 2001 wegens doodslag tot 24 maanden jeugddetentie en plaatsing in een inrichting voor jeugdigen. Het hiertegen ingestelde cassatieberoep is in 2003 door de Hoge Raad verworpen. Het verzoek is in het verslagjaar voor advies naar de ACAS gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Een laatste verzoek betreft een veroordeling in 2020 wegens onder meer twee pogingen tot moord en een poging tot doodslag tot 22 jaren gevangenisstraf. Het verzoek is in het verslagjaar voor advies naar de ACAS gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Eerdere verzoeken

Twee verzoeken zijn in 2024 voor advies naar de ACAS gestuurd. In het verslagjaar zijn de verzoeken overeenkomstig het advies van de ACAS toegewezen.

Een ander verzoek betreft een veroordeling in 2017 tot een levenslange gevangenisstraf wegens onder meer twee moorden. De Hoge Raad heeft het hiertegen ingestelde cassatieberoep in 2019 verworpen. Het verzoek is in het verslagjaar voor advies naar de ACAS gestuurd. Aan het eind van het verslagjaar heeft de ACAS advies uitgebracht. Hierop is in het verslagjaar nog niet beslist.

Nog een verzoek betreft een veroordeling in 1993 wegens verkrachting tot een gevangenisstraf van een jaar met oplegging van TBS met bevel tot verpleging van overheidswege. Hierop is in het verslagjaar nog niet beslist.

Aanwijzen gerecht voor strafvervolgning van rechters en leden Openbaar Ministerie

In bepaalde gevallen kunnen rechters worden geschorst of ontslagen door de Hoge Raad, bijvoorbeeld bij ziekte, gebleken ongeschiktheid voor het rechterlijk ambt of een veroordeling wegens misdrijf. Ook kan de Hoge Raad een disciplinaire maatregel opleggen, bijvoorbeeld als een rechter ernstig nadeel heeft toegebracht aan de goede gang van zaken bij de rechtspraak of het daarin te stellen vertrouwen. De wettelijke procedure houdt in dat de Hoge Raad een beslissing tot schorsing, ontslag of oplegging van een disciplinaire maatregel neemt op vordering van de procureur-generaal. De vordering geschiedt ambtshalve dan wel naar aanleiding van een verzoek van de president van het gerecht waar de desbetreffende rechter werkzaam is. De disciplinaire maatregel van schriftelijke berisping kan ook worden opgelegd door de gerechtspresident zelf.

In de verslagperiode is geen vordering bij de Hoge Raad ingediend tot schorsing of ontslag van een rechter dan wel tot het opleggen van een disciplinaire maatregel.

In de tweede helft van het verslagjaar is een verzoek van een gerechtspresident ingekomen tot het indienen van een vordering tot ontslag van een rechter-plaatsvervanger die geruime tijd niet was opgeroepen nadat de opleiding niet met goed gevolg was afgerond. Het ontslag van een rechter-plaatsvervanger geschiedt, net als dat van andere rechters, door de Hoge Raad op vordering van de procureur-generaal. Aan het einde van het verslagjaar was het verzoek nog in behandeling.

Het komt voor dat incidenten waarbij een rechter is betrokken onder de aandacht komen van de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Ook als die gebeurtenissen geen aanleiding geven om een vordering tot een sanctie in te stellen, kunnen zij wel aanleiding zijn voor een evaluerend gesprek van de procureur-generaal met de betrokken rechter.

In één zaak was aangifte tegen een rechter gedaan wegens schending van het ambtsgeheim. Het Openbaar Ministerie seponeerde de zaak. De gerechtspresident bracht de kwestie onder de aandacht van de procureur-generaal. De procureur-generaal heeft een reflectief gesprek gevoerd met de betrokken rechter.

Andere personen dan gerechtspresidenten kunnen de procureur-generaal verzoeken gebruik te maken van zijn ambtshalve bevoegdheid tot het instellen van een vordering bij de Hoge Raad. Een dergelijk persoonlijk verzoek heeft veelal een ander karakter dan een rechtspositioneel verzoek van een gerechtspresident. In de verslagperiode deden zich twee gevallen voor. In één geval heeft de procureur-generaal gesprekken met betrokkenen gevoerd. De behandeling was aan het einde van het verslagjaar nog niet afgerond. In het andere geval betrof de melding optreden van de rechter buiten diens rechterlijke functie, in zijn hoedanigheid van bewindvoerder. De procureur-generaal zag in de door de rechtzoekende gestelde gedragingen van de rechter/bewindvoerder geen wettelijke grond voor oplegging van een disciplinaire maatregel.

Strafrechtelijke vervolging van bewindspersonen of Kamerleden

In een Protocol ([blg831126.pdf \(parlementairemonitor.nl\)](#)) is omschreven op welke wijze wordt omgegaan met aangiften over ambtsdelicten van bewindspersonen en Kamerleden die binnenkomen bij een ministerie, het Openbaar Ministerie of bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. De procureur-generaal kan in zo'n geval de minister van Justitie en Veiligheid informeren over de vraag of er aanknopingspunten zijn voor een opsporingsonderzoek. Hij doet

dit na het verrichten van een oriënterend onderzoek.

Oriënterende onderzoeken naar aanleiding van aangiften tegen minister Faber

In 2025 heeft de procureur-generaal onder meer oriënterende onderzoeken verricht naar aanleiding van twee aangiften tegen de inmiddels voormalig minister van Asiel en Migratie, minister Faber.

In de aangiften werd gesteld dat sprake was van de ambtsmisdrijven als bedoeld in de artikelen 355 en 356 Sr (het opzettelijk of door grove schuld handelen of nalaten van bewindspersonen in strijd met de Grondwet of andere wetten). De artikelen 355 en 356 Sr stammen uit 1840, de tijd dat nog geen sprake was van politieke ministeriële verantwoordelijkheid. In een recent wetsvoorstel, de Herzieningswet ambtsmisdrijven Kamerleden en bewindspersonen, wordt voorgesteld deze twee strafbepalingen te schrappen, onder meer omdat het naar hedendaagse maatstaven zeer twijfelachtig is of een veroordeling voor deze algemeen omschreven ambtsmisdrijven mogelijk is. In de oriënterende onderzoeken is daarom door de procureur-generaal vooropgesteld dat de strafbepalingen restrictief moeten worden uitgelegd en zeer terughoudend moeten worden toegepast. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat een strafvervolging op niets zal uitlopen als de strafbepalingen in de tussentijd worden geschrapt.

In de eerste aangifte werd gesteld dat minister Faber opzettelijk naliet bescherming te bieden aan asielzoekers en medewerkers in het vluchtelingenaanmeldcentrum in Ter Apel. Volgens de aangever maakte de minister zich daarmee schuldig aan het ambtsmisdrijf als bedoeld in artikel 355 onder 4° Sr (het opzettelijk nalaten uitvoering te geven aan de bepalingen van de Grondwet of andere wetten (...), voor zover die uitvoering wegens de aard van het onderwerp tot haar taak behoort of haar uitdrukkelijk is opgedragen). De aangifte en de in het oriënterend onderzoek betrokken stukken boden volgens de procureur-generaal onvoldoende grond voor de stelling dat sprake was van een verdenking dat de minister opzettelijk naliet om bescherming te bieden aan asielzoekers en medewerkers in het vluchtelingenaanmeldcentrum in Ter Apel en daarmee opzettelijk naliet uitvoering te geven aan bepalingen van de Grondwet of algemene maatregelen van bestuur. Het oriënterend onderzoek leverde geen aanknopingspunten op voor een strafrechtelijk onderzoek.

In de tweede aangifte werd gesteld dat de minister in strijd handelde met artikel 21 Vluchtelingenverdrag, in combinatie met artikel 93 Grondwet, door na te laten in behoorlijke huisvesting voor vluchtelingen te voorzien. Ook werd in deze aangifte gesteld dat de minister bij het indienen van het wetsvoorstel Asielnoodmaatregelenwet en het Wetsvoorstel tweestatusstelsel in strijd had gehandeld met artikel 73 lid 1 Grondwet. De aangever stelde dat de minister zich daarmee schuldig had gemaakt aan ambtsmisdrijven als bedoeld in artikel 355 Sr en artikel 356 Sr. Ook deze aangifte bood volgens de procureur-generaal onvoldoende aanknopingspunten voor een strafrechtelijk onderzoek. In artikel 73 lid 1 Grondwet staat dat de Raad van State - behoudens bij wet te bepalen uitzonderingen - wordt gehoord over wetsvoorstellen. De aangever stelde dat de minister in strijd met deze bepaling had gehandeld omdat zij de Raad van State te weinig tijd had gegund (een termijn van een week) om tot een volledig advies te komen. Bij de Raad van State waren echter vanaf 20 december 2024 adviesaanvragen aanhangig over de genoemde wetsvoorstellen. Deze adviezen waren op 5 februari 2025 vastgesteld en op 10 februari 2025 gepubliceerd. De aangifte bood dan ook volgens de procureur-generaal onvoldoende aanknopingspunten ter onderbouwing van de

stelling dat sprake was van handelen in strijd met artikel 73 lid 1 Grondwet. Ook ten aanzien van de stelling dat sprake was van handelen in strijd met artikel 21 Vluchtelingenverdrag, in combinatie met artikel 93 Grondwet, waarmee de minister zich schuldig zou maken aan ambtsmisdriven als bedoeld in artikel 355 Sr en artikel 356 Sr, kwamen uit het onderzoek geen aanknopingspunten naar voren voor een opsporingsonderzoek.

Lees hier ([Rapporten oriënterende onderzoeken n.a.v. aangiften tegen bewindspersonen of Kamerleden - Hoge Raad](#)) de verslagen van de oriënterende onderzoeken.

Oriënterend onderzoek naar aanleiding van aangifte tegen minister Moes

Ook heeft de procureur-generaal in 2025 een oriënterend onderzoek verricht naar aanleiding van een aangifte tegen voormalig (demonstrant) minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, minister Moes.

De aangifte werd gedaan door iemand die op dat moment werkzaam was als docent aan de Radboud Universiteit. In de aangifte werd gesteld dat minister Moes zich schuldig had gemaakt aan dwang door misbruik van gezag als bedoeld in artikel 365 Sr. De aangever legde hieraan ten grondslag dat de minister in een televisieprogramma uitlatingen had gedaan waarmee hij de Radboud Universiteit zou hebben gedwongen aangifte te doen tegen hem als docent.

De aangifte was toegesneden op het voltooide misdrijf van art. 365 Sr. Van een voltooid misdrijf als bedoeld in die bepaling is echter pas sprake als het misbruik van gezag heeft geleid tot het beoogde resultaat. Nu kon worden aangenomen dat de universiteit geen aangifte had gedaan, deed zich niet de situatie voor dat de minister de Radboud Universiteit (door misbruik van gezag) had gedwongen aangifte te doen. Van een verdenking van het voltooide misdrijf van art. 365 Sr was alleen daarom al geen sprake. Gelet op de strekking van de aangifte, heeft de procureur-generaal ook bezien of sprake was van een redelijk vermoeden van schuld aan een poging tot dwang door misbruik van gezag.

Het onderzoek leverde geen aanwijzingen op dat de minister door zijn uitspraken zodanige druk had uitgeoefend op het universiteitsbestuur dat sprake was van poging tot dwang door misbruik van gezag in de zin van art. 365 Sr. De uitlatingen van de minister moesten worden begrepen tegen de achtergrond van debatten met de Tweede Kamer over de veiligheid op universiteiten en de bevoegdheden die de minister heeft wanneer protesten op universiteiten uit de hand lopen of de veiligheid van studenten en medewerkers in het geding is. Het onderzoek leverde geen aanknopingspunten op voor een redelijk vermoeden dat de minister het voornemen had de grenzen van zijn bevoegdheden te overschrijden.

Lees hier ([Rapporten oriënterende onderzoeken n.a.v. aangiften tegen bewindspersonen of Kamerleden - Hoge Raad](#)) het verslag van het oriënterende onderzoek.

Lopend oriënterend onderzoek

In het vorige jaarverslag werd al melding gemaakt van een voorgenomen oriënterend onderzoek naar aanleiding van aangiften die zijn gedaan tegen verschillende (voormalige) bewindspersonen wegens (onder meer) medeplichtigheid aan door Israël gepleegde oorlogsmisdrijven door (onder meer) het leveren van reserve-onderdelen voor F-35 gevechtsvliegtuigen aan Israël. De procureur-generaal wachtte de uitkomst af van de cassatieprocedure in een civiele zaak die ging over de vraag of de uit- en doorvoer vanuit Nederland naar Israël van onderdelen van F-35-gevechtsvliegtuigen moesten worden stopgezet,

en of de rechter daartoe aan de Nederlandse Staat een bevel kan geven. De Hoge deed op 3 oktober 2025 uitspraak in die zaak (zie <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1435>). De procureur-generaal is na deze uitspraak gestart met zijn oriënterend onderzoek. De uitkomst wordt in de loop van 2026 verwacht.

Brieven

In 2025 ontving de procureur-generaal twee brieven van mensen die aangiften wensten te doen tegen bewindspersonen omdat zij het niet eens waren met politieke beslissingen of gevoerd beleid. De procureur-generaal heeft deze brieven niet beschouwd als aangiften in de zin van art. 2 onder a van het Protocol omdat naar zijn oordeel geen sprake was van meldingen die betrekking hadden op concrete gedragingen die een bepaald strafbaar feit opleverden.

Toezicht op het Openbaar Ministerie

De procureur-generaal bij de Hoge Raad kan de minister van Justitie en Veiligheid informeren als hij van oordeel is dat het Openbaar Ministerie (OM) bij de uitoefening van zijn taak de wettelijke voorschriften niet naar behoren handhaaft of uitvoert (art. 122 Wet op de rechterlijke organisatie). In het kader van deze taak stelt de procureur-generaal (veelal thematische) onderzoeken in naar de wijze waarop het OM zijn taken uitvoert. Daarbij gaat de aandacht telkens uit naar de juridische kwaliteit van de onderzochte taak.

In 2025 is één onderzoek afgerond waarin een eindrapportage is verschenen. De procureur-generaal heeft het rapport op 3 juli 2025 aan de minister van Justitie en Veiligheid aangeboden. Verder is in 2025 een onderzoek gestart, waarvan de bevindingen in 2026 worden verwacht.

Toezichtrapport 'Afgezien van vervolging'

In het toezichtrapport met de titel 'Afgezien van vervolging' stond de vraag centraal of het OM bij het nemen van sepotbeslissingen de wettelijke voorschriften naar behoren handhaaft en uitvoert. Een belangrijk deel van de strafzaken wordt afgedaan met een sepot: de beslissing van het Openbaar Ministerie om een strafzaak niet (verder) te vervolgen. Aan een sepot kunnen voorwaarden worden verbonden. De reden van het sepot wordt aangeduid met een sepotcode.

In het onderzoek is geconcludeerd dat bij het nemen van sepotbeslissingen lang niet altijd aan de wettelijke vereisten wordt voldaan. In een aanzienlijk deel van de onderzochte zaken is geen sepotbrief verzonden aan de verdachte, de raadsman en het slachtoffer. Niet alle beslissingen om de strafzaak af te doen met een sepot zijn begrijpelijk. Ook is geconstateerd dat feitomschrijvingen tekortschieten. Tevens volgde uit het onderzoek dat gebreken bestaan in het zaakregistratiesysteem van het OM. Zo komen autorisaties niet in alle gevallen overeen met de functies van functionarissen die bevoegd zijn om sepotbeslissingen te nemen.

Op basis van de bevindingen uit het onderzoek is een aantal aanbevelingen gedaan. Allereerst wordt aanbevolen om te zorgen voor een vorm van intern toezicht op de rechtmatigheid van sepotbeslissingen. Een tweede aanbeveling betreft het zorgdragen voor aansluiting van de autorisaties in het zaakregistratiesysteem bij de functie bij de beoordelaars. Ten derde wordt aanbevolen om ervoor te zorgen dat de feitomschrijving, de kwalificatie en de motivering van de beslissing juist en volledig zijn. De andere aanbevelingen zien op de verzending van de

kennisgeving en de informatie over de rechtsgevolgen van het sepot in die kennisgeving, het herstructureren van sepotcodes en het ontwikkelen van beleid voor de beoordeling of een zaak zich leent voor een onvoorwaardelijk dan wel voorwaardelijk sepot. Lees hier het toezichtrapport 'Afgezien van vervolging'.

Lopend onderzoek

In 2025 is een onderzoek gestart naar het afdoen van strafzaken door het OM met een strafbeschikking. Het onderzoek is een vervolg op het in 2022 uitgebrachte rapport 'Buiten de rechter OM'. Het rapport 'Buiten de rechter OM' bevat diverse aanbevelingen. In verband met de aankondiging van het OM op 17 februari 2025 dat het meer strafzaken met een strafbeschikking zal gaan afdoen, acht de procureur-generaal het van belang te toetsen in hoeverre de eerdere aanbevelingen zijn opgevolgd. Tevens zal in het onderzoek aandacht worden besteed aan de beleidswijziging.

Lees hier het toezichtrapport 'Buiten de rechter OM'.

Toezicht verwerking persoonsgegevens rechten en parket bij de Hoge Raad

De toezichthoudende rol van de procureur-generaal bij de Hoge Raad bestaat onder meer uit het behandelen van klachten van betrokkenen die van mening zijn dat de verwerking van hun persoonsgegevens door de gerechten of het parket bij de Hoge Raad inbreuk maakt op de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) of de krachtens de Richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging vastgestelde bepalingen. Dit is vastgelegd in de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad.

Ingediende klachten

In 2025 zijn negen klachten ingediend bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad, twee meer dan in 2024. In de jaren ervoor kwamen vier (2023), vijf (2022), elf (2021), zeven (2020), twaalf (2019) en zes (2018) klachten binnen.

Eén klacht werd ingetrokken, alle andere in 2025 ingediende klachten zijn in dat jaar afgehandeld.

Vijf klachten (waaronder de later ingetrokken klacht) zijn ingediend door dezelfde klager. Er werd geklaagd over de privacyverklaringen van de Rechtspraak en de Hoge Raad, over de inhoud van de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad en over een beslissing van een rechtbank om een zaak niet versneld te behandelen. Hierop is geantwoord dat dit geen klachten zijn in de zin van art. 7 van de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad. Verder werd onder meer geklaagd over de behandeling van inzageverzoeken zoals bedoeld in art. 15 AVG. In reactie hierop is toegelicht waarom geen aanleiding wordt gezien om een vordering bij de Hoge Raad in te stellen.

Een andere klacht ging over de afwijzing van een verzoek tot verwijdering en vernietiging van een vonnis in kort geding. Het gerechtshof heeft bij de afwijzing van het verzoek verwezen

naar de wettelijke regeling die van toepassing is, waaronder de Archiefwet 1995, waaruit volgt dat de rechtbank wettelijk verplicht is het vonnis blijvend te bewaren. Op de klacht is geantwoord dat de beoordeling door het gerechtshof zorgvuldig en niet onjuist wordt geacht. Hieraan is toegevoegd dat de verwerking van persoonsgegevens in een vonnis in kort geding door deze blijvend te bewaren zijn grondslag vindt in de noodzakelijkheid van de vervulling van een taak van algemeen belang.

In een andere zaak werd geklaagd dat een op rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraak niet voldoende was gepseudonimiseerd, omdat de persoonsgegevens van de klager nog zichtbaar waren en ook op een website van een derde hebben gestaan. Dit heeft de klager eerst aangekaart bij het gerechtshof. Het gerechtshof heeft onder meer geschreven dat bij de publicatie ten onrechte is verzuimd de naam van de klager uit de uitspraak te verwijderen. Er zijn excuses aangeboden en de publicatie is gecorrigeerd. Daarnaast is samengevat geschreven dat het hof niet verantwoordelijk is voor de publicatie van uitspraken door derden. In reactie op de klacht is bericht dat de beoordeling door het gerechtshof zorgvuldig en niet onjuist wordt geacht.

Naar aanleiding van een klacht over een mogelijk datalek is geschreven dat niet meer kan worden vastgesteld dat van een datalek sprake is. Tot slot is er één klacht geweest die, hoewel ingediend als een "klacht verwerking persoonsgegevens", geen betrekking bleek te hebben op de verwerking van persoonsgegevens.

Vordering

In het verslagjaar heeft de procureur-generaal een vordering ingesteld op grond van de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad. De aanleiding was een klacht over een op rechtspraak.nl gepubliceerd nieuwsbericht. Dit nieuwsbericht betrof een vonnis in een strafzaak over seksueel misbruik van minderjarigen. Er werd geklaagd over een feitelijke onjuistheid. Verder werd erover geklaagd dat de informatie tot de betrokkene herleidbaar was en dat zij daarmee in een negatief daglicht kwam te staan. De vordering strekte ertoe dat de Hoge Raad een onderzoek instelt naar de wijze waarop het gerechtshof de persoonsgegevens in het nieuwsbericht heeft verwerkt. De procureur-generaal gaf de Hoge Raad in overweging om de klacht gegrond te verklaren, behoudens voor zover wordt opgekomen tegen de zakelijke inhoud van het vonnis. De Hoge Raad deed op 19 december 2025 uitspraak (ECLI:HR:2025:1980).

Datalekken

In het verslagjaar zijn 517 inbreuken op de AVG, in de zin van datalekken, geregistreerd. Een enkele keer hebben de datalekken geleid tot het treffen van interne beheersmaatregelen. Dit aantal is fors hoger dan in 2024 (393), 2023 (262), 2022 (175), 2021 (208) en 2020 (197). Elf datalekken vonden binnen de Hoge Raad plaats, twee minder dan in 2024. De overige datalekken vonden plaats bij 15 gerechten en bij IVO Rechtspraak, de ICT-dienstverlener voor de Rechtspraak. Net als in voorgaande jaren ging het van de datalekken die in 2025 plaatsvonden in het merendeel van de gevallen (361) om het tonen, versturen of afgeven van persoonsgegevens aan een persoon terwijl dit niet de bedoeling was. In andere gevallen ging het onder meer om gestolen of kwijtgeraakte gegevensdragers en/of papier met persoonsgegevens (24), en om persoonsgegevens die per ongeluk zijn gepubliceerd (121).

In het verslagjaar is melding gemaakt van een datalek betreffende het register nevenbetrekkingen van rechterlijke ambtenaren. De melding betrof gegevens die niet meer in het register staan omdat de betrokkene uit dienst is. Gebleken is dat die gegevens nog konden

worden ingezien via een link op een website van een derde. IVO Rechtspraak heeft actie ondernomen om dit datalek te dichten.

Tussen de gerechten bestaan verschillen in het aantal datalekmeldingen. Een groter aantal datalekmeldingen bij een gerecht hoeft niet te duiden op een lager niveau van gegevensbescherming dan bij een gerecht met minder meldingen. Het verschil kan ook samenhangen met de mate waarin de organisatie alert is op datalekken en/of de inschatting of een datalek een risico inhoudt dat verplicht tot melding bij de toezichthouder.

Externe klachtzaken

Een ieder die een klacht heeft over de manier waarop een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast zich in de uitoefening van zijn functie ten opzichte van hem of haar heeft gedragen, kan een klacht indienen bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Een klacht moet gaan over het gedrag van een rechter; klagen over een rechterlijke beslissing is bij wet uitdrukkelijk uitgesloten. Informatie over de klachtregeling is te vinden op de [website](#) van de Hoge Raad.

In 2025 (hierna: de verslagperiode) zijn 140 klachten ingediend bij de procureur-generaal. Dit betekent opnieuw een toename van het aantal ingediende klachten ten opzichte van het jaar ervoor. In 2024 betrof het aantal ingediende klachten 136. Ter vergelijking: in 2023 waren 121 klachten ingediend en in 2022 ging het om 108 ingediende klachten.

In 2025 zijn 101 van de ingediende klachten afgehandeld. 31 van de in de verslagperiode ingediende klachten zijn begin 2026 afgehandeld. Daarnaast zijn in 2025 zestien klachten uit 2024 afgehandeld.

In 2025 zijn in totaal 38 brieven verstuurd naar aanleiding van een verzoek tot heroverweging.

Categorieën klachten

Klachten met betrekking tot een rechterlijke beslissing

Ook in deze verslagperiode had een groot deel van de behandelde klachten betrekking op een (of meer) rechterlijke beslissing(en). In totaal werd in 70 van de van de afgehandelde klachtzaken (onder meer) aangevoerd dat de verzoeker het niet eens was met een rechterlijke beslissing.

Het begrip 'rechterlijke beslissing' ziet allereerst op de eindbeslissing in een zaak. Een voorbeeld daarvan is de klacht tegen raadsheren van de Hoge Raad die inhield dat de Hoge Raad ten onrechte, en in afwijking van de conclusie van de advocaat-generaal, het cassatieberoep heeft verworpen en deze verwerping (deels) heeft afgedaan met toepassing van art. 81 lid 1 Wet RO. De procureur-generaal heeft de klager erop gewezen dat niet over een rechterlijke beslissing kan worden geklaagd. Eenzelfde reactie volgde op klachten die betrekking hadden op de waardering van het bewijs door de rechter en de motivering van de eindbeslissing. Dergelijke klachten vallen buiten het bereik van de wettelijke klachtregeling. Hetzelfde lot trof een klacht over een feitelijke vaststelling in de eindbeslissing van een rechtbank.

Daarnaast ziet de term 'rechterlijke beslissing' ook op onder andere het verloop van zowel de procedure in het algemeen als het verloop van de zitting in het bijzonder. Zo stuitte een klacht

af op de wettelijke beperking dat niet kan worden geklaagd over een rechterlijke beslissing voor zover deze luidde dat de rechter-commissaris in het faillissement de op hem rustende toezichtstaak als bedoeld in art. 64 Faillissementswet niet naleeft. De klacht over een rechter die een vraag zou hebben gesteld of een opmerking zou hebben gemaakt waarbij hij de term 'cultureel aspect' heeft gebruikt, is eveneens – en voor zover de klacht verband houdt met de gestelde vraag of de gemaakte opmerking – een klacht over een rechterlijke beslissing. De term was, aldus de verzoeker, afkomstig uit een rapport dat onderdeel was van het procesdossier. De plaatsvervangend procureur-generaal onderstreepte dat als uitgangspunt heeft te gelden dat een rechter de vrijheid moet hebben om ter zitting de vragen te stellen en de opmerkingen te maken die hij of zij noodzakelijk acht. Een rechterlijke beslissing betrof evenzeer de klacht van een ouder over een verzoek aan zijn minderjarige kind een brief te schrijven aan de kinderrechter. Dit verzoek hield verband met een landelijk pilot op basis van een aanbeveling van de Werkgroep positie en (recht op) participatie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken waarbij kinderen vanaf acht jaren oud de gelegenheid werd geboden om een gesprek te hebben met of een brief te schrijven aan de kinderrechter. Dezelfde kwalificatie kreeg toebedeeld de klacht over een rechter die de verzoeker in de procedure had aangemerkt als informant en de daarmee verband houdende beslissing van de wrakingskamer dat het verzoek tot wraking van de informant niet-ontvankelijk moest worden verklaard. Deze beslissing van de wrakingskamer stoelde op het oordeel dat een informant niet is aan te merken als partij als bedoeld art. 36 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Volgens de procureur-generaal zag de klacht in al haar onderdelen op rechterlijke beslissingen.

Op basis van bijzondere wetten waarin de wettelijke klachtregeling (geheel of deels) van overeenkomstige toepassing is verklaard, kan ook worden geklaagd over anderen dan rechterlijke ambtenaren die met rechtspraak zijn belast als bedoeld in de Wet op de Rechterlijke Organisatie (hierna: Wet RO). Ook hier geldt echter de beperking dat over de beslissing zelf niet kan worden geklaagd. Een klacht over de inhoud van een beslissing van het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg is zo'n klacht die niet in behandeling kan worden genomen omdat wordt geklaagd over een rechterlijke beslissing. Hetzelfde geldt voor de klacht dat (de behandelend voorzitter van) de Raad van Discipline ten onrechte een brief van verzoeker buiten beschouwing heeft gelaten, waarin staat dat de verzoeker zich onder bepaalde omstandigheden genoodzaakt ziet de tuchtrechtelijke klacht in te trekken. De procureur-generaal verwijst in zijn brief naar de uitspraak. In deze uitspraak is overwogen dat de brief niet aan het procesdossier is toegevoegd, omdat deze buiten de termijn als bedoeld in het toepasselijke Landelijk Procesreglement is ingediend. Aldus, zo oordeelt de procureur-generaal, berust het buiten beschouwing laten van de brief op een beslissing van de behandelend voorzitter, zoals ook blijkt uit de overwegingen in de uitspraak.

Klachten over een gedraging van een rechter

Wel kan worden geklaagd over de wijze waarop een rechter zich heeft gedragen jegens de verzoeker. Het gaat daarbij om de vraag of de rechter zich in de aangelegenheid waarover de klacht gaat behoorlijk heeft gedragen.

Veel klachten over het gedrag van rechters hebben in essentie betrekking op een (beweerdelijk) gebrek aan onpartijdigheid van de beklagde rechter. In art. 13b lid 1, aanhef en onder f, Wet RO is bepaald dat in het geval voor de verzoeker met betrekking tot de klacht een voorziening bij een rechterlijke instantie openstaat of heeft opengestaan en hij daarvan geen gebruik heeft gemaakt of ten aanzien van die klacht een uitspraak van een rechterlijke instantie is gedaan waartegen geen rechtsmiddel openstaat, de procureur-generaal niet verplicht is te voldoen aan het verzoek een vordering bij de Hoge Raad in te dienen tot het doen van een onderzoek naar de

(desbetreffende) gedraging. Deze wettelijke grond wordt, indien van toepassing, in de regel toegepast. Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt hiervan afgeweken.

In de verslagperiode is een deel van klachten over gedragingen van rechters buiten behandeling gelaten op de grond dat de verzoeker de rechter heeft gewraakt of had kunnen wraken. Een klacht die inhield dat de verzoeker vond dat de rechter niet-onpartijdig was tijdens de zitting is zo'n klacht die de plaatsvervangend procureur-generaal niet in behandeling heeft genomen gelet op het bepaalde in art. 13b lid 1, aanhef en onder f, Wet RO. De plaatsvervangend procureur-generaal betrok in zijn afweging de omstandigheid dat de verzoeker de rechter daadwerkelijk heeft gewraakt. Op dezelfde grond is de klacht buiten behandeling gelaten die inhield dat de verzoeker geen vertrouwen had in de objectiviteit en onafhankelijkheid van de beklaagde rechter in verband met een volgens verzoeker sturende houding van de beklaagde rechter. Ook de klacht dat een rechter(-plaatsvervanger) de meeste vragen feitelijk namens de Belastingdienst heeft beantwoord en wel in het nadeel van verzoeker, is door de procureur-generaal niet in behandeling genomen omdat de wet voor zulke klachten de mogelijkheid van wraking kent.

Een ander veel toegepaste wettelijke grond om geen vordering bij de Hoge Raad in te dienen, is dat de klacht is ingediend bij het gerecht waar de rechter werkzaam is, deze klacht aldaar is behandeld en de verzoeker redelijkerwijs onvoldoende belang heeft bij een onderzoek als bedoeld in art. 13a Wet RO (zie art. 13b lid 1, aanhef en onder c, Wet RO).

Een voorbeeld daarvan is een klacht over beweerdelijk onbehoorlijk gedrag van een rechter tijdens de zitting, meer in het bijzonder dat de rechter de verzoeker tijdens de zitting zou hebben uitgelachen. De verzoeker was in de plaats van zijn partner, eiseres in de procedure, aanwezig ter zitting. Het gerechtsbestuur heeft deze klacht – in het kader van de klachtprocedure op de voet van de interne klachtregeling van het desbetreffende gerecht – voorgelegd aan de beklaagde rechter. De rechter heeft aan het bestuur te kennen gegeven de verzoeker niet te hebben uitgelachen. Bovendien, zo heeft de rechter het gerechtsbestuur ingelicht, heeft hij tijdens de zitting met verzoeker gesproken over diens verwijt dat de rechter deze verzoeker zou hebben uitgelachen. Volgens de rechter heeft hij verzoeker ter zitting uitgelegd dat en waarom hij op een moment moest glimlachen. Daarnaast heeft het bestuur acht geslagen op de door de griffier geconcipeerde zittingsaantekeningen, waarin het voorgaande bevestiging vindt. Op basis van dit onderzoek is de klacht door het bestuur ongegrond verklaard. De procureur-generaal oordeelt dat het gerechtsbestuur de klacht op een zorgvuldige wijze heeft beoordeeld. Aldus heeft verzoeker naar het oordeel van de procureur-generaal redelijkerwijs onvoldoende belang bij een onderzoek door de Hoge Raad.

Een ander voorbeeld betreft een klacht over een rechter die zijn nevenfunctie als arbiter niet had vermeld in het landelijk register van nevenfuncties van rechters. Hierover is geklaagd bij het bestuur van het gerecht waar de beklaagde rechter werkzaam was. Het gerechtsbestuur heeft de klacht in zoverre gegrond geacht. Daarnaast is de nevenfunctie van de desbetreffende rechter alsnog in het register opgenomen. De procureur-generaal is van oordeel dat de klacht op dit onderdeel naar behoren is behandeld en afgedaan. Gelet op de gegrondverklaring van de klacht in combinatie met de aanvulling van het register, bestond naar het oordeel van de procureur-generaal in zoverre onvoldoende belang bij een onderzoek als bedoeld in art. 13a Wet RO. De procureur-generaal heeft wel onderstreept dat de klager dit punt terecht aan de orde heeft gesteld en terecht het belang van een volledig register heeft benadrukt.

Overige klachten

Op grond van art. 13f lid 1, tweede volzin, Wet RO kan de Hoge Raad tevens beoordelen of het

betrokken gerechtsbestuur zich al dan niet behoorlijk heeft gedragen, met name in verband met de interne behandeling van een klacht door het bestuur. In de verslagperiode zijn eveneens dergelijke klachten ingediend.

Een voorbeeld daarvan betreft een klacht die inhield dat het bestuur bij de beslissing is uitgegaan van een onjuiste feitelijke grondslag. De procureur-generaal citeert in zijn beslissing de relevante passages van de brief van het gerechtsbestuur aan de verzoeker. Daaruit blijkt dat het bestuur onder meer acht heeft geslagen op het proces-verbaal van de zitting. Daarnaast heeft het bestuur de rechter in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te delen. Zo heeft de beklagde rechter erkend dat zijn toon jegens cliënte van verzoeker stevig was, maar heeft hij eveneens benadrukt dat cliënte van verzoeker zich onbehoorlijk gedroeg. De cliënte van verzoeker en haar advocaat waren al meer dan een uur aan het woord geweest, toen de rechter de procureur-generaal heeft ten aanzien van onder meer dit klachtonderdeel geoordeeld dat hij geen aanknopingspunt ziet in het verzoekschrift dat het gerechtsbestuur is uitgegaan van een onjuiste feitelijke grondslag. De klacht was volgens de procureur-generaal – ook ten aanzien van dit klachtonderdeel – op een zorgvuldige manier behandeld, terwijl de beoordeling niet onjuist werd bevonden. De procureur-generaal oordeelde dat de verzoeker onvoldoende belang had bij een onderzoek door de Hoge Raad.

Een ander voorbeeld betreft een klacht die inhoudt dat de president van de rechtbank weigert klachten van verzoekster te (doen) behandelen. De procureur-generaal heeft acht geslagen op de beoordeling van deze klacht door het bestuur, waaruit het volgende blijkt. Volgens het gerechtsbestuur is verzoekster meermalen erop gewezen dat klachten moeten worden ingediend door een e-mail te sturen aan een specifiek e-mailadres van de rechtbank. Gelet op de vaststelling dat op het specifieke, voor klachten bedoelde e-mailadres van (het bestuur van) de rechtbank niets is ontvangen, is de klacht ongegrond verklaard. De procureur-generaal oordeelt dat de beoordeling van deze klacht niet onjuist is. Hieruit volgt dat de verzoekster redelijkerwijs onvoldoende belang heeft bij een onderzoek door de Hoge Raad.

Vordering

In de verslagperiode is door de procureur-generaal geen vordering ingediend bij de Hoge Raad tot het doen van nader onderzoek naar de gedraging van een rechter op de voet van art. 13a e.v. Wet RO.

Interne klachtzaken

In de verslagperiode zijn twee klachten ingediend tegen leden van het parket bij de Hoge Raad.

De eerste klacht werd namens 38 belanghebbenden ingediend en had betrekking op de conclusie die een advocaat-generaal had genomen in de gezamenlijk behandelde zaken van deze belanghebbenden. Volgens de procureur-generaal betrof de klacht in de kern de zakelijke/juridische inhoud van de conclusie. De procureur-generaal oordeelde dat geen sprake was van een klacht over een gedraging zoals bedoeld in de Klachtenregeling van het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (verder: de interne klachtenregeling). Daarom verklaarde de procureur-generaal de belanghebbenden niet-ontvankelijk in de namens hen ingediende klacht. Over deze afdoening werd namens de belanghebbenden vervolgens een klacht ingediend tegen de procureur-generaal. De plaatsvervangend-procureur generaal verklaarde deze vervolgklacht deels niet-ontvankelijk en voor het overige kennelijk ongegrond.

De tweede klacht was gericht tegen de plaatsvervangend procureur-generaal en betrof de wijze van afhandeling van een door de klager ingediende klacht als bedoeld in art. 13a Wet RO. De plaatsvervangend procureur-generaal had klager geschreven dat de klacht niet in behandeling kon worden genomen omdat de klacht een rechterlijke beslissing betrof. De klager was het hier niet mee eens. Omdat de klacht een beslissing betrof ten aanzien van de toepassing van art. 13a en verder van de Wet RO, werd de klacht niet in behandeling genomen (zie art. 2.4 van de interne klachtenregeling).

Ten slotte werd door de procureur-generaal in 2025 een beslissing genomen op een klacht die in 2024 werd ingediend tegen een advocaat-generaal. De klacht betrof een conclusie die deze advocaat-generaal had genomen in de zaak van de klager en kwam erop neer dat de advocaat-generaal zich onbehoorlijk had gedragen jegens de klager door in zijn conclusie bepaalde uitlatingen te doen over de klager als persoon en over zijn bedrijf. Zoals in het vorige jaarverslag is vermeld, heeft de procureur-generaal een klachtadviescommissie belast met de behandeling van en de advisering over deze klacht. In 2025 volgde de beslissing op deze klacht. De procureur-generaal verklaarde de klager niet-ontvankelijk in zijn klacht voor zover de klacht betrekking had op de kwalificatie in de conclusie van de procedure als "non-zaak". Voor het overige verklaarde de procureur-generaal, in navolging van het advies van de klachtadviescommissie, de klacht ongegrond.

Aanwijzen gerecht voor strafvervolgning van rechters en leden Openbaar Ministerie

In de verslagperiode zijn drie verzoeken tot aanwijzing van een gerecht voor de (mogelijke) vervolging en berechting van een rechter of officier van justitie behandeld (artikel 510 Wetboek van Strafvordering).

Het eerste verzoek betrof een rechter tegen wie aangifte was gedaan van het schenden van het ambtsgeheim. Het tweede verzoek betrof een aangifte tegen een rechter-plaatsvervanger in verband met het als bestuurder van een personenauto veroorzaken van een verkeersongeval.

In beide gevallen concludeerde de procureur-generaal tot aanwijzing van een andere rechtbank voor de mogelijke vervolging en berechting van de zaak. De Hoge Raad wees overeenkomstig de conclusies de rechtbank Amsterdam respectievelijk de rechtbank Rotterdam aan (HR 1 juli 2025, 25/02217; HR 8 juli 2025, 25/02326).

Het derde verzoek betrof leden van het Openbaar Ministerie tegen wie aangifte was gedaan door twee advocaten wegens onder meer schending van het ambtsgeheim. Een aantal officieren van justitie was aangeduid met naam en functie, anderen slechts als "onbekende leden van het parket". Het merendeel van de genoemde officieren van justitie was werkzaam bij het landelijk parket, locatie Rotterdam. De procureur-generaal was van oordeel dat de omstandigheid dat (nog) niet ten aanzien van alle in de aangifte bedoelde personen kon worden vastgesteld om wie het ging, niet aan toewijzing van het verzoek in de weg hoefde te staan. Het is in overeenstemming met de strekking van artikel 510 Sv en met het belang van een doelmatige procesvoering dat de aangifte door één parket wordt behandeld dat niet is verbonden aan een gerecht waarbij het landelijk parket een vervolging instelt en waaraan ook overigens geen van de in de aangifte genoemde rechterlijke ambtenaren is verbonden, aldus de procureur-generaal in zijn conclusie. De Hoge Raad wees overeenkomstig de conclusie de

rechtbank Zeeland-West-Brabant aan (HR 4 november 2025, ECLI:NL:HR:2025:1632).

Betekening van exploten

In het verslagjaar 2025 werden 2086 exploten betekend. Daarvan bevatten 355 exploten een dagvaarding. Het merendeel betreft exploten waarbij derdenbeslag wordt gelegd onder de Staat der Nederlanden.

Overige correspondentie

Elk jaar ontvangt de procureur-generaal brieven van burgers waarin verzoeken van uiteenlopende aard worden gedaan of problemen worden voorgelegd aan de procureur-generaal in de hoop dat hij een oplossing of hulp kan bieden.

De brieven betreffen onder andere aangiften van strafbare feiten tegen personen of instanties en/of verzoeken om vervolging. Verder zijn er brieven waarin wordt gevraagd in te grijpen in een procedure, de behandeling daarvan over te nemen of een uitspraak te herzien of te vernietigen. Daarnaast zijn er verzoeken om bemiddeling, schadevergoeding of juridisch advies. Het merendeel van deze brieven betreft kwesties waarin de procureur-generaal geen taken of bevoegdheden heeft op grond waarvan hij iets zou kunnen betekenen voor de schrijver van de brief.

In 2025 heeft de procureur-generaal 61 van dergelijke brieven ontvangen.

Samenstelling parket 31-12-2025

Procureur-generaal	• Mr. F.W. Bleichrodt
Plaatsvervangend procureur-generaal	• Mr. M.H. Wissink (C)
Advocaten-generaal	• Mr. P.J. Wattel (B) • Mr. D.J.C. Aben (S) • Mr. G.R.B. van Peurseem (C) • Mr. T.N.B.M. Spronken (S) • Mr. C.M. Ettema (B) • Mr. R.H. de Bock (C) • Mr. T. Hartlief (C) • Mr. W.L. Valk (C) • Mr. B.J. Drijber (C) • Mr. B.F. Keulen (S) • Mr. B.F. Assink (C)

- Mr. D.J.M.W. Paridaens (S)
- Mr. G. Snijders (C)
- Mr. S.D. Lindenberg (C)
- Mr. P.M. Frielink (S)
- Mr. M.R.T. Pauwels (B)
- Mr. R.J. Koopman (B)
- Mr. L.M. Coenraad (C)
- Mr. F. Ibili (C)
- Mr. M.E. van Wees (S)
- Mr. P.H.P.H.M.C. van Kempen (S)
- Mr. V.M.A. Sinnige (S)
- Mr. S.E. Bartels (C)

Mutaties in het parket bij de Hoge Raad der Nederlanden in 2025

Benoemd tot advocaat-generaal	• Mr. M.E. van Wees	Per 01-04-2025
	• Mr. P.H.P.H.M.C. van Kempen	Per 01-04-2025
	• Mr. V.M.A. Sinnige	Per 01-09-2025
	• Mr. S.E. Bartels	Per 01-09-2025
Ontslag verleend aan	• Mr. E.B. Rank-Berenschot	Per 01-02-2025
	• Mr. A.E. Hartevelde	Per 01-04-2025
	• Mr. E.J. Hofstee	Per 01-04-2025
	• Mr. P. Vlas	Per 01-09-2025

C = civiel; S = straf; B = belasting. Betrokkene maakt deel uit van de sectie binnen het parket op dit deelgebied.

Bedrijfsvoering

Een goede bedrijfsvoering is essentieel voor de vervulling van de taken van de Hoge Raad. De directie bedrijfsvoering van de Hoge Raad zorgt voor de wetenschappelijke, juridische en administratieve ondersteuning van de leden van de raad en het parket en van de twee kabinetten die de president en de procureur-generaal ondersteunen. Daarnaast is de directie bedrijfsvoering verantwoordelijk voor de inrichting van de gemeenschappelijke organisatie. Daarbij is ook aandacht voor onderwerpen als goed werkgeverschap, digitalisering en integrale beveiliging en (informatie)veiligheid.

Organisatie

De organisatie van de Hoge Raad is een rechterlijke organisatie (art. 2 Wet op de rechterlijke organisatie) en bestaat uit drie zelfstandige onderdelen: de Hoge Raad, het parket bij de Hoge Raad en de directie bedrijfsvoering. De drie onderdelen samen vormen de gemeenschappelijke organisatie van de Hoge Raad.

Op 31 december 2025 bestond de Hoge Raad uit de president, 6 vicepresidenten, 27 raadsheren en 3 raadsheren in buitengewone dienst. Ook is bij de Hoge Raad een griffier werkzaam. Op die datum werkten bij het parket bij de Hoge Raad: de procureur-generaal, de plaatsvervangend procureur-generaal en 23 advocaten-generaal. Binnen de directie bedrijfsvoering waren op dat moment 228 medewerkers werkzaam.

De directie bedrijfsvoering van de Hoge Raad zorgt voor de ondersteuning van de leden van de raad en het parket en de inrichting van de gemeenschappelijke organisatie. De wetenschappelijke, juridische en administratieve ondersteuning van de leden van de raad en het parket vindt plaats in de drie sectoren civiel recht, strafrecht en belastingrecht, en in de kabinetten die de president en de procureur-generaal ondersteunen. Daarnaast is de directie bedrijfsvoering van de Hoge Raad verantwoordelijk voor onder andere het beheer van de financiën, ICT, kennismanagement, interne (facilitaire) zaken, veiligheid, personeelszaken en communicatie. De directie stelt bij het invulling geven aan deze taken de volgende onderwerpen centraal:

- de Hoge Raad als werkgever;
- toekomstbestendige IT voorziening;
- kennis, data en nieuwe technologieën in en voor de (cassatie)rechtspraak; en
- integrale beveiliging en (informatie)veiligheid.

Hierna doet de directie bedrijfsvoering aan de hand van enkele thema's en ontwikkelingen verslag van de samenwerking en interactie binnen de organisatieonderdelen in het jaar 2025.

Goed werkgeverschap

Goed werkgeverschap is een kerntaak van de directie bedrijfsvoering en ondersteunt direct het primaire proces van de Hoge Raad. De kwaliteit van de cassatierechtspraak wordt in belangrijke

mate bepaald door de deskundigheid, betrokkenheid en inzet van de medewerkers. Daarom werkt de organisatie continu aan het versterken van een interne cultuur waarin in gelijkwaardigheid wordt samengewerkt en waarin diversiteit, ontwikkeling en opleiding worden gestimuleerd. Het bieden van een veilige en plezierige werkomgeving is daarbij een belangrijk uitgangspunt. De Hoge Raad streeft ernaar een organisatie te zijn waar iedereen zich welkom en thuis voelt, waar ruimte is voor verschillende perspectieven en waar medewerkers volwaardig kunnen deelnemen aan het werkproces. De periodiek uitgevoerde Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) in 2024 liet een positief beeld zien, met enkele aandachtspunten. In 2025 is in nauwe samenwerking met de Ondernemingsraad gewerkt aan de contouren van een plan van aanpak om opvolging te geven aan deze aandachtspunten.

Arbeidsmarkt

Aandacht voor werving is gezien de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt essentieel. Vanuit diverse invalshoeken is in de organisatie onderzocht hoe de Hoge Raad als werkgever zichtbaar, aantrekkelijk en modern kan blijven, nu en in de toekomst. De afgelopen jaren zijn stappen gezet om de werving van medewerkers te optimaliseren. De organisatie beschikte gedurende 2025 over een toereikende personele bezetting.

Digitalisering

Digitalisering ontwikkelt zich snel en heeft directe invloed op de werkprocessen binnen de Hoge Raad. Het is van belang om ontwikkelingen op het gebied van (data)technologieën tijdig te signaleren en te beoordelen op hun mogelijke impact op de organisatie. Door hier structureel aandacht aan te besteden, blijft de Hoge Raad voorbereid op toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast wordt voortdurend gewerkt aan het verbeteren en toekomstbestendig maken van de gedigitaliseerde systemen. In kaart wordt gebracht welke (data)technologieën beschikbaar zijn en op welke wijze deze kunnen bijdragen aan de versterking van de organisatie. De Hoge Raad volgt de ontwikkelingen rondom AI-toepassingen nauwgezet. Ter ondersteuning hiervan worden binnen de organisatie activiteiten georganiseerd om AI-geletterdheid te vergroten en bewustwording rondom het gebruik van AI te bevorderen.

Veiligheid

Internationale en nationale ontwikkelingen vragen om blijvende aandacht voor veiligheid. Dit betreft zowel fysieke veiligheid als informatie- en IT-veiligheid. Integrale beveiliging heeft tot doel de continuïteit van de cassatierechtspraak optimaal te waarborgen, met oog voor verschillende belangen en perspectieven. Daarbij wordt gestreefd naar een zorgvuldige balans tussen het treffen van maatregelen tegen mogelijke en daadwerkelijke dreigingen enerzijds, en het waarborgen van gebruiksvriendelijkheid, transparantie en toegankelijkheid van de cassatierechtspraak anderzijds. Medewerkers volgen, indien relevant voor hun functie, weerbaarheidstrainingen. Daarnaast wordt van hen verwacht dat zij zich voortdurend bewust zijn van hun handelen op het gebied van informatie- en IT-veiligheid

Kennismanagement

De Hoge Raad beschikt over een uitgebreid kennismanagementsysteem waarin diverse juridische bronnen zijn samengebracht om het werk van raad en parket te ondersteunen. Het Kennisplein van de Hoge Raad geeft toegang tot juridische informatie en ondersteunt daarmee het primaire proces.

Communicatie

De Hoge Raad vervult als hoogste rechter op het gebied van civiele zaken, strafzaken en belastingzaken zowel nationaal als internationaal een belangrijke rol in het bieden van rechtszekerheid aan mensen en organisaties. Communicatie over die rol vindt bijvoorbeeld plaats in de voorlichting aan media en het publiek en door de uitwisseling van kennis en informatie met nationale en internationale organisaties, onder andere via werkbezoeken en bezoeken van belangstellenden aan de Hoge Raad.

De Hoge Raad publiceert vrijwel alle conclusies en arresten. Communicatie over de inhoud daarvan vindt ook plaats door publicatie van nieuwsberichten. Het afgelopen jaar zijn er ruim 100 arresten van vóór het jaar 2000 ("oude arresten") op rechtspraak.nl gepubliceerd, inclusief de bijbehorende conclusies indien voorhanden of indien genomen. In 2025 is verder de jaarlijkse open dag gehouden, waarbij geïnteresseerden welkom zijn in het gebouw van de Hoge Raad en met medewerkers uit alle geledingen kunnen spreken over de betekenis van de Hoge Raad in de samenleving.

Personele bezetting

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de formatie van de gemeenschappelijke organisatie van de Hoge Raad per 31 december 2024 en 31 december 2025 en de gemiddelde bezetting gedurende het hele jaar 2025.

Personele bezetting Hoge Raad 2025

FORMATIE/BEZETTINGSOVERZICHT	31 december 2024	31 december 2025	gemiddelde bezetting 2025
kabinet president	5,83	3,00	4,55
kabinet procureur-generaal	7,79	7,79	7,79
sector civiel recht	72,47	71,59	71,95
sector strafrecht	93,02	94,06	93,46
sector	48,76	47,98	48,35

belastingrecht			
overige bedrijfsvoering	57,09	62,82	59,20
TOTAAL	284,96	287,24	285,30

Jaarrekening

Hieronder vindt u de financiële jaarrekening 2025. Het totale toegekende budget, inclusief incidentele gelden voor projecten, bedroeg in 2025 45.018.000 euro. De staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten en de saldibalans zijn voorzien van een nadere toelichting.

De jaarrekening is gecontroleerd door een onafhankelijke externe accountant; PricewaterhouseCoopers accountants N.V. De accountant oordeelt een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2025 en de rechtmatigheid van de in de jaarverantwoording van de Hoge Raad der Nederlanden opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten en saldibalansposten in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving en bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT). Op 11 maart 2026 is door PricewaterhouseCoopers accountants N.V. een goedkeurende verklaring afgegeven.

1. Staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

Tabel 1

2025					
	Ontwerpbe- roting JenV	Herziene begroting JenV	Realisatie	Verschil realisatie vs herziene begroting	% Realisatie vs herziene begroting J &V
<i>Uitgaven</i>					

Eigen personeel salarissen			36.827.607		
Eigen personeel overig			1.040.368		
Eigen personeel totaal	33.701.000	37.821.000	37.867.975	46.975	100,12%
Externe inhuur	720.000	1.770.000	2.105.682	335.682	118,97%
Exploitatie overig	2.080.000	2.200.000	2.336.759	136.759	106,22%
Materieel ICT	1.203.000	2.622.000	2.635.176	13.176	100,50%
SSO's	616.000	605.000	484.901	-120.099	80,15%
Totale uitgaven	38.320.000	45.018.000	45.430.493	412.493	100,92%
<i>Ontvangsten</i>	-	-	9.440	-	-
Totale ontvangsten	-	-	9.440	9.440	-

Totale uitgaven -/- ontvangsten	38.320.000	45.018.000	45.421.053	403.053	100,90%
--	-------------------	-------------------	-------------------	----------------	----------------

*Eventuele verschillen in bovenstaande en volgende tabellen worden veroorzaakt door afrondingen op hele euro's.

Bij aanvang van het begrotingsjaar bedroeg het daadwerkelijk toegekende budget (IBOS) 38.320.000 euro. Gedurende het jaar zijn er een aantal aanvullende financiële middelen toegekend die aan het budget toegevoegd zijn (zie 3.2), waaronder 800.000 euro toegekend met de Najaarsnota. Met de toevoeging van deze middelen is het totale toegekende budget 2025 uitgekomen op 45.018.000 euro. Tevens werd er een overschrijding einde jaar voorzien wat besproken is met het ministerie van Justitie en Veiligheid en akkoord is bevonden.

Ultimo 2025 komt de realisatie ten opzichte van het uitgaven budget uit op een overschrijding van 412.493 euro (+0,92%).

2. Saldibalans per 31 december 2025

Tabel 2

	debet		credit
Uitgaven		Ontvangsten	
Uitgaven ten laste van de begroting	45.430.493	Ontvangsten ten gunste van de begroting	9.440
Uitgaven buiten begrotingsverband	0	Rekening-courant JenV	0
Liquide middelen	-45.753.445	Ontvangsten buiten begrotingsverband	0
Vorderingen buiten	332.393	Tegenrekening extra-	0

begrotingsverband		comptabele vorderingen	
Tegenrekening openstaande verplichtingen	3.488.437	Openstaande verplichtingen	3.488.437
Totaal	3.497.877	Totaal	3.497.877

3. Toelichting op de jaarrekening 2025

3.1 Uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening biedt inzicht in de gerealiseerde kasuitgaven en -ontvangstten ten opzichte van de begroting in het jaarplan 2025. De kasuitgaven worden onderscheiden naar Eigen personeel salarissen, Eigen personeel overig, Externe inhuur, Materieel, Materieel ICT en Shared Service Organisaties (SSO's).

In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen kasuitgaven en -ontvangstten binnen en buiten begrotingsverband. Tot kasuitgaven buiten begrotingsverband behoren de kasuitgaven die niet op het budget van de Hoge Raad drukken. Tot ontvangsten buiten begrotingsverband behoren de ontvangsten die direct ten gunste van de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid worden gebracht.

3.2 Mutaties ten opzichte van het oorspronkelijke budget 2025

Tabel 3

Begrotingsmutaties	bedrag	bedrag
Budgettair kader begroting 2025		38.320.000
Implementatiekosten Wetboek van Strafvordering	649.000	

Gelden loon- en prijsbijstelling	2.928.000	
Toekomstvaste IV-gelden	1.850.000	
Surplus basisdienstverlening P-Direkt	-4.000	
Verambtelijking POK IHH coördinator	100.000	
Uitbreiding structurele IHH capaciteit	100.000	
Toekenning Najaarsnota Hoge Raad	800.000	
Uitvoering Duurzaam Digitaal Stelsel	75.000	
Bijdrageregeling AI Verordening	100.000	
Decentrale middelen Programma IB 2.0	100.000	
Totaal	6.698.000	6.698.000
Begroting per 31 december 2025		45.018.000

3.3 Uitgaven

Eigen personeel uitgaven

Tabel 4

Eigen personeel totaal	Prognose	Realisatie 2025	Verschil realisatie vs prognose	%
Eigen personeel salarissen	36.600.000	36.827.607	-227.607	100,6%
Eigen personeel overig	1.269.500	1.040.368	-229.132	82,0%
Totaal	37.869.500	37.867.975	-1525	100,0%

De realisatie op "Eigen personeel Totaal" is gelijk aan de prognose.

In 2025 is er een nieuwe CAO Rechterlijke Macht (RM) vastgesteld. Dit heeft geresulteerd in hogere loonkosten voor eigen personeel RM. Ook wordt er sinds 1-1-2024 gewerkt met een individueel keuze budget (IKB) bij de CAO RM. Hierbij is de keuze om spaarverlof op te bouwen of uit te betalen. De leden van de RM hebben grotendeels gekozen voor het laten uitbetalen van het spaarverlof in 2025.

De overige personeelskosten zijn lager uitgevallen dan de prognose.

Eigen personeel overig

Tabel 5

Eigen personeel overig	Prognose	Realisatie 2025	Verschil realisatie vs prognose	%
Opleidingen en oefeningen	251.500	231.244	-20.256	91,9%

Reis- en verblijfkosten	516.000	482.860	-33.140	93.6%
Werving & selectiekosten	200.000	178.866	-21.134	89.4%
Detacheringskosten	200.000	103.789	-96.211	51.9%
Overige personeelskosten	102.000	43.610	-58.390	42.8%
Totaal	1.269.500	1.040.368	-229.132	82.0%

De realisatie op "Eigen personeel overig" is 0,229 mln. euro lager dan de prognose.

De post "Overige personeelskosten" is lager dan prognose vanwege hogere ontvangsten vanuit het UWV op grond van de Wet arbeid en zorg. Deze ontvangsten waren in 2025 hoger dan de trend van afgelopen jaren. De grootste post hiervan betreft de loonkosten gecompenseerd vanuit het UWV voor wat betreft genoten zwangerschaps- en ouderschapsverlof.

Externe inhuur

Tabel 6

Externe inhuur	Prognose	Realisatie 2025	Vershil realisatie vs prognose	%
Kosten deskundigen/adviseurs	1.845.000	2.105.682	260.682	114.1%
Totaal	1.845.000	2.105.682	260.682	114.1%

De realisatie op budgetcode "Externe inhuur" is 0,261 mln. euro hoger dan de prognose. De overschrijding ten opzichte van de prognose komt vanwege een hogere benodigde inhuur in

2025. Dit betreft voornamelijk inhuur met betrekking tot incidentele werkzaamheden en inhuren van specifieke functies.

Exploitatie overig

Tabel 7

Exploitatie overig	Prognose	Realisatie 2025	Vershil realisatie vs prognose	%
Huisvestingskosten	360.000	302.093	-57.907	83.0%
Automatiseringsdeskundigen onderhoud en beheer	895.000	421.828	-473.1721	47.1%
Kosten documentatie en publicatie	425.000	466.439	41.439	109.8%
Onderhoud en exploitatie overig	1.137.001	1.146.399	9.398	100.8%
Totaal	2.817.001	2.336.759	-480.242	83.0%

De realisatie over de budgetcode "Exploitatie overig" is 0,480 mln. euro lager uitgevallen dan de prognose. Dit komt voornamelijk door de lagere realisatie ten opzichte van prognose bij "Automatiseringsdeskundigen onderhoud en beheer". Deze inhuur betreft externe inhuur. In 2025 is actief aandacht besteed aan het uitfaseren van externe automatiseringsdeskundingen. Daarom is de post gesaldeerd met de post "Externe inhuur" lager uitgevallen.

Materieel ICT

Tabel 8

Materieel ICT	Prognose	Realisatie 2025	Vershil realisatie vs prognose	%
Materieel ICT	2.678.360	2.635.176	-43.184	98.4%
Totaal	2.678.360	2.635.176	-43.184	98.4%

De realisatie ten behoeve van materieel ICT betreffen de uitgaven van het onderhouden van de ICT-infrastructuur in de organisatie. Dit betreft de materiële uitgaven zoals mobiele telefonie, licenties alsook hard- en software. De realisatie is vrijwel gelijk aan de prognose.

SSO's (Shared Service Organisatie(s))

Tabel 9

SSO's	Prognose	Realisatie 2025	Vershil realisatie vs prognose	%
Inbesteding via SSO's	525.000	484.901	-40.099	92.4%
Totaal	525.000	484.901	-40.099	92.4%

Op de budgetcode "SSO's" worden de personele en de materiële uitgaven van de in rekening gebrachte kosten door de SSO's van de Rijksoverheid geboekt.

3.4 Ontvangsten

De realisatie op ontvangsten bestaat uit een inhouding op salaris via de salarisadministratie.

Tabel 10

Ontvangsten	Prognose	Realisatie 2025	Vershil realisatie vs prognose	%
Inhoudingen salaris	-	9.440	9.440	
Totaal	-	9.440	9.440	

4. Toelichting op de saldibalans per 31 december 2025

Openstaande verplichtingen

De stand van de verplichtingen per 31 december 2025 omvat alle openstaande verplichtingen met kasramingen tot en met het jaar 2029.

Tabel 11

Openstaande verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2024	Mutaties 2025	Balanswaarde 31-12-2025
Exploitatiekosten/aa nschaffingen	2.907.978	580.459	3.488.437
Totaal per 31 december 2025			3.488.437

5. WNT-verantwoording

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende regelgeving: "het algemene WNT-maximum". Het toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie wordt berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Op grond van artikel 1.2 van de WNT zijn de par. 2 en 4 van de WNT van toepassing op de Hoge Raad der Nederlanden als een organisatie waarover de minister op grond van de Comptabiliteitswet gehouden is financiële verantwoording af te leggen. De Hoge Raad kent geen topfunctionarissen als bedoeld in artikel 1.1 onder b. van de WNT. Het toepasselijke bezoldigingsmaximum vanuit de WNT is in 2025 246.000 euro.

In 2025 is er een (incidentele) overschrijding van het algemene WNT-drempelbedrag voor de bezoldiging met 836 euro. Deze overschrijding is in overeenstemming met de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, het Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren en de toepasselijke CAO rechterlijke macht (CAO RM) en is het gevolg van incidentele uitbetaling van de nieuwe CAO RM welke met terugwerkende kracht per 1 Juli 2024 is vastgesteld.

Gegevens 2025		
bedragen x € 1		
Functiegegevens	President	Procureur-Generaal
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	223.594	223.594
Beloningen betaalbaar op termijn	23.242	23.242
Totale bezoldiging	246.836	246.836
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	246.000	246.000
Toelichting	Zie toelichting boven tabel	Zie toelichting boven tabel

In control-verklaring

Inleiding

De Hoge Raad is een gemeenschappelijke organisatie die bestaat uit drie zelfstandige onderdelen: het rechtsprekende college de Hoge Raad, het parket bij de Hoge Raad en de directie bedrijfsvoering.

Ondersteuning van de raad en het parket

De directie bedrijfsvoering van de Hoge Raad draagt zorg voor de ondersteuning van de leden van de raad en het parket en voor de inrichting en instandhouding van de gemeenschappelijke organisatie. Zij is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke en administratieve ondersteuning van de leden van de raad en het parket, ingedeeld naar de drie sectoren civiel, straf en belasting, en voor de twee kabinetten ter ondersteuning van respectievelijk de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Daarnaast is de directie bedrijfsvoering verantwoordelijk voor onder meer het beheer van financiën, ICT, interne (facilitaire) zaken, personeelszaken, kennismanagement en communicatie.

Beheersing van bedrijfsvoeringsprocessen – algemeen

De directie bedrijfsvoering zet zich continu in voor het borgen van de continuïteit en kwaliteit van de ondersteunende processen ten behoeve van de taakuitoefening door de raad en het parket. Dit omvat het systematisch identificeren en monitoren van risico's en het treffen van passende beheersmaatregelen. Ontwikkelingen in de interne en externe omgeving van de Hoge Raad worden jaarlijks geanalyseerd en, waar nodig, vertaald in aanpassingen van werkprocessen. In 2025 hebben de in- en externe controlemechanismen naar behoren gefunctioneerd.

Daarbij is in 2025 verdere invulling gegeven aan het inbedden van portfoliomanagement en risicomanagement binnen de organisatie. Het portfoliomanagement leidt tot prioritering van strategische keuzes en het risicomanagement tot het onderkennen en mitigeren van risico's.

IT/IV-veiligheid

Om een betrouwbare en veilige digitale werkomgeving te waarborgen, laat de directie bedrijfsvoering ook in 2025 structureel assessments uitvoeren, waarbij de IT/IV-omgeving door onafhankelijke externe experts wordt getoetst. Daarbij is specifieke aandacht voor de beveiliging en continuïteit van het zaakregistratiesysteem. Een belangrijke randvoorwaarde voor IT/IV-veiligheid blijft het bewustzijn van medewerkers ten aanzien van veilig gebruik van hard- en software. Dit onderwerp krijgt aandacht via interne communicatie, trainingen en periodieke voorlichting.

De organisatie volgt de ontwikkelingen van AI-toepassingen. Kennisontwikkeling op het gebied van AI – AI-geletterheid - wordt binnen de organisatie georganiseerd om bewustwording rondom AI in te bedden in de organisatie. Daarbij is er onder meer aandacht voor aspecten als privacy, gegevensbescherming en informatiebeveiliging.

Financiën

In 2025 is verder voortgebouwd op de versterking van de planning- en controlcyclus (P&C-cyclus). Doelstellingen zijn concreet geformuleerd en de voortgang wordt actief gemonitord. Daarnaast wordt geanticipeerd op ontwikkelingen op de middellange en lange termijn. Hierbij gaat het onder meer om noodzakelijke IT/IV-investeringen voor een toekomstbestendige digitale werkomgeving en om ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de daarmee samenhangende inzet op het aantrekken en behouden van gekwalificeerd personeel.

De Hoge Raad koopt in binnen de kaders van de geldende aanbestedingsregelgeving. De inkoopfunctie is centraal georganiseerd, waardoor integraal toezicht op het inkoopproces mogelijk is. Dit maakt gerichte analyses van uitgaven mogelijk en biedt inzicht in de juiste toepassing van aanbestedingsregels. Tevens wordt gewerkt aan de verdere inrichting van een document-managementsysteem waarmee systeemgerichte controle kan plaatsvinden.

Personeel en veiligheid

Een geldige verklaring omtrent het gedrag (VOG) is een basisvoorwaarde voor indiensttreding bij de directie bedrijfsvoering van de Hoge Raad. De afdeling P&O ziet toe op de aanvraag en afgifte hiervan. Bij functiewijzigingen kan een nieuwe VOG vereist zijn. Voor een aantal functies geldt een verzaamd screeningsregime en worden passende maatregelen getroffen.

In 2025 is blijvend aandacht besteed aan de werving van medewerkers voor het wetenschappelijk bureau, onder meer door gerichte wervingsmomenten en arbeidsmarktcampagnes. Medewerkers worden bij beëdiging en gedurende hun dienstverband gewezen op de mogelijkheden om eventuele zorgen of incidenten te bespreken met de leidinggevende, de afdeling P&O of de directeur bedrijfsvoering. Daarnaast zijn interne vertrouwenspersonen beschikbaar en zijn klachtenregelingen toegankelijk via intranet. Medewerkers kunnen ook deelnemen aan weerbaarheidstrainingen. Voor incidenten met een veiligheidscomponent geldt een interne registratie- en escalatieprocedure. Daarbij wordt er door de bedrijfshulpverlening getraind op gebouwontruiming en incidenten.

Fraudepreventie

Ter beperking van frauderisico's zijn diverse beheersmaatregelen getroffen. Daarnaast is tevens een frauderesponsplan opgesteld. Binnen het financiële systeem zijn taken gescheiden over meerdere functies, waarmee het vierogen-principe is geborgd. Een in- en externe risicoanalyse vormt een vast onderdeel van de P&C-cyclus. De gedragscode integriteit Rijk is van toepassing op medewerkers van de directie bedrijfsvoering. Vermoedens van misstanden kunnen worden gemeld via onder meer leidinggevend, vertrouwenspersonen, de directeur bedrijfsvoering of de externe integriteitscommissie.

Personele mutaties, vastgelegd in arbeidsvoorwaardenovereenkomsten en rechtspositionele besluiten, worden gecontroleerd in het personeels- en salarissysteem P-Direkt en na controle geaccordeerd door de directeur bedrijfsvoering. Jaarlijks worden audits uitgevoerd op zowel het financiële systeem als het salarissysteem.

11 Maart 2026, Den Haag

Drs. L.G.J. Aarts

Directeur bedrijfsvoering

Annual report

The Supreme Court, the Procurator General's Office at the Supreme Court and the Operations Directorate together constitute the joint organisation the Supreme Court. The Supreme Court is the court of last instance for civil, criminal and tax matters. In this annual report, the various parts of the joint organisation account for their work in the year 2025.

As the highest court in cases regarding civil, criminal and tax law, the Supreme Court has an important and responsible role within the judiciary. Within the Kingdom of the Netherlands, it helps ensure that the law performs its functions for the people and organisations in our democratic state under the rule of law. Our work can always be traced back to the core of the Supreme Court's social duty: ensuring uniformity of law, contributing to the development of law and safeguarding legal protection. This is done on the basis of the cases brought before the Supreme Court.

The 'special duties' of the Procurator General are being developed. In carrying out these special duties, the Procurator General at the Supreme Court often supervises the judiciary. For example, the Procurator General is the authority supervising the Public Prosecution Service and, since 2018, has been responsible for monitoring the processing of personal data by courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court. Several legislative proposals provide for a further expansion of the special duties of the Procurator General.

The people working at the joint organisation of the Supreme Court again committed to fulfilling those duties as effectively as possible in 2025. In order to continue to perform its duty properly in a changing society, it is important for the Supreme Court to be at the centre of society. The section 'The Supreme Court in society' highlights how the Supreme Court realised this during the reporting year.

In its three preceding annual reports, the Supreme Court consistently focused on the work performed in a specific area of law: the people working at the joint organisation on criminal, tax and civil cases, from the department that handles incoming correspondence right to the justice responsible for explaining a judgment to the press. This year, we are focusing on the lesser-known responsibilities of the Procurator General and the Supreme Court: handling challenge cases and cases concerning the legal position of judges, supervising judges and monitoring GDPR compliance within the judiciary. We have named this chapter 'The Fourth Division', after the division of the Supreme Court responsible for handling such cases.

The annual report shows how the Supreme Court was able in 2025 to contribute to the fulfilment of its overarching role: that rights, obligations and interests of people and organisations in our democratic state under the rule of law are protected by the law.

Dineke de Groot, President

Edwin Bleichrodt, Procurator General

Luuk Aarts, Director of Operations

The Supreme Court and society

In order to continue to perform its task properly in a changing society, it is important that the work of the Supreme Court and the Procurator General's Office at the Supreme Court is visible in society. It is explained below how the Supreme Court's joint organisation worked towards this goal in 2025.

An open house

People are welcome to register as a visitor to attend a public hearing or decision. Sometimes the Supreme Court offers the possibility of following a hearing via a livestream. In 2025, this was the case with the Civil Division's decision in the case concerning the delivery of F 35 parts to Israel.

Pupils, students at colleges, universities and vocational schools, lawyers and other groups can visit the Supreme Court on appointment, which happens regularly. The purpose of the visits is to provide insight into our work and generate interest in the work of the Supreme Court and the Procurator General's Office at the Supreme Court. In cooperation with the Prinsjesfestival, the Supreme Court welcomed 300 senior secondary vocational education students from across the country on the State Opening of Parliament. For higher professional education and university education students, the 2025 visits are concentrated in two afternoons, one in spring and one in autumn.

Social studies teachers visit the Supreme Court every year on the Social Studies Teachers' Day

organised by ProDemos.

Every year, the Supreme Court organises an open day on a Saturday. On that day, there is a day programme in both courtrooms, during which the public can engage in conversation with Advocates General, Justices, the Procurator General and the President of the Supreme Court. Since 2023, the parties participating in the Week of the Rule of Law [*Week van de Rechtsstaat*] have jointly organised their open days with a guided tour [*Rondje Rechtsstaat*]. To make the connection between 'rule of law' and 'democracy' even more visible, the 2025 Week of the Rule of Law has been moved to the week before the State Opening of Parliament. 665 visitors found their way to the Supreme Court.

During the Week of the Rule of Law, the Supreme Court organised a symposium open to all on the topic "What do human rights mean to you?" to mark the 75th anniversary of the European Convention on Human Rights. Guest speakers were Jolien Schukking, the Dutch judge at the European Court of Human Rights, and Nexhmi Rexhepi, President of the Constitutional Court of Kosovo. He recounted from his own experience what it was like growing up in an environment where human rights were not respected at the time. The Procurator General and some members of the Procurator General's Office and the Research Department gave a musical performance at a library in The Hague, providing visitors with information on the place of the Supreme Court and the Procurator General in our state under the rule of law. The President delivered a lecture at another library.

Lastly, the Supreme Court receives many foreign visitors. Delegations of judges and members of foreign prosecutors' offices meet with their counterparts in the Netherlands to learn from each other and exchange ideas and experiences. For example, in 2025, delegations from the Procurator General's Office at the French Cour de Cassation, from the Cour de Cassation itself, from the Procurator General's Office of the Belgian Court of Cassation and from the Supreme Court of Slovenia visited us.

Outside its own doors, the President delivered a lecture at the annual National Commemoration at the Oranjehotel. Among other things, she addressed the Supreme Court's role in World War II. The Supreme Court had its President at the time, Mr Visser, dismissed by the German occupier without protest, and gave the ordinances of the occupier the force of law. "These actions by the Supreme Court during the war were far removed from the justice that citizens of the Netherlands expected from the Supreme Court", said Dineke de Groot in this speech.

Contact with other judicial authorities

As a court of cassation, the Supreme Court can assess in cassation proceedings whether an authority in a previous instance correctly applied the law, gave adequate reasons for the judgment and followed the correct procedure. A judgment of the Supreme Court shows the results of that assessment and is thus also a means by which the Supreme Court performs its core task. If there is ambiguity within the case law in fact-finding instances as to how a rule of law must be interpreted and applied, the Supreme Court can provide clarity by using a specific case to clarify that interpretation and application. The preliminary ruling proceedings allows judges in fact-finding instances to request the Supreme Court to do so already in a pending case. The Supreme Court considers it important that its judgments find their way into legal practice and, for that reason too, maintains contacts with the courts in fact-finding instances. This does not apply to pending cases. The main focus is the exchange of more general information and sharing of experiences, with the aim of ensuring the quality of the administration of justice.

The Supreme Court is the highest judicial body, both for the Netherlands (in Europe) and for the overseas territories of the Kingdom of the Netherlands: Aruba, Curaçao, Sint Maarten, and Bonaire, Sint Eustatius and Saba. The Supreme Court maintains various contacts with the courts in these territories. Every year, for example, the President of the Supreme Court or the Procurator General at the Supreme Court pay a working visit to the Caribbean part of the Kingdom. During this visit, information and experiences are exchanged on the administration of justice in society. The President paid a working visit in 2025.

In the Netherlands, as in the countries around us, European law and international treaties are increasingly working their way into the national legal order. The Supreme Court is in contact with the highest courts in other countries inside and outside the European Union. This provides an opportunity to share experiences on the application of European and international law and to have a dialogue on current social issues that play a role in the administration of justice. The President participates in international networks in the judiciary, such as the Network of Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union and the Conference of European Constitutional Courts (CEEC). On 13 and 14 November, the Supreme Court hosted the Network of Presidents of the European Union for a colloquium, in which the Presidents of the International Court of Justice, the International Criminal Court and the Supreme Court of the United Kingdom also participated. Furthermore, the President and a justice participated in the World Conference on Constitutional Justice (WCCJ) in Madrid.

The Procurator General at the Supreme Court also participates in consultations in a European context, for example in the context of the NADAL network of Procurators General at the highest courts.

Members of the Supreme Court and the Procurator General's Office pay visits to foreign judicial authorities on a regular basis. A working visit was made to the Mahkamah Agung (Supreme Court) of Indonesia and the Supreme Court of Albania in 2025, and conferences in Münster, Vilnius, Sofia and Riga were visited.

The cooperation with the judiciary in Suriname was intensified in 2025 with several working visits by Justices and Advocates General.

Social media and news service

The Supreme Court uses LinkedIn and Instagram. It uses these platforms for different purposes and audiences: LinkedIn for news about cases and personnel matters, Instagram for public information about events and student visits. On both platforms, the number of followers grew in 2025.

The Supreme Court's reach has been further extended since the introduction of a news service in 2024. Media and other interested parties can subscribe to a digital newsletter of the Supreme Court free of charge, where they can indicate the categories they wish to receive news from. They will automatically receive an e-mail notification as soon as a news item in the relevant category is posted on the Supreme Court's website. In this way, professional media, regional media and national media can be given specific notifications.

In 2025, the Supreme Court published more than 100 news items in cases. In addition, legal alert messages are posted on LinkedIn. These alerts are linked to cases involving matters that are important from a legal perspective. Whereas the news items are aimed more at the media and the general public, these legal alerts are mainly intended for audiences of a legal nature,

including law students.

Publication of old judgments

For several years now, the Supreme Court has been publishing old judgments and, if available, the accompanying advisory opinions from before the year 2000 online (free of charge). And in 2025 the Supreme Court continued this effort. In 2025, a total of 156 old judgments were published on rechtspraak.nl. For the first time, the Supreme Court also received a request to publish old judgments that, on closer inspection, turned out not to exist: the petitioner had been 'fooled by AI'.

The Supreme Court in the media

Many cases heard by the Supreme Court have the attention of the media and/or the public. This was also the case in 2025. The Supreme Court answered many case-related and procedural questions from the media by phone and e-mail. In addition, many press releases were published on the website and alerts were posted on LinkedIn. Press releases are mainly aimed at the media and the general public, alerts at legal practitioners.

The following cases received particular media attention in 2025.

Export of F-35 parts to Israel

On 03 October 2025, the Supreme Court rendered judgment in the case on the export and transit of parts for F-35 fighter aircraft to Israel. Briefly put, the Supreme Court held that the minister should re-do the reassessment of the F-35 export licence in parts. This case saw many enquiries from the national and international media during the cassation proceedings. Due to this interest, a livestream was used at the oral arguments in 2024, which could be followed in Dutch and English. The decision was accompanied by [a press release](#) also made available [in English](#).

Increase in corporate income tax interest rate to 8%

Another case that saw a lot of attention were the cassation proceedings related to the level of the corporate income tax interest rate. Under the Overdue and Overpaid Tax Interest Rate Decree (*Besluit belasting- en invorderingsrente*), the tax interest rate for corporate income tax was increased to 8% with effect from 1 January 2022. Previously, the interest rate was at 4% or lower. The District Court of Noord-Nederland ruled in November 2024 that the 8% interest rate was too high and thus in violation of the proportionality principle. The State Secretary of Finance disagreed with this decision and initiated a leapfrogging appeal to the Supreme Court in December 2024. In a leapfrogging appeal, the parties agree that the dispute will be submitted directly to the Supreme Court (skipping the regular appeal) after the District Court's decision. The State Secretary designated all objections against the increased tax interest rate charged as a "mass objection".

In preparation of its decision, the Supreme Court in May 2025 gave everyone the opportunity to "share their thoughts". To this end, the Supreme Court published a [press release](#) requesting input from "*amicus curiae*". For the Supreme Court's Tax Division, this case was the first in which the amicus procedure was used.

The Advocate General (AG) included the comments of these third parties in his advisory opinion. The opinion was published on 1 October 2025 with [a press release](#). The AG advised the

Supreme Court to declare the increase in the tax interest rate not binding because, in his opinion, the Legislature had exceeded the regulatory power delegated to it by increasing the rate. The Supreme Court rendered judgment in January 2026.

Uber

Preliminary ruling proceedings also have the interest of the press and the public. This was particularly true in 2025 for the preliminary ruling proceedings concerning Uber. In a case between Uber and FNV, the Court of Appeal of Amsterdam referred questions about the status of Uber drivers' working relationship to the Supreme Court for a preliminary ruling. Questions included the meaning of entrepreneurship when answering the question of whether a working relationship qualifies as an employment contract.

On 21 February 2025, the Supreme Court ruled that when assessing whether it concerns an employment contract, there is no order of precedence between the circumstances to be considered, including any "entrepreneurship" of the worker. A [press release](#) was published with the judgment.

Online gambling

Another case involving preliminary ruling proceedings that were closely followed by society concerned agreements for online gambling without a licence. The District Courts of Amsterdam and Noord-Holland referred questions to the Supreme Court for a preliminary ruling in two cases concerning online gambling involving, in particular, the question of whether games of chance agreements with providers offering games of chance online without a licence are invalid for that reason. This was important to participants who lost money with online gambling.

On 28 November 2025, the Advocate General issued his advisory opinion on the matters. A [press release](#) was published with the opinions. Judgment is expected in 2026.

There was also media coverage for some of the special duties of the Procurator General (PG) at the Supreme Court.

Supervision reports on the duties performed by the Public Prosecution Service

The media coverage included the investigations conducted by the PG at the Supreme Court in the context of his duty of supervision of the Public Prosecution Service. The supervision report on the duties performed by the Public Prosecution Service in the context of deciding not to prosecute criminal cases was released in July 2025. Following the presentation of the report to the Minister of Justice and Security, the report and the associated [press release](#) were published.

The PG furthermore, in March 2025, announced a follow-up investigation into the penalty order issued by the Public Prosecution Service. The announcement was made through the publication of a [press release](#). The investigation will focus, among other things, on the intensified use of penalty orders announced by the Public Prosecution Service in February 2025. The PG had already released a report on the penalty order back in 2022.

Partly in response to the announcement of the follow-up investigation, an interview with the PG was published in a national daily newspaper in June 2025 about his supervisory duties.

Reports against members of government

The exploratory investigations conducted by the PG at the Supreme Court following reports made against members of government also drew attention.

In January 2025, two reports were made against the then-Minister of Asylum and Migration,

Minister Faber, for alleged serious offences committed by a public official. In the first report it was asserted that Minister Faber intentionally failed to offer protection to asylum seekers and employees at the asylum reception centre in Ter Apel. The second report alleged that the Minister was acting in violation of Article 21 of the Convention on Refugees, combined with Article 93 of the Constitution, by failing to provide proper accommodation for refugees. This report also asserted that, by submitting the legislative proposal for the Asylum Emergency Measures Act and the Dual Status System Bill, the Minister acted in violation of Article 73(1) of the Constitution by, as alleged by the person reporting, giving the Council of State only one week to issue an opinion on the legislative proposals. The PG at the Supreme Court informed the Minister of Justice and Security in March 2025 that, following his exploratory investigation, he saw no basis for investigative proceedings. The exploratory investigation was published with a [press release](#).

In October 2025, a report was made against the then-outgoing Minister of Education, Culture and Science, Mr Moes. The report was made by somebody who at that time worked as a lecturer at Radboud University. The report asserted that Minister Moes was guilty of coercion by abuse of authority within the meaning of Article 365 of the Dutch Criminal Code, in that the Minister allegedly forced Radboud university to report the lecturer in question. The PG informed the Minister of Justice and Security in December 2025 that, following his exploratory investigation, he saw no basis for investigative proceedings. The exploratory investigation was published with a [press release](#).

The Supreme Court

The Supreme Court rules on cases in three areas of law: civil law, criminal law and tax law. To illustrate the work of its various sections, this chapter highlights a number of cases it ruled on in each area in 2025. In all, the Supreme Court handed down 4,822 judgments in 2025. The judgments in which the Supreme Court referred questions to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling or in which it answered questions referred for a preliminary ruling are discussed in the section on European Union Law. This is followed by explanations of the judgments of the Fourth Division of the Supreme Court as well as the complaints and other correspondence it received.

The Civil Division

The Civil Division of the Supreme Court handed down **276** judgments in 2025. In **180** judgments, the appeal in cassation was dismissed (of which **104** were dismissed pursuant to Article 81RO). **77** judgments resulted in the quashing of the lower court's decision. Furthermore, rulings were given on **11** preliminary questions.

Civil Section breakdown

Civil Section	2024 actual	2025 schedule	2025 actual
incoming cases	337	350	319
cases disposed of, total	352	350	294
cases disposed of, judgments	335	--	276
cases disposed of, other	17	--	18
advisory opinions	344	350	284
final case load	309	--	335
total average processing time	372	--	363

In 2025, the Supreme Court answered various questions referred for a preliminary ruling by District Courts and Courts of Appeal in the context of the formation and uniformity of law. These questions concerned the qualification of an agreement as an employment contract ([ECLI:NL:HR:2025:319](#)), unequal treatment of men and women when pregnancy and maternity leave coincided with 'other days' ([ECLI:NL:HR:2025:320](#)), requests for access to files of often long-completed family and juvenile proceedings ([ECLI:NL:HR:2025:723](#)), the procedure for determining maintenance costs for young adults ([ECLI:NL:HR:2025:724](#)), the unfairness of a cost of legal proceedings clause ([ECLI:NL:HR:2025:820](#)), inheritance law and guardianship ([ECLI:NL:HR:2025:758](#)), the position of children in the event of eviction from a rented property ([ECLI:NL:HR:2025:1799](#)), the legal position of a director of a Curaçao company in view of liability for tax debts ([ECLI:NL:HR:2025:1657](#)) and the role of the court in placing a minor in a foster family ([ECLI:NL:HR:2025:1948](#)).

One of these decisions deals with the question of whether adults can be granted access to the files of past family and juvenile proceedings concerning them ([ECLI:NL:HR:2025:723](#)). To this the Supreme Court replied that Article 8 of the European Convention on Human Rights entails that the State must provide for a procedure by which a person in respect of whom child protection measures have been taken in the past can have access to relevant information to know and understand their childhood and early development. While there are now legal ways to obtain certain information (such as decisions in closed proceedings), that does not mean that

someone can always obtain all the relevant information. It is up to the legislature to make choices on how to set up an effective and accessible procedure for this.

The position of children was further addressed when answering questions on eviction of homes in which children also live. The Supreme Court held in this regard that under Article 3(1) of the Convention on the Rights of the Child, the court must take into account the interests of the child. The court must therefore examine whether the claimed eviction will also affect children and what is in their interest in the circumstances.

Some questions referred for a preliminary ruling to the Supreme Court gave rise to a dialogue with the Court of Justice of the European Union. For instance, to answer questions referred to it for a preliminary ruling, the Supreme Court in turn referred questions for a preliminary ruling to the Court of Justice ([ECLI:NL:HR:2025:1081](#) on the payment of legal costs clause and [ECLI:NL:HR:2025:945](#) on the applicable law for cartel damages claims). And sometimes the Court of Justice's answers to questions referred for a preliminary ruling led to answers to questions referred for a preliminary ruling by a District Court to the Supreme Court ([ECLI:NL:HR:2025:1008](#) on the possibility of payment in arrears in a web shop).

It was noteworthy in 2025 that a good number of decisions of the Civil Division concerned cases related to criminal law or criminal proceedings. This concerned, among other things, a claim for damages in respect of the same set of facts that are the subject of a criminal case ([ECLI:NL:HR:2025:796](#)), issues of enforcement in the Netherlands of a sentence imposed in another country ([ECLI:NL:HR:2025:88](#) and [89](#)), applicability of civil-law provisions on fraud and error in relation to a criminal transaction ([ECLI:NL:HR:2025:898](#)), the right to an oral hearing on appeal after rejection of a claim by an injured party in criminal proceedings ([ECLI:NL:HR:2025:1153](#)) and extradition law ([ECLI:NL:HR:2025:166](#), [592](#), [664](#) and [1950](#)). At the same time, the Criminal Division is increasingly answering questions of civil law, sometimes with members of the Civil Division on the panel as well and sometimes following an advisory opinion by an Advocate General from the Procurator General's office. In 2025 for example, this involved the question of whether a person who is unconscious is entitled to compensation for pain and suffering ([ECLI:NL:HR:2025:1055](#) and [ECLI:NL:PHR:2025:483](#)).

Furthermore, in 2025, the Supreme Court made its first decisions in cases concerning the Settling of Large-scale Losses or Damage (Class Actions) Act (WAMCA) ([ECLI:NL:HR:2025:321](#) and [ECLI:NL:HR:2025:388](#)).

Decisions that attracted media attention included the decision on providing free contraception for women over 18 ([ECLI:NL:HR:2025:321](#)) and on the export of F-35 parts to Israel ([ECLI:NL:HR:2025:1435](#)).

The cases in which cassation in the interest of the law was sought are also relevant in the context of the task relating to the development of the law. A claim for cassation in the interest of the law relates to a decision that has become final and is instituted by the Procurator General with the Supreme Court. The outcome of a claim for cassation in the interest of the law does not negatively affect the rights of the parties to the case, but it is of interest to the law. In 2025, questions submitted to the Supreme Court with a claim for cassation in the interest of the law included requests for judicial substitution of a member of a disciplinary tribunal ([ECLI:NL:HR:2025:87](#)), the concept of an 'interested party' when supplementing the civil registry ([ECLI:NL:HR:2025:766](#)) and procedural law and the law of inheritance ([ECLI:NL:HR:2025:511](#)).

The Supreme Court is also the highest court in cases originating from the Caribbean part of the Kingdom of the Netherlands. This means that an appeal in cassation against decisions of the Joint Court of Justice of Aruba, Curaçao, Sint Maarten and of Bonaire, Sint Eustatius and Saba

can be submitted to the Supreme Court. Generally, the law to be applied corresponds to the law in the European part of the Kingdom, but that is not always the case. Also, legal procedure is not identical in every respect. In addition, when interpreting and applying rules of law, the Supreme Court must take into account the possibility that societal views in the Caribbean part of the Kingdom may deviate from those in the Netherlands. In 2025, the Civil Division ruled, among other things, on the lack of regulation on the admission of civil lawyers from the Caribbean part of the Kingdom to the Supreme Court ([ECLI:NL:HR:2025:518](#)).

The Criminal Division

In 2025, the Criminal Division of the Supreme Court of the Netherlands rendered 3,355 decisions. In 2,404 of those cases, the appeal in cassation was declared inadmissible. The most common grounds for this are that no objections to the contested judgment were raised (1,218) or that the complaints were manifestly incapable of leading to cassation (1,114). Of the 2,137 cases in which grounds for cassation were filed, 502 (23%) resulted in setting aside. In the majority of cases in which the contested decision was set aside, it was only because of a breach of the reasonable period and the Supreme Court disposed of the case itself. In 200 cases (over 9%) in which grounds for cassation were filed, the case was remanded to another or previous court.

Criminal Section breakdown

Criminal Section	2024 actual	2025 schedule	2025 actual
incoming cases	3,618	3,100	3,240
number of cases with grounds for cassation	2,125	1,798	1,717
cases disposed of, total	3,377	3,100	3,533
cases disposed of, judgments	3,235	2,950	3,355
cases disposed of, other	142	150	178

advisory opinions	916	900	974
final case load	2,720	2,200	2,427
total average processing time	259	--	282

The following points up a number of cases in which a judgment was handed down in the reporting year.

Right to demonstration

The right to demonstration and the possibilities of intervening in it under criminal law are a subject of discussion. In September 2025, the Supreme Court handed down a series of judgments involving demonstrations in the hall of the Ministry of Economic Affairs and Climate ([ECLI:NL:HR:2025:1313](#)), in a bank office ([ECLI:NL:HR:2025:1438](#)) and in the House of Representatives ([ECLI:NL:HR:2025:1436](#)). The protesters had been convicted of breach of the peace and unlawful entry of a dwelling and disrupting a meeting of the House of Representatives. As the criminal offences were committed during a demonstration, the issue in cassation was whether the manner in which action was taken under criminal law – i.e. arrest, prosecution and sentencing – was compatible with freedom of assembly as guaranteed by Article 11 European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR). In these judgments, the Supreme Court set out a number of parameters on how the courts should consider in the fact-finding instance whether action under criminal law is necessary given the right to freedom of peaceful assembly in a democratic society. Even if a demonstration involves the commission of a criminal offence, such as a failure to comply with a police order to leave, criminal prosecution may not be necessary. The case law of the European Court of Human Rights emphasises that the action of the authorities in connection with a criminal offence committed in an (otherwise peaceful) demonstration must be proportionate and not so intrusive as to act as a deterrent to others wishing to exercise their rights to freedom of expression and peaceful assembly. At the demonstrations in the hall of the Ministry, the House of Representatives and the bank office, the protesters had refused to leave the buildings and had subsequently been detained by the police and taken to the police station. While the Court of Appeal had held that this could have been sufficient, it ruled that the further police action as well as the prosecution and conviction of the protesters constituted a permissible restriction on the right to freedom of expression and freedom of peaceful assembly. After all, it involved criminal offences. The Supreme Court held that the Court of Appeal should have assessed whether the criminal action as a whole had been proportionate and, if not, it should have dismissed the protesters from all prosecution because a criminal prosecution would then be in breach of Articles 10 and 11 of the ECHR. The Court of Appeal's judgments were set aside and the appeal proceedings must continue.

Professional privilege of (suspected) holders of confidential information

The 2024 annual report addressed Supreme Court decisions on the scope of legal professional privilege. This is the right of lawyers, physicians and civil-law notaries, among others, to keep data and information of anyone who turns to them confidential, so that their clients do not have to fear that information will unintentionally be disclosed and end up with the investigating authorities, for example. Professional privilege, or right to refuse to give evidence, also covers data stored elsewhere, for example at a communications service provider. The police and the judicial authorities must prevent violations of professional privilege as much as possible. That this is not easy is demonstrated by a number of cases in which the Supreme Court rendered decisions in 2025 that are of interest for further development of law in this area. If the holder of confidential information entitled to privilege is himself suspected of committing a criminal offence together with his client, this may be a very exceptional circumstance under which professional privilege must give way to the interest of finding the truth. Then the message traffic of the suspect intercepted by the police can be taken into consideration by the judicial authorities. This also applies to communications related to "a normal lawyer-client relationship", if that information can serve to uncover the truth ([ECLI:NL:HR:2025:302](#)). In doing so, the District Court must ensure that the breach of professional privilege does not go beyond what is strictly necessary, the Supreme Court ruled following an advisory opinion by Advocate General Frielink in a case involving a suspected civil-law notary ([ECLI:NL:HR:2025:446](#)). The interests of clients other than the client involved in the criminal offence of which the person entitled to privilege is suspected must also be protected in this regard, as Advocate General Van Wees also concluded ([ECLI:NL:HR:2025:1788](#)). In the case of large quantities of (digital) documents or data, a filtering of documents or data that can and cannot be covered by professional privilege must take place under the responsibility of the examining judge, and the examining judge can order that data covered by professional privilege be destroyed or made digitally inaccessible so that it cannot play a role in the criminal proceedings.

Applications to examine witnesses at final oral arguments: delaying tactics?

On 14 October 2025, the Supreme Court rendered decisions in three cases ([ECLI:NL:HR:2025:1519](#), [ECLI:NL:HR:2025:1555](#) and [ECLI:NL:HR:2025:1556](#)) in which the examination of incriminating witnesses who had not previously been examined by the defence was only applied for (conditionally) during the substantive hearing at the Court of Appeal. Although the court should in principle grant such an application, even if no substantiation is provided, the Courts of Appeal concerned rejected the applications because the defence could have submitted the application earlier or because the defence returned to its earlier position that further investigation was not necessary, without stating reasons. According to the Courts of Appeal, the late applications were an unacceptable use of procedural resources and were detrimental to the quality and effectiveness of criminal procedure. According to the Courts of Appeal, it cannot be the intention for such untimely requests to not require further substantiation.

In their advisory opinions, Advocates General Keulen, Van Kempen and Spronken provided nuances to the Courts of Appeal's interpretation of the law. The Supreme Court held as follows. Only if the defence has expressly refrained from further investigation at an earlier stage, or if the defence has been clearly informed at the time the court asks whether they wish an investigation, that failure to indicate the desire for an investigation will be construed as not wanting one, the defence can be required to provide a further explanation in the event of a late request to examine an incriminating witness. The mere circumstance that the defence did not take advantage of an earlier opportunity to make their desire to examine witnesses apparent

cannot support the rejection of such a request at a late stage.

Impact of EU law: investigation of smartphones

On 18 March 2025 (ECLI:NL:HR:2025:409), the Supreme Court addressed the significance of decisions of the ECJ, in particular the case of *CG v Bezirkshauptmannschaf Landeck* (ECJ 4 October 2024, case C-548/21, ECLI:EU:C:2024:830). This concerns the requirements for investigations by police and judicial authorities of electronic data carriers such as smartphones. Following the ECJ's decisions, the Supreme Court, following Advocate General Harteveld's advisory opinion, updated its previous case law and ruled, put succinctly, that if access to a smartphone, for example, poses the risk of a serious interference with the user's fundamental rights, prior judicial review is required. This is not the case with a limited invasion of privacy, but that is already no longer the case if it is foreseeable in advance that the investigation of the smartphone will reveal traffic and location data, but also other types of data (such as photos, browser history, the content of communications exchanged via that smartphone, and sensitive data).

The Tax Division

In 2025, the Tax Division received 1263 new cases, significantly more than expected (1,000). Particularly striking were the high numbers of new cases on dividend withholding tax, filed by foreign investment funds (235), and on motor vehicle tax (224).

The vast majority of cases received concerned state taxes (928; 73.5%) and local government taxes (264; 21%, of which 167 or 63% property tax cases). A number of cases were from the Caribbean part of the Kingdom (11). The remaining incoming cases included questions referred for a preliminary ruling (2), requests for review (14) and appeals in cassation against decisions of the Central Appeals Tribunal on payment of contributions (44). The largest share among state tax cases was dividend tax (235 cases; 25% of state tax cases), followed immediately by motor vehicle tax with 224 cases (24%). This was followed by income tax (20%), turnover tax, excise duties and customs duties (together 8%) and corporate income tax (4%). Thus, the number of incoming property tax and motor vehicle tax cases remained high in 2025, too.

The cases disposed of numbered 759. Decisions were rendered in 667 of these cases (88%). The other cases disposed of (92) consisted of withdrawals and other modes of disposal. The number of cases disposed of (759) was lower than anticipated (950). The case load increased from 1,007 to 1,509 cases. The average turnaround time for cases increased by 107 days compared to 2024, from 286 to 393 days.

An advisory opinion by the Public Prosecution Service is optional in tax cases. In 2025, the four Tax Advocates General concluded 131 tax cases.

Tax Section breakdown

Tax Section	2024 actual	2025 schedule	2025 actual
incoming cases	1.058	1,000	1.263
cases disposed of, total	1.001	950	759
cases disposed of, judgments	677	825	667
cases disposed of, other	324	125	92
advisory opinions	131	140	131
final case load	1.005	900	1.509
total average processing time	286	--	393

To illustrate the work of the tax section on the uniformity of law, the formation of law and legal protection during 2025, some themes are highlighted below from the cases in which a decision was rendered in 2025.

Payment of legal costs and the principle of equality

In 2025, the Tax Division rendered its first decisions in cases concerning the Reassessment of Legal Costs for Valuation of Immovable Property and Private Motor Vehicle Tax Act, which entered into force in 2024. That act was intended to end overcompensation of legal costs in proceedings on the valuation of immovable property and imported (used) cars. The reduction of the payment of legal costs in those cases affected the business model of agencies that conducted large-scale automated no cure no pay objection and appeal proceedings in property tax and motor vehicle tax cases. According to the legislature, their business model resulted in an unreasonable reliance on payment of legal costs and judicial capacity. The agencies concerned argued in these cases that said act violated the discrimination prohibition because the payment of legal costs in cases other than those related to property and motor vehicle taxes had not been reduced. According to Advocate General Wattel, however, the cases were not the same: in property and motor vehicle tax cases, the market was dominated by no cure no pay representatives. Their business model and its undesirable consequences did not occur with other taxes. Moreover, the act also gives the court leeway to award the normal payment of

legal costs in realistic ('special') cases ([ECLI:NL:PHR:2024:1140](#)).

The Supreme Court held that the scope of the act must be deemed to be limited by its purpose and purport to business models characterised by (i) no cure no pay, (ii) the compulsory surrender of the payment of legal costs to the representative, and (iii) litigation by the representative in such a way that the payments far exceed the legal costs reasonably incurred. Property and motor vehicle tax cases of representatives without such a business model are 'special' cases in which the normal level of the payment of legal costs continues to apply ([ECLI:NL:HR:2025:46](#)). In a motor vehicle tax case, the Supreme Court added that if the taxpayer has to pay a non-symbolic entry fee for each imported car (in that case, EUR 750 excluding turnover tax), there is no question of no cure no pay and therefore the normal payment of legal costs will continue to apply ([ECLI:NL:HR:2025:1382](#)).

Classical appeals to the principle of equality

The aforementioned no cure no pay cases are atypical because it was not the taxpayer but the representative who felt discriminated against. Two more classical appeals to the principle of equality concerned the water treatment levy of two-person households and the deduction of IVF costs by two persons of the same sex.

In the first case, two cohabitants considered themselves discriminated against because all multi-person households, regardless of their size, are charged for 3 pollution units (p.u.^[1]) in the water treatment levy, and single-person households are charged for 1 pollution unit. Two-person households are therefore structurally disadvantaged compared to one and three-person households and even more so compared to households of more than three people, which are structurally favoured.

Advocate General Wattel found that two-person households are indeed structurally disadvantaged; he did not see a convincing justification for this because the water boards have access to the population records, but because it concerned an Act of Parliament (the Water Boards Act) and a mere EUR 58 disadvantage per year per two-person household, he did not consider there to be a 'victim' of discrimination as referred to in Article 14 ECHR ([ECLI:NL:PHR:2024:1235](#)).

The Supreme Court did not consider the legislature's choice to base its policy only on one and three-person households to be manifestly unreasonable, given its broad discretion, its aim of easy enforceability and the insignificant financial interest involved. The fact that water boards can see the population records does not make this different, as levy differentiation by household size complicates the levy by requiring more frequent time-proportional revision in case of interim changes in that size ([ECLI:NL:HR:2025:416](#)).

In the IVF case, two same-sex individuals with a desire to have children had participated in an egg donation and surrogacy programme resulting in a daughter of one of them, adopted by the partner. The interested party sought deduction of IVF expenses of USD 38,077 as specific healthcare expenses. The Inspector refused because the expenses had not been incurred due to illness or disability of the interested party or the partner, as required by law. The interested party considered that requirement discriminatory because IVF treatment in heterosexual couples is in fact deductible if 12 months of unprotected intercourse does not result in pregnancy, even if no illness has been diagnosed.

Following Advocate General Wattel ([ECLI:NL:PHR:2023:632](#)), the Supreme Court held that the distinction between sick and healthy persons did not violate the prohibition of discrimination. Based on the state of medical science, same-sex and opposite-sex couples are not comparable on this point because in same-sex couples, sustained failure to get pregnant does not indicate reduced fertility, while in opposite-sex couples it does. The 'illness or disability' criterion is consistent with the legislature's legitimate aim of granting deductions only in cases of illness or

disability. Comparability would exist, however, if reduced fertility were found in (one of) the partners of the same-sex couple ([ECLI:NL:HR:2025:184](#)).

Unwanted use, improper use and abuse

The case [ECLI:NL:HR:2025:1732](#) concerned an issue relevant in the property world: turnover tax on the transfer by a developer of its property project to an investor shortly after delivery and after the developer has already started letting out the property. If the leased property is a "totality of assets" (a business), then its transfer is not subject to turnover tax (Article 37d Turnover Tax Act, which transposes Article 19 of the EU VAT Directive into national law). This rule facilitates the transfer of businesses. Property developers and property investors take advantage: the purchasing property investor has an interest in VAT-free transfer because residential rental is exempt from VAT and the purchase VAT then cannot be reclaimed. If the transfer falls under Article 37d, they will also not be liable to pay transfer tax.

The Inspector refused to apply Article 37d because, in his opinion, no totality of assets had been transferred; after all, the developer did not transfer its development business, but only an apartment complex which, moreover, it had only let out in order to make the sale subject to Article 37d.

Advocate General Ettema considered the Inspector's position to be incorrect: the property rental in question is an independent economic activity and its transfer therefore does constitute a transfer of a totality of assets if the purchaser continues the letting out.

However, the Supreme Court doubted the applicability of Article 19 VAT Directive because a purchaser letting out the property exempt from VAT cannot in any case reclaim the VAT charged on the purchase, so Article 19 seems irrelevant. However, a possible review of VAT does lead to a different outcome depending on whether or not Article 19 VAT Directive applies. The Supreme Court therefore referred questions to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling on the applicability of Article 19 VAT Directive and the relevance of the property being let out only to claim the exemption. The Court of Justice has not yet rendered a decision.

In the cases [ECLI:NL:HR:2025:1327](#) and [ECLI:NL:HR:2025:1328](#), an attempt to improperly use the 'yippee gift' (the now-abolished exemption for gifts of (over) one hundred thousand euros to finance a private home) failed. That exemption could be applied multiple times, but only once between the same donor and donee. By 'cross-gifting' (to each other's child), two parent couples wanted to give the yippee gift twice tax-free; once directly to their own child, and once to the other couple's child. Advocate General Koopman concluded that the civil-law qualification of the agreements between the parent pairs usually already necessitates the conclusion that in such a case, the gift is essentially made to one's own child; if that is not the case, the exemption can still be refused on grounds of evasion of the law if the overriding motive for the cross-gifting is to favour one's own child ([ECLI:NL:PHR:2024:1056](#)). The Supreme Court ruled that indeed, civil law is in principle decisive for the questions of whether it concerns a gift and who the donor is, and that if under civil law no gift from the parent to one's own child can be established, it is indeed possible to nevertheless assume there to be a gift to one's own child in the context of law evasion, i.e. if the cross-gifts are so coordinated that they are to be seen as a combination. Subject to evidence to the contrary, this is the case if the gifted amounts correspond (almost) in full and the gifts are made simultaneously or shortly after each other.

2025 was also the year of new rounds of appeals in cassation in some high-profile cases on interest deduction constructions of private equity funds and international groups of companies converting shareholders' equity into loans to erode the profits in the Netherlands by deducting interest paid to an affiliated debtor in a tax haven (profit drainage). In the case

[ECLI:NL:HR:2025:1250](#), the Supreme Court ruled, in accordance with Advocate General Wattel's advisory opinion ([ECLI:NL:PHR:2024:85](#)), that even if the criteria of Article 10a Corporate Income Tax Act 1969 on profit drainage (because the shareholders' equity available for the acquisition of a Dutch target was not diverted and converted at non-arm's-length within the group structure as referred to in Article 10a VPB Act), interest deduction can still be refused if there are contrivances outside that Article 10a structure that frustrate corporate income tax as a whole. This is the case if, by bringing together the profits of the target and artificially created interest charges, the levy is arbitrarily and continuously foiled by juridical acts unnecessary for the acquisition and traceable only to the overriding tax motive. The "pivotal role" judgment ([ECLI:NL:HR:2023:330](#)) does not prevent deduction denial if the affiliated foreign debtor does not play a pivotal financial role in a group of companies, but is merely a conduit for affiliated assets. In the case [ECLI:NL:HR:2025:1960](#), the Supreme Court confirmed that the fact that an act was not contrary to the aim and purport of Article 10a VPB Act does not entail that it cannot still constitute *fraus legis*, and ruled in accordance with Advocate General Wattel's advisory opinion ([ECLI:NL:PHR:2024:182](#)) that (i) if the affiliate loan is non-arm's-length and the interest must therefore already be adjusted downwards to a large extent, deduction of that much lower interest is in principle no longer law evasion, and that (ii) no profit drain occurs insofar as the affiliate loan pays off existing, non-suspicious, debts of affiliated companies.

Electronic communication

The case [ECLI:NL:HR:2025:1728](#) concerned a taxpayer's opposition to the declaration of inadmissibility of his appeal against the rejection of his objection to an additional assessment for parking tax on account of the expiry of the time limit. He believed that the rejection had not been properly disclosed to him because it had only been sent by e-mail. However, according to the District Court, by stating his e-mail address on the digital objection form he had indicated to the municipality that he could be reached by e-mail and he had not made a plausible case that he had not received the e-mail containing the decision on his objection. In accordance with Advocate General Pauwels ([ECLI:NL:PHR:2025:277](#)), who pointed out that after the Electronic Administrative Communications (Modernization) Act, Article 2:8 of the Dutch General Administrative Law Act requires from 2026 that the addressee 'explicitly' indicate to the administrative body that they can be reached electronically, the Supreme Court ruled that the interested party could not be deemed to have indicated his ability to be reached electronically. The mention of his e-mail address on the objection form is insufficient for that purpose, as that form could not be submitted without specifying an e-mail address and did not state that the submitter, by indicating an e-mail address, agreed to the administrative body sending objection correspondence to that e-mail address. Thus, the decision on the objection had not been correctly notified. The appeal period therefore commenced only after the interested party received a copy of it.

[1] One pollution unit represents 54.8 kg of oxygen needed to treat the average waste water produced by one person in one year.

Law of the European Union

In the interpretation and application of EU law, the Supreme Court assesses whether Union law can be applied plainly, or whether preliminary questions about that law must first be submitted to the Court of Justice of the European Union (CJEU) in Luxembourg, pursuant to Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union.

- In 2025, there were eight cases in which the Supreme Court referred questions to the CJEU for a preliminary ruling: In 2025, three decisions by the CJEU concerned cases in which the Supreme Court had referred questions for a preliminary ruling in previous years:
 - Supreme Court 28 March 2025, [ECLI:NL:HR:2025:472](#)
 - Supreme Court 20 June 2025, [ECLI:NL:HR:2025:945](#)
 - Supreme Court 20 June 2025, [ECLI:NL:HR:2025:946](#)
 - Supreme Court 04 July 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1081](#)
 - Supreme Court 18 July 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1158](#)
 - Supreme Court 18 July 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1161](#)
 - Supreme Court 18 July 2025, [ECLI:NL:HR:2025:889](#)
 - Supreme Court 21 November 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1732](#)
 - CJEU 13 February 2025, C393/23, [ECLI:EU:C:2025:85](#)
 - CJEU 13 March 2025, C137/23, [ECLI:EU:C:2025:179](#)
 - CJEU 04 September 2025, C203/24, [ECLI:EU:C:2025:662](#)

The Fourth Division

In addition to the Civil Division, the Criminal Division and the Tax Division, the Supreme Court of the Netherlands has a Fourth Division.

The Fourth Division handles complaints against judicial officers and cases regarding the suspension and dismissal of judicial officers who are appointed for life. Only the Procurator General at the Supreme Court can bring such cases before the Supreme Court. Furthermore, the Fourth Division handles requests for the substitution of a Supreme Court justice. The Fourth Division consists of the President of the Supreme Court, three Vice Presidents, of the Civil Division, Criminal Division, and Tax Division, and a number of justices from those divisions. Judgments of the Fourth Division are published at www.rechtspraak.nl.

In 2025, the Fourth Division rendered judgment in eleven cases. One judgment concerned the processing of personal data by courts. Ten judgments dealt with requests to challenge members of the Supreme Court.

Processing of personal data by courts

The Procurator General can, ex officio or based on a complaint, bring a claim before the Supreme Court to conduct an inquiry into the way a court processes personal data in the context of carrying out their judicial duties. This is laid down in the Regulation on the supervision of the processing of personal data by the courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court. Claims filed on the basis of this Regulation are heard by the Fourth Division.

On 9 September 2025, the Procurator General brought a claim after a received complaint. The complaint concerned the processing of personal data in a news item, published on rechtspraak.nl by a district court, in the context of a criminal case. The complaint consisted of two parts. The first part concerned the accuracy of certain information in the news item. The second part complained that certain information in the news item could be traced back to the

applicant and that applicant was put in a negative light.

The Supreme Court ruled that both parts of the complaint were well-founded (Supreme Court 19 December 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1980](#)). The news item contained information that was in breach of the principle of accuracy laid down in Article 5 of the GDPR. The news item could be traced back to the applicant, and the content of the news item was such that serious consequences could be anticipated if applicant were recognised. It concerned information that could be stigmatising for the applicant, which is why publishing the specific data would have been permitted only if it were necessary on grounds of substantial public interest. The breach of the applicant's privacy was not necessary in this case. To that extent, the news item could not rely on the legitimate basis provided by Article 6(1), opening words and (e), GDPR and was not in accordance with the principle of data minimisation and the principles of proportionality and subsidiarity.

Challenge cases

As a safeguard of judicial impartiality, the law confers the right to submit a challenge request. The party submitting the challenge request is requesting the replacement of a specific judge by another judge. All three areas of law in which the Supreme Court handles cases have procedural rules concerning challenge. The [Protocol on Participation in the Handling and Deliberations of the Supreme Court of the Netherlands](#) (links to a different website) provides additional rules for the handling of a challenge request pertaining to one of the members of the Supreme Court.

A judgment of 7 February 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:183](#)) concerned a request for the challenge of a justice who, according to the application, had too many conflicting interests due to his ancillary positions. The Supreme Court denied the application because there was no bias against the applicant, or an objectively justifiable fear thereof.

A judgment of 28 March 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:478](#)) concerned a request for the challenge of members of the Supreme Court based on circumstances from which the applicant concluded that those members had insufficient distance from the case to hear and assess the appeal in cassation, and that there was a premeditated intent to rule against the applicant. The circumstances mentioned by the applicant related to positions the challenged members had held in the (distant) past. The Supreme Court ruled that those circumstances did not justify the conclusion that those members were biased against the applicant, nor that there was an objectively justified fear of bias. A ruling to that effect is also contained in the judgment of 18 July 2025, ([ECLI:NL:HR:2025:1200](#)). In this judgment, it was further ruled that the mere fact that a judge has ruled in a previous case regarding a party to the proceedings does not mean that this judge is biased against this party, or that the fear of such bias is objectively justified.

Two judgments of 12 December 2025 ([ECLI:NL:HR:2025:1903](#) and [ECLI:NL:HR:2025:1906](#)) concerned, among other things, challenge requests for a member of the Supreme Court, arguing that the ancillary activities of that member had not been published in the appropriate register. There was a technical problem at the basis of this issue, which had been remedied at the time of the judgment. The Supreme Court considered that a copy of the ancillary positions of the member in question as published was sent to the applicant with the advisory opinion of the Advocate General. She did not avail herself of the opportunity to respond to that. In the opinion of the Supreme Court, the circumstance that the ancillary positions had not been published in the appropriate register for a certain period of time did not by itself constitute compelling evidence that the member harboured a bias against the applicants, nor that there was an objectively justified fear of bias.

In five cases, the Supreme Court did not consider a challenge request substantively:

- Supreme Court 30 June 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1076](#)
- Supreme Court 10 October 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1514](#)
- Supreme Court 17 October 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1591](#)
- Supreme Court 05 December 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1833](#)
- Supreme Court 19 December 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1974](#)

Complaints and other correspondence

The Supreme Court's internal complaints regulation entitles everyone to submit a complaint to the President of the Supreme Court regarding the manner in which the Supreme Court, a member of the Supreme Court or the clerk of the Supreme Court has conducted themselves towards the complainant on a given occasion. Complaints cannot be filed in respect of conduct regarding which proceedings are or have been pending before a court. Complaints also cannot be filed in respect of a judicial decision or the manner in which said decision was arrived at, including the procedural decisions taken in that context. In cases involving the exercise of powers conferred upon the clerk of the Supreme Court by law, complaints directed against acting clerks will be attributed to the clerk of the Supreme Court. These complaints will also be handled in the context of this complaints regulation.

Pursuant to the complaints regulation, each year an overview is published of the registered complaints and of the complaints handled and settled by the President.

Complaints were also submitted to the Procurator General in the reporting year. More information about this can be found in the chapter [The Procurator General's Office at the Supreme Court](#).

Reporting period

In 2024, the President handled one complaint pursuant to the complaint regulation. This complaint concerned members of the Supreme Court's challenge chamber. The complainant wrote that he wished to file a complaint regarding the way he was treated by the members in question. As this complaint concerned a judicial decision, in respect of which no complaints can be filed under the complaints regulation, no further consideration was given to the complaint.

Other correspondence

The Supreme Court and the President of the Supreme Court also received letters and e-mails covering a wide range of topics in 2024. For example, some complained to the Supreme Court or the President because they were displeased about a judgment rendered by the Supreme Court or decisions rendered by other judicial bodies. Complaints were also received about a decision or a response from the Procurator General at the Supreme Court in the context of one of their special duties. These letters and e-mails do not fall within the scope of the complaints regulation and that is generally the gist of the responses sent by the clerk of the Supreme Court.

Others drew the attention of the Supreme Court and/or the President to more general societal

issues and their dissatisfaction with those issues, or to their own personal problems and issues. The clerk of the Supreme Court also handles this correspondence. In most cases, there was nothing the Supreme Court and/or the President could do for these individuals. Where possible, they were referred to other authorities or sources of legal assistance.

Contacts with the legislator

Advisory opinions on legislative proposals

The President of the Supreme Court and the Procurator General at the Supreme Court may provide advisory opinions on draft legislative proposals at the request of the Minister of Justice and Security. As a rule, advisory opinions are given on proposed legislation relating to the organisation of the judicial system and coordination within it, and on changes to procedural law. These advisory opinions are politically neutral.

The choices made in the advisory opinions take into account that the President and the Procurator General cannot anticipate future proceedings before the Supreme Court regarding the interpretation and application of provisions that have been proposed and may become law. The joint responsibility of the three branches of government for human freedom and dignity, the principles of the democracy governed by the rule of law, and the values of the European Union are also taken into account.

The advisory opinions issued are published on the Supreme Court's website. In 2025, the President and the Procurator General published six advisory opinions on the merits of proposed legislation. These are:

- Response to the proposal for a catch-all provision in the new Dutch Code of Criminal Procedure (Article 2.1.7a Dutch Code of Criminal Procedure);
- Advisory opinion on proposals for an Abuses of Office by Members of Parliament and Administrators Reform Act and the declaration that there are grounds to consider a proposal to amend Article 119 of the Constitution;
- Advisory opinion on the Outline Policy Memorandum regarding Constitutional Review;
- Advisory Opinion on the draft legislative proposal 'Protection of assets under family law';
- Advisory opinion on draft legislative proposal Evaluation Act Mandatory Mental Healthcare Act (hereinafter "Wvggz") and Care and Compulsion (Psychogeriatric and Intellectually Disabled Patients) Act (hereinafter "Wzd");
- Response to draft proposal Amendment of the Constitution to introduce judicial authority to review laws against certain provisions of the Constitution and to the addition of a provision on limitations on fundamental rights.

Dialogue

As an institution, the Supreme Court fulfils an autonomous role in the good relations between representatives of the three branches of government. The President of the Supreme Court and the Procurator General at the Supreme Court perform a linking figurehead function that manifests itself mainly in contacts and conversations. Good relations contribute to mutual respect and an understanding of one another's responsibilities in polity and society. A direct dialogue between representatives of the branches of government allows for an exchange of views on the shared underlying responsibility for the function of the law in upholding human freedom and dignity, the principles of the democracy governed by the rule of law, and the

values of the European Union.

Such a dialogue does not concern pending or future cases, but concerns topics that promote the understanding of and insight into one another's work. What information does one need about the nature of the other's work in order to do one's work as effectively as possible? Over the course of the year, the content of the Supreme Court's annual report was regularly used as a tool in the dialogue with representatives of the legislative branch.

Signals to the legislature

Since 2017, the Supreme Court's annual report has included an overview of decisions that draw the legislature's attention to a specific problem, also referred to as signals to the legislature. In 2025, there were 12 decisions (2020: 8 decisions; 2021: 10 decisions; 2022: 10 decisions; 2023: 6 decisions, 2024: 7 decisions).

The selection of such decisions is not based on a systematic approach. The overview is provided in light of the Supreme Court's duties of promoting the uniformity and the development of the law and offering legal protection. The executive, legislative and judicial branches of government each have their own responsibilities under law when legislation is drafted. They all share an interest in effective legislation that offers legal certainty to those seeking justice and to society as a whole. In serving this interest they also interact with each other. Effective interaction between the three branches of government will, among other things, promote the quality of the law, as well as the rate at which bottlenecks in the law can be recognized and resolved.

As part of that interaction, the Supreme Court may decide to include signals for technical legal issues concerning the application of legislation that arise in the cases it hears. Passing on signals can help society and those involved in the administration of justice to recognise what legal and technical problems the Supreme Court encounters in practice. Signals are intended as an aid, alongside the weekly publication of Supreme Court decisions on rechtspraak.nl. It is up to the legislature to decide whether it wants to respond to a signal from the Supreme Court, for example with a legislative procedure or through a dialogue between co-legislators. If the legislature has already responded to a judgment of the Supreme Court before that judgment is included in this section, then mentioning that response to the signal can further illustrate the dialogue between the branches of government.

The signals to the legislature in the Supreme Court's annual reports are of a variable nature. This may include, for example, the indication of legal problem areas, but it may also concern the identification of deficiencies in the law. Examples of points meriting attention that are of a technical legal nature include gaps in statutory law, rules that contravene higher-ranking rules, unclear regulations, or regulations that are not sufficiently harmonised with one another. Addressing a shortcoming in the law stems from the Supreme Court's duty to provide legal protection and promote the development of the law.

Signals from the Supreme Court to the legislature are unrelated to choices that are not up to the court, such as political choices. Sometimes the Supreme Court can provide a solution to an identified bottleneck in its decision, while remaining within the boundaries of its tasks. In other cases, the decision will indicate that this is in fact impossible or undesirable under the applicable law. Signals from the Supreme Court to the legislature are confined to questions that the Supreme Court encounters in its case load.

Judgments

Supreme Court 14 March 2025, [ECLI:NL:HR:2025:385](#)

In this case, the Supreme Court ruled that the current legislation does not allow for a decision to detain or an authorisation for admission and stay under the Care and Compulsion (Psychogeriatric and Intellectually Disabled Persons) Act to be implemented in an accommodation registered exclusively for care as referred to in the Mandatory Mental Health Care Act. The Supreme Court stated that it is not expected in the short term that the legislature will provide for the possibility that Wzd care can be provided in a Wvggz accommodation (or vice versa) in crisis situations, for a short period of time if necessary. The responsible Minister addressed the shortage of Wzd crisis places during the first evaluation of the Wvggz and Wzd. This has not yet led to a change in the law. According to Article 5(1) European Convention on Human Rights (ECHR), no one may be deprived of their freedom except in cases provided for by or under the law. It must be foreseeable to citizens in which cases and under which clearly defined conditions the authorities have the power to deprive them of their freedom. National legislation must be sufficiently foreseeable in its application. Under these circumstances, in the Supreme Court's view, Article 5(1) ECHR precludes a Wzd authorisation from being granted with a view to enforcement in a Wvggz accommodation.

Supreme Court 28 March 2025, [ECLI:NL:HR:2025:483](#)

This case involves the question of whether the legal relationship between doctoral candidates with a scholarship and a university medical centre qualifies as an employment contract (Article 7:610 Dutch Civil Code (DCC)). The starting point for the review in cassation is that no appointment as a civil servant had taken place. Thus, if the rules of employment contract law do not apply to their legal relationship, it does not mean that the doctoral candidates with a scholarship had the legal status of civil servants, but rather that there was an unregulated agreement without protective provisions created specifically for the position of working people. With that result, the provisions of Title 7.10 DCC would not apply (Article 7:615 (old) DCC). If the legal relationship between the parties meets the description of an employment contract, such a result is not in line with the development of the law that has since led to the Public Servants (Standardization of Legal Status) Act. This is because its aim was to equalise the legal positions of (former) civil servants and employees as much as possible. Such a result then does not serve the purpose that the legislator intended with Article 7:615 (former) DCC either. For the gap in the legal protection of doctoral candidates with a scholarship that then arises, the legal system offers no justification. Nor can such justification be found in the Decree on the Doctoral Education Improvement Experiment. According to the explanation given to that decree, the court could conclude, depending on the circumstances of the case, that the relationship with a doctoral candidate had to be classified as an employment contract or an appointment as a civil servant. The Supreme Court rejected the complaints against the Court of Appeal's opinion that the doctoral candidates with a scholarship were working on the basis of an employment contract.

Supreme Court 4 April 2025, [ECLI:NL:HR:2025:518](#)

This case concerns the lack of a regulatory framework for lawyers in the Caribbean part of the Kingdom of the Netherlands to be admitted as lawyers to the Supreme Court of the Netherlands in civil cases so that they can litigate in those cases before the Supreme Court. On this judgment, see further in this annual report the section The Supreme Court, Civil Law.

Supreme Court 4 April 2025, [ECLI:NL:HR:2025:508](#)

This case concerns the application of the 30% ruling within the meaning of Article 31a(2)(e) of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964. When calculating the levy on excessive severance payments provided for in that article, how must the employee's indicative salary as referred to in Article 32bb(3) of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964 be calculated? Must salary that consist of allowances or provisions belonging to the final levy component as referred to in Article 31(1)(f) of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964, in respect of which, pursuant to Article 31a(2) of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964, no final levy applies at the employer, such as extraterritorial allowances covered by the 30% ruling, also be taken into account? With reference to the Advocate General's advisory opinion ([ECLI:NL:PHR:2024:1422](#), at 11), the Supreme Court ruled that the Court of Appeal had wrongly held that such exempted allowances and provisions did not fall under salary within the meaning of Article 32bb of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964. In the Advocate General's advisory opinion (at 1.6, 9.5, 10.61, 10.65, among other things), it was considered of significance that the legislator did not take into account the impact of the working-related expenses scheme on (*inter alia*) Article 32bb of the Dutch Wages and Salaries Tax Act 1964.

Supreme Court 11 April 2025, [ECLI:NL:HR:2025:543](#)

Can a person work as a temporary employee on the basis of a temporary employment contract within the meaning of Article 7:690 DCC if the temporary employment agency does not assign that person for the purposes of the hirer's profession or business, but for work in the household of a natural person? The Supreme Court ruled that the law does not preclude this. Insofar as the application of the rules in these triangular relationships lead to results that are incompatible with what the legislator had in mind in regulating Articles 7:690-691 DCC, it is primarily up to the legislator to set limits here.

Supreme Court 9 May 2025, [ECLI:NL:HR:2025:723](#)

This case deals with the question of whether adults can be granted access to the files of family and juvenile proceedings concerning them in the past. On this judgment, see further in this annual report the section The Supreme Court, Civil Law.

Supreme Court 11 July 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1128](#)

In this case, questions referred for a preliminary ruling had been submitted to the ECJ in the decision of 6 October 2023, [ECLI:NL:HR:2023:1371](#). In that decision, the Supreme Court had ruled (in para. 5.4), among other things, that Article 36 of the Collection of State Taxes Act 1990 is formulated as being mandatory and that the collector has no discretionary authority to waive a claim for liability if a body as referred to in Article 36(1) Collection of State Taxes Act 1990 has failed to comply with its reporting obligation or has not done so in time. The law also does not grant the recipient the authority to mitigate the liability. This means that the collector is not free to weigh interests when applying that provision. After answering the questions referred for a preliminary ruling, the Supreme Court rendered final judgment in the case on 11 July 2025, in which it held superfluously that this case involved a situation where only one person, the sole director of a private limited liability company, was liable for a number of tax debts. Therefore, unlike in the case where different persons, for example different directors of the same body, are liable for a tax debt, and by the nature of the case a choice has to be made as to which of them is or are to be held liable for it, in this case there was no room for balancing interests in deciding to hold the interested party liable. If it is considered desirable that the collector does have that discretion, it is up to the legislator to amend the regulation on liability in the Collection of State Taxes Act 1990 to that end.

Supreme Court 26 September 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1386](#)

This case concerns the question of whether a study expenses clause (also called training expenses clause) relating to the Professional Advocacy Training is invalid under Article 7:611a(4) DCC. A study expenses clause means that under certain circumstances, an employee must reimburse their employer for study expenses incurred on their behalf by their employer.

The Supreme Court ruled that Article 7:611a DCC must be interpreted in accordance with Directive (EU) 2019/1152 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on transparent and predictable terms and conditions of employment in the European Union (OJ 2019, L 186). As soon as an employer has to offer a certain training to an employee on the basis of Article 7:611a(1) DCC because it is necessary for the employee's work, it constitutes an obligation within the meaning of Article 13 of the Directive. According to the Directive, such training must be offered free of charge. An interpretation of Article 7:611a DCC in which any training covered by paragraph 1 must be offered free of charge on the basis of paragraph 2 ensures that the provision is in line with the Directive. This is not altered by the fact that the legislator, when adapting Article 7:611a DCC to the Directive, may not have had this consequence of paragraph 1 clearly in mind.

Supreme Court 14 October 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1502](#)

Can a claim for enforcement of a previously imposed conditional sentence for breach of general terms and conditions be heard together with a new criminal case? That is what happened in this case. It emerged in the Supreme Court's ruling that the appeal in cassation was admissible. For its reasons, the Supreme Court referred to the Advocate General's advisory opinion ([ECLI:NL:PHR:2025:773](#), at 2), which addressed an ambiguity in the context of Article 361a of the Code of Criminal Procedure and Article 6:6:1 Code of Criminal Procedure.

Supreme Court 14 November 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1685](#)

In this judgment, the Supreme Court ruled that the expiry of a legal claim for the dissolution of an agreement based on a failure to perform cannot be interrupted merely by a written communication in which the creditor unambiguously reserves their right. In its decision, the Supreme Court held that it does not follow from the parliamentary history that it has been considered that, as a result of the extension of the short prescription period until the claim for dissolution, the difference between the informal interruption possibility of Article 3:317(1) DCC and the more formal interruption possibility of Article 3:317(2) DCC may lead to results that are difficult to explain. Due to this difference in interruption regimes, the legal claim for dissolution due to a failure to perform may be dismissed sooner than the legal claim for performance of the agreement and the legal claim for the performance of obligations to pay compensation on account of failure to perform. In addition, the difference in interruption regimes leads to a difference between extrajudicial dissolution that is difficult to explain, where the creditor can interrupt the prescription period of a resulting legal claim for reversal in the manner described in Article 3:317(1) DCC out of court, and the claim for dissolution at law, the prescription period of which can only be interrupted by, briefly put, an act of prosecution. However, the Supreme Court considered this insufficient to place the claim for dissolution due to a failure to perform a reciprocal agreement under the interruption regime of Article 3:317(1) DCC, in spite of the unambiguous text of Article 3:317 DCC.

Supreme Court 25 November 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1774](#)

In this case, the Court of Appeal had declared the Public Prosecution Service inadmissible in its prosecution of the municipality because the municipality, in the opinion of the Court of Appeal,

was entitled to criminal immunity. The ground for cassation against this decision failed. The Supreme Court referred to its previous case law on Article 2 ECHR, which protects the right to life and includes the positive obligation of a state party to take appropriate measures to protect the life of anyone under its jurisdiction. The Supreme Court held that it is not possible to state in general terms what measures contracting states must take in order to comply with the positive obligations of Article 2 ECHR. It is therefore also impossible to say whether the existence of the possibility of prosecuting legal entities under public law is necessary to meet the requirements of Article 2 ECHR. The Supreme Court notes that a legislative proposal enabling this was rejected by the Dutch Senate on 10 November 2015. Against that background, the legislator will first have to consider whether there is still a need to broaden the possibilities to hold legal entities under public law and/or the persons who actually directed the conduct in question criminally liable.

Supreme Court 19 December 2025, [ECLI:NL:HR:2025:1959](#)

In a decision of 4 March 2022, [ECLI:NL:HR:2022:336](#), the Supreme Court held that the possibility of gender-neutral registration in a birth certificate had at that time received renewed attention from the legislator, that legislation in this field was to be expected in the near future and that given this state of affairs, the questions referred for a preliminary ruling could not be answered. The Supreme Court also held that as long as there is no statutory regulation, it is up to the courts to decide in each specific case according to the nature and content of the application and the further circumstances of the case, including the possibility of deferring the decision regarding the application.

In its decision of 19 December 2025, the Supreme Court saw no reason to rule differently than in 2022: the law does not provide for the possibility of changing or improving the gender registration in a birth certificate to an 'X' or other gender-neutral designation if a person has the conviction of not belonging to the male or female sex, and the issue has retained the attention of Parliament and the government.

The Procurator General's Office at the Supreme Court

The Procurator General's Office is an independent part of the Supreme Court and is headed by the Procurator General. The Procurator General's Office comprises the Procurator General, the deputy Procurator General and Advocates General (AGs). The Procurator General's Office is independent and is not part of the Public Prosecution Service. The Procurator General's Office is divided into three divisions: civil law, criminal law and tax law. The most important duty of the Procurator General's Office is to provide the Supreme Court with legal advice, known as advisory opinions, regarding cases before the Court. These are issued independently by the members of the Procurator General's Office. A total of 1,389 opinions were issued in 2025: 284 in civil cases, 974 in criminal cases and 131 in tax cases.

In addition, the Procurator General has a number of special duties. This allows him to institute cassation in the interest of the law to obtain a decision from the Supreme Court on a question of law without affecting an already concluded case. Additionally, the Procurator General is the only person authorised to criminally prosecute government officials or Members of Parliament, but only after having been ordered to do so by the government or the House of Representatives. When charges are brought against government officials or Members of Parliament, the Procurator General first conducts an exploratory investigation to see if there are any leads for investigation. Other tasks relate to the supervision of data processing by courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court, the supervision of the Public

Prosecution Service, the internal and external complaints regulation and the review in criminal cases.

The special duties of the Procurator General are discussed in this section.

Review

Review

To prepare an application for review, a convicted person may request the Procurator General at the Supreme Court to conduct a further investigation. In 2025, six requests were received. That is two more than in 2024.

One request concerned a conviction in 2014 for, among other things, voluntary manslaughter. In 2015, the Supreme Court rejected the appeal in cassation lodged against this. However, the request was improperly submitted, namely not through the Supreme Court's web portal, by an attorney who has since ceased to practice. The convicted person was informed of this and given the opportunity to have an attorney submit a request correctly. This has not occurred. Therefore, the request was not considered.

In the "Deventer murder case" – involving a 2000 murder conviction which carried a twelve-year prison sentence and which had been the subject of multiple requests for review – the Advocate General decided as early as in 2014 to order a further investigation. A request for review was submitted to the Supreme Court in 2022. The Supreme Court rejected this request in 2023. The request submitted in 2025 was sent to the Advisory Committee on Concluded Criminal Cases (ACAS) for its opinion the same year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2005 carrying a sentence of life in prison for, among other things, two murders and one attempted voluntary manslaughter, preceded by a criminal offence and committed with the object of seeking impunity for himself. The appeal in cassation lodged against this was rejected by the Supreme Court in 2006. The request in this case is a second request for further investigation. Following the previous request for further investigation in 2013, the Supreme Court rejected a request for review in 2016. The request was sent to the ACAS for advice during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2015 carrying a sentence of 11 years imprisonment for voluntary manslaughter and money laundering. In 2016, the Supreme Court declared inadmissible an appeal in cassation against the convicting judgment of the Court of Appeal. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

One request concerned a conviction in 2001 carrying a sentence of 24 months juvenile detention and committal to a young offenders' institution for voluntary manslaughter. The appeal in cassation lodged against this was rejected by the Supreme Court in 2003. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

A final request concerned a conviction in 2020 carrying a sentence of 22 years imprisonment for, among other things, two attempted murders and one attempted voluntary manslaughter. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not

issued its advice yet in the reporting year.

Earlier requests

Two requests were sent to the ACAS for its opinion in 2024. Following the opinion of the ACAS, the requests were allowed during the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2017 carrying a sentence of life in prison for, among other things, two murders. In 2019, the Supreme Court rejected the appeal in cassation lodged against this. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS issued its opinion at the end of the reporting year. This request had not been decided on yet in the reporting year.

One further request concerned a conviction in 1993 carrying a sentence of one year imprisonment followed by detention under a hospital order with compulsory treatment. This request had not been decided on yet in the reporting year.

Strafrechtelijke vervolging

Criminal prosecution of administrators or Members of Parliament

It is described in a Protocol ([blg831126.pdf \(parlementairemonitor.nl\)](#)) how reports of abuses of office by administrators and Members of Parliament (MP) that are received by a ministry, the Public Prosecution Service or the Procurator General at the Supreme Court must be dealt with. In such cases, the Procurator General can inform the Minister of Justice and Security on the issue of whether there are reasons that would require a criminal investigation. The Procurator General would do this after conducting an exploratory investigation.

Exploratory investigations in response to reports against Minister Faber

In 2025, the Procurator General has, among other things, conducted exploratory investigations further to two reports against the now-former Minister of Asylum and Migration, Minister Faber.

In the reports, it was asserted that there were crimes involving abuse of office within the meaning of Articles 355 and 356 Dutch Criminal Code (intentional or grossly negligent acts or omissions by ministers and state secretaries in contravention of the Constitution or other laws). Articles 355 and 356 Dutch Criminal Code date from 1840, a time when the concept of political ministerial responsibility did not yet exist. In a recent legislative proposal, the Abuses of Office by Members of Parliament and Administrators Reform Act, it is proposed to delete these two criminal provisions, among other things because according to today's standards it is highly doubtful whether it is possible to secure a conviction for these generally worded criminal provisions. In the exploratory investigations, the Procurator General therefore primarily held that the criminal provisions must be interpreted restrictively and must be applied with considerable constraint. In this respect it should be taken into account that criminal prosecution will be to no avail if the criminal provisions are deleted in the meantime.

In the first report it was asserted that Minister Faber intentionally failed to offer protection to asylum seekers and employees at the asylum reception centre in Ter Apel. According to the person making the report, the Minister committed the crime involving abuse of office within the meaning of Article 355 at 4° Dutch Criminal Code (the intentional failure to give effect to the provisions of the Constitution or other Acts of Parliament (...), insofar as such implementation, due to the nature of the subject matter, falls within its remit or has been expressly entrusted to

it). According to the Procurator General, the report and the documents involved in the exploratory investigation did not provide sufficient grounds for the assertion that there was a suspicion that the minister intentionally failed to provide protection to asylum seekers and employees at the asylum reception centre in Ter Apel and thereby intentionally failed to give effect to provisions of the Constitution or orders in council. The exploratory investigation yielded no leads for a criminal investigation.

The second report alleged that the Minister was acting in violation of Article 21 of the Convention on Refugees, combined with Article 93 of the Constitution, by failing to provide proper accommodation for refugees. It was also asserted in this report that the Minister had violated Article 73(1) of the Constitution in submitting the Asylum Emergency Measures Legislative Proposal and the Dual Status Legislative Proposal. The person making the report asserted that the Minister was thus guilty of crimes involving abuse of office within the meaning of Articles 355 and 356 Dutch Criminal Code. According to the Procurator General, this report also did not provide sufficient leads for a criminal investigation. Article 73(1) of the Constitution provides that the Council of State - subject to exceptions to be determined by law - shall be heard on legislative proposals. The person making the report asserted that the Minister had violated this provision, as she had given the Council of State insufficient time (a one-week deadline) to provide a full opinion. However, requests for opinions were pending before the Council of State on the said legislative proposals as of 20 December 2024. These opinions had been adopted on 5 February 2025 and were published on 10 February 2025. Therefore, according to the procurator general, the report did not provide sufficient evidence to support the claim that there was a violation of Article 73(1) of the Constitution. With regard to the allegation of acting in violation of Article 21 Convention on Refugees, in combination with Article 93 of the Constitution, by which the Minister would be guilty of crimes involving abuse of office as referred to in Articles 355 and 356 Dutch Criminal Code, the investigation did not reveal any leads for a criminal investigation either.

Here ([Reporting of exploratory investigations further to reports against administrators or Members of Parliament - Supreme Court](#)) you can read the reporting on the exploratory investigations.

Exploratory investigation in response to report against Minister Moes

Also, the Procurator General conducted an exploratory investigation in 2025 in response to a report against former (outgoing) Minister of Education, Culture and Science, Minister Moes.

The report was made by somebody who at that time worked as a lecturer at Radboud University. In the report it was asserted that Minister Moes was guilty of coercion by abuse of authority within the meaning of Article 365 of the Dutch Criminal Code. The person making the report based this on the fact that the Minister had made remarks in a television programme through which he allegedly forced Radboud University to file a report against him as a lecturer.

The report was tailored to the completed crime of Article 365 Dutch Criminal Code. However, a completed crime under that provision only exists if the abuse of authority has led to the intended result. As it could be assumed that the university had not filed a report, the situation did not arise that the Minister had forced Radboud University (by abuse of authority) to file a report. For that reason alone, there was no suspicion of the completed crime of Article 365 Dutch Criminal Code. Given the purport of the report, the Procurator General also considered whether there was a reasonable suspicion of guilt of an *attempt* to coerce by abuse of authority.

The investigation did not provide any leads that the Minister, through his statements, had

exerted such pressure on the university's board that there was an attempt to abuse authority within the meaning of Article 365 of the Dutch Criminal Code. The Minister's statements should be understood against the background of debates with the Dutch House of Representatives about safety at universities and the Minister's powers when protests at universities get out of hand or the safety of students and the staff is at stake. The investigation did not provide any leads for a reasonable suspicion that the Minister intended to exceed the limits of their authority.

Here ([Reporting of exploratory investigations further to reports against administrators or Members of Parliament - Supreme Court](#)) you can read the reporting on the exploratory investigations.

Ongoing exploratory investigation

The previous annual report already mentioned an intended exploratory investigation following reports made against several (former) Ministers for (among other things) complicity in war crimes committed by Israel by (among other things) supplying Israel with spare parts for F-35 fighter jets. The Procurator General awaited the outcome of the cassation proceedings in a civil case concerning whether the export and transit from the Netherlands to Israel of components of F-35 fighter planes should be halted, and whether the courts can issue an order to the Dutch State to that effect. The Supreme Court rendered its judgment in that case on 3 October 2025 (see <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1435>). After this judgment, the Procurator General started his exploratory investigation. The results are expected in the course of 2026.

Letters

In 2025, the Procurator General received two letters from people wishing to file reports against government administrators because they disagreed with political decisions or policies made. The Procurator General did not consider these letters as reports within the meaning of Article 2(a) of the Protocol because, in his opinion, they did not constitute reports that related to specific conduct constituting a particular criminal offence.

Supervision of the processing of personal data by courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court

Supervision of the processing of personal data by courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court

The supervisory role of the Procurator General at the Supreme Court includes dealing with complaints from data subjects who believe that the processing of their personal data by the courts or the Procurator General's Office at the Supreme Court infringes the General Data Protection Regulation (GDPR) or the provisions adopted under the Law Enforcement Directive (Directive (EU) 2016/680). This is laid down in the Regulation on the supervision of the processing of personal data by the courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court.

Complaints filed

In 2025, nine complaints were filed with the Procurator General at the Supreme Court, two more than in 2024. The number of complaints received in previous years was four (2023), five (2022),

eleven (2021), seven (2020), twelve (2019) and six (2018).

One complaint was withdrawn; all other complaints filed in 2025 were resolved in that year.

Five complaints (including the one later withdrawn) were filed by the same complainant. They complained about the privacy statements of the Judiciary and the Supreme Court, about the content of the Regulation on the supervision of the processing of personal data by the courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court, and about a District Court's decision not to expedite a case. It was replied that these are not complaints within the meaning of Article 7 of the Regulation on the supervision of the processing of personal data by the courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court. Further complaints concerned the handling of access requests as referred to in Article 15 GDPR. In response, it was explained why the Procurator General sees no reason to bring an action before the Supreme Court.

Another complaint concerned the rejection of a request for erasure and reversal of a judgment in preliminary relief proceedings. The court administration rejected the request citing the applicable statutory provisions, including the Dutch Public Records Act 1995 (*Archiefwet 1995*), from which it follows that the court is required by law to permanently retain the judgment. The response to the complaint was that the court administration's assessment was found to be carefully considered and not incorrect. Additionally, the processing of personal data in a judgment in preliminary relief proceedings by permanently retaining it is based on the necessity of performing a task carried out in the public interest.

In another case, it was complained that a judgment published on *rechtspraak.nl* had not been sufficiently pseudonymised because the complainant's personal details were still visible and had also appeared on a third-party website. The complainant first raised this with the court administration. The court administration wrote, among other things, that it had accidentally failed to remove the complainant's name from the judgment on publication. Apologies were issued and the publication was corrected. It also wrote, in summary, that the administration is not responsible for the publication of judgments by third parties. The response to the complaint was that the court administration's assessment was found to be carefully considered and not incorrect.

In response to a complaint concerning a possible data breach, it was written that it was no longer possible to determine whether there was a data breach. Finally, there was one complaint which, although filed as a "complaint concerning the processing of personal data", was found not to relate to the processing of personal data.

Claim

During the reporting year, the Procurator General brought an action under the Regulation on the supervision of the processing of personal data by courts and the Procurator General's Office at the Supreme Court. The cause was a complaint concerning a news report published on *rechtspraak.nl*. The news report concerned a judgment in a criminal case of sexual abuse of minors. The complaint was that the report contained a factual inaccuracy. It was further complained that the information could be traced back to the data subject and that it had put her in a negative light. The action sought for the Supreme Court to conduct an investigation into how the court administration processed the personal data in the news report. The Procurator General asked the Supreme Court to consider upholding the complaint, except in so far as it challenged the substance of the judgment. The Supreme Court rendered judgement on 19 December 2025 (ECLI:NL:HR:2025:1980).

Data breaches

During the reporting year, 517 violations of the GDPR, in the sense of data breaches, were registered. Occasionally, the data breaches led to the implementation of internal control measures. This number is significantly higher than in 2024 (393), 2023 (262), 2022 (175), 2021 (208) and 2020 (197). Eleven data breaches occurred at the Supreme Court, two fewer than in 2024. The other data breaches took place at 15 courts and at IVO Rechtspraak, the ICT service provider for the Judiciary. As in previous years, of the data breaches that occurred in 2025, the majority of cases (361) involved displaying, sending or handing over personal data to an individual when this was not intended. Other cases concerned, among other things, stolen or lost data carriers and/or paper containing personal data (24), and personal data that was published accidentally (121).

During the reporting year, a data breach was reported concerning the register of ancillary activities of judicial officers. The report concerned data that is no longer in the register because the person left employment. It was found that the data could still be accessed through a link on a third-party website. IVO Rechtspraak took action to plug this data breach.

There are differences between courts in the number of data breach reports. A higher number of data breach reports at a court need not indicate a lower level of data protection than at a court with fewer reports. The difference may also be related to the extent to which the organisation is alert to data breaches and/or the assessment of whether a data breach poses a risk that requires reporting to the supervisory authority.

Text annual report 2025

External complaint cases

Anyone who has a complaint about the way in which a judicial officer charged with the administration of justice has comported themselves towards him or her in the performance of their duties may submit this complaint to the Procurator General at the Supreme Court of the Netherlands. Such a complaint must regard the conduct of a judge; complaints regarding a judicial decision are expressly excluded by law. Information about the complaints regulation can be found on the Supreme Court's website.

In 2025 (hereinafter the "reporting period"), the Procurator General received 140 complaints. This represents another increase in the number of complaints filed compared to the previous year. In 2024, the number of complaints filed was 136. By comparison, 121 complaints were filed in 2023, and 108 in 2022.

In 2025, 101 of the complaints filed were settled. 31 of the complaints filed during the reporting period were settled in early 2026. In addition, sixteen complaints from 2024 were settled in 2025.

In 2025, a total of 38 letters were sent further to a request for reconsideration.

Complaint categories

Complaints regarding a judicial decision

In this reporting period, too, a large part of the complaints handled concerned one or more court decisions. In total, it was argued in 70 of the complaint cases settled that, among other things, the complainant did not agree with a judicial decision.

The term "judicial decision" pertains first and foremost to the final decision in a case. One example is the complaint against justices of the Supreme Court that the Supreme Court wrongly, and contrary to the opinion of the Advocate General, dismissed the appeal in cassation and (at least partly) disposed of this dismissal by applying Article 81(1) of the Dutch Judiciary Organisation Act. The Procurator General informed the complainant that a court decision cannot be complained of. A similar response followed complaints concerning the assessment of evidence by the judge and the reasoning of the final decision. Such complaints fall outside the scope of the statutory complaints regulation. The same fate befell a complaint about a factual finding in the final decision of a District Court.

In addition, the term "judicial decision" also refers, among other things, to the course of both the proceedings in general and the hearing in particular. For example, one complaint was denied based on the statutory limitation that judicial decisions cannot be complained of to the extent that it read that the supervisory judge in the bankruptcy did not fulfil his supervisory duty under Article 64 of the Dutch Bankruptcy Act. The complaint about a judge who allegedly asked a question or made a comment using the term "cultural aspect" was also – and to the extent that the complaint related to the question asked or comment made – a complaint about a judicial decision. According to the applicant, the term originated from a report that was part of the case file. The deputy Procurator General emphasised the basic principle that judges should be free to ask any questions or make any comments they deem necessary at a hearing. Another complaint concerning a judicial decision was filed by a parent about a request to his minor child to write a letter to the juvenile court. This request was related to a nationwide pilot based on a recommendation by the Working Group on the Position and (Right to) Participation of Minors in Family and Juvenile Matters in which children from the age of eight were given the opportunity to have a conversation with or write a letter to the juvenile court. The same qualification was given to the complaint about a judge who had designated the applicant in the proceedings as an informant and the related decision of the challenge chamber that the challenge of the informant be declared inadmissible. This decision of the challenge chamber was based on the opinion that an informant does not qualify as a party within the meaning of Article 36 of the Dutch Code of Civil Procedure. According to the Procurator General, all aspects of the complaint pertained to judicial decisions.

On the basis of special laws in which (all or part of) the statutory complaints regulation is applied *mutatis mutandis*, complaints may also be directed against persons other than judicial officers charged with the administration of justice as referred to in the Judiciary Organisation Act. However, the same limitation that the decision itself cannot be complained of applies. A complaint concerning the substance of a decision of the regional disciplinary tribunal for the healthcare sector is one that cannot be considered, because it complains of a judicial decision. The same applies to the complaint that (the presiding member of) the Disciplinary Board had erred in disregarding a letter from the applicant, which stated that under certain circumstances the applicant would be forced to withdraw the disciplinary complaint. The Procurator General referred to the decision in his letter. It is found in this decision that the letter was not added to the case file because it was submitted outside the deadline provided for in the applicable National Rules of Procedure. Thus, according to the Procurator General, the disregard of the letter was based on a decision of the presiding member, as is evident from the considerations in the decision.

Complaints about a judge's conduct

Complaints that can be considered are, for example, those complaining of a judge's conduct towards the applicant. The issue in that case is whether the judge conducted himself properly

in the matter to which the complaint relates.

Many complaints concerning the conduct of judges essentially relate to an (alleged) lack of impartiality of the judge complained against. Article 13b(1), opening words and (f) of the Judiciary Organisation Act stipulates that if a remedy is or has been available to the applicant with regard to the complaint and the applicant has not availed himself of that remedy, or if a judicial authority has rendered a final decision with regard to the complaint, then the Procurator General is not obliged to comply with the request to bring an action before the Supreme Court requesting an investigation into the (relevant) conduct. This legal basis, if applicable, is generally applied. Only in exceptional cases will this be deviated from.

During the reporting period, some of the complaints concerning the conduct of judges were disregarded on the grounds that the applicant submitted or could have submitted a request challenging the judge. One such complaint disregarded by the deputy Procurator General, given the provisions of Article 13b(1), opening words and (f) of the Judiciary Organisation Act, entailed that the applicant thought the judge was not impartial during the hearing. One aspect considered by the deputy Procurator General in his assessment was the circumstance that the applicant actually challenged the judge. Disregarded on the same ground was a complaint that the applicant had no confidence in the objectivity and independence of the judge complained against in connection with what the applicant referred to as a preconceived attitude of the judge complained against. The Procurator General also disregarded the complaint that a (deputy) judge effectively answered most of the questions for the Tax and Customs Administration and to the detriment of the applicant, because the law provides for the possibility of a challenge for such complaints.

Another commonly applied legal basis for not bringing an action before the Supreme Court is that the complaint was filed with the court where the judge is practising, the complaint was settled there, and the applicant does not reasonably have a sufficient interest in an investigation as referred to in Article 13a of the Judiciary Organisation Act (see Article 13b(1), opening words and (c) Judiciary Organisation Act).

One example of this was a complaint about alleged improper conduct by a judge during the hearing, more specifically that the judge allegedly laughed at the applicant during the hearing. The applicant was present at the hearing in the place of his partner, claimant in the proceedings. The court administration presented this complaint to the judge complained against, in the context of the complaints procedure based on the internal complaints regulation of the relevant court. The judge made it known to the administration that he did not laugh at the applicant. Moreover, the judge informed the court administration, he spoke with the applicant during the hearing about the latter's accusation that the judge had laughed at the applicant. According to the judge, he explained to the applicant at the hearing that and why he had to smile at one point. In addition, the administration took note of the hearing notes taken by the court clerk, which confirm the foregoing. Based on this investigation, the court administration declared the complaint unfounded. The Procurator General finds that the court administration assessed the complaint with due care. Thus, in the opinion of the Procurator General, the applicant does not reasonably have a sufficient interest in an investigation by the Supreme Court.

Another example concerns a complaint about a judge who had not disclosed his ancillary position as an arbitrator in the national register of ancillary positions of judges. The applicant complained to the administration of the court where the judge complained against was practising. To that extent, the court administration found the complaint well-founded. In addition, the ancillary position of the judge in question was then included in the register. The

Procurator General is of the opinion that this part of the complaint has been properly handled and settled. In view of the fact that the complaint was deemed well-founded combined with the addition to the register, in the opinion of the Procurator General, there was insufficient interest in an investigation as referred to in Article 13a of the Judiciary Organisation Act. The Procurator General did underline that the complainant was right to raise this issue and right to stress the importance of a complete register.

Other complaints

Under Article 13f(1), second sentence of the Judiciary Organisation Act, the Supreme Court may also assess whether or not the relevant court administration acted properly, particularly in connection with the internal handling of a complaint by the administration. Such complaints were also filed during the reporting period.

One example concerns a complaint that the administration based its decision on an incorrect factual basis. In his decision, the Procurator General cites the relevant passages of the court administration's letter to the applicant. These show that the administration took note of the court record of the hearing, among other things. In addition, the administration gave the judge the opportunity to give his perspective. The judge complained against acknowledged that his tone towards the applicant's client was firm, but also emphasised that the applicant's client was behaving inappropriately. The applicant's client and her counsel had been speaking for more than an hour when the judge ** with regard to this part of the complaint, the Procurator General found that he saw no indication in the application that the court administration started from an incorrect factual basis. According to the Procurator General – again with regard to this part of the complaint – the complaint was handled with due care and the assessment was not found to be erroneous. The Procurator General found that the applicant did not have sufficient interest in an investigation by the Supreme Court.

Another example concerns a complaint that the President of the District Court refused to hear the applicant's complaints. The Procurator General took note of the administration's assessment of this complaint, which shows the following. According to the court administration, the applicant was reminded on several occasions that complaints must be filed by e-mail to a specific e-mail address of the District Court. As it was established that nothing was received at the specific e-mail address of (the administration of) the District Court intended for complaints, the complaint was deemed unfounded. The Procurator General finds that the assessment of this complaint is not erroneous. It follows that the complainant reasonably does not have a sufficient interest in an investigation by the Supreme Court.

Claim

In the reporting period, the Procurator General brought no action before the Supreme Court seeking a further investigation into the conduct of a judge under Article 13a et seq. of the Judiciary Organisation Act.

Internal complaint cases

Internal complaint cases

During the reporting period, two complaints were filed against members of the public prosecutors' office at the Supreme Court.

The first complaint was filed on behalf of 38 interested parties and concerned the advisory

opinion delivered by an Advocate General in the jointly handled cases of these interested parties. According to the Procurator General, the complaint referred mainly to the factual/legal content of the advisory opinion. The Procurator General held that there was no question of a complaint regarding conduct within the meaning of the Complaints Procedure of the Public Prosecutors' Office at the Supreme Court of the Netherlands (hereinafter: the Internal Complaints Procedure). The Procurator General therefore declared the claim filed on behalf of the interested parties inadmissible. A complaint was then filed against the Procurator General on behalf of the interested parties with regard to this disposal. The deputy Procurator General declared this subsequent complaint partly inadmissible and otherwise manifestly ill-founded. The second complaint was directed against the deputy Procurator General and concerned the handling of a complaint filed by the complainant under Article 13a of the Dutch Judiciary Organisation Act. The deputy Procurator General had written to the complainant that the complaint could not be heard because it concerned a judicial decision.

Finally, a decision was made by the Procurator General in 2025 regarding a complaint filed in 2024 against an Advocate General. The complaint concerned a conclusion that this Advocate General had made in the complainant's case and was that the Advocate General had behaved improperly towards the complainant by making certain statements in his conclusion about the complainant as a person and about his company. As mentioned in the previous annual report, the Procurator General charged an advisory committee for complaints with handling this complaint and rendering advice. The decision regarding this complaint followed in 2025. The Procurator General declared the complainant inadmissible in his complaint insofar as it concerned the qualification in the conclusion of the procedure as a "non-issue". The Procurator General declared the complaint to be unfounded for the rest, in line with the recommendations from the advisory committee for complaints.

Aanwijzen ander gerecht

Designation of the court for criminal prosecution of judges and members of the Public Prosecution Service

During the reporting period, three requests were heard for the designation of a court for the – possible – prosecution and trial of a judge or prosecutor (Article 510 Dutch Code of Criminal Procedure).

The first request concerned a judge against whom charges of breach of official secrecy had been filed. The second request concerned charges against a deputy judge for causing a traffic accident as a driver of a passenger car.

In both cases, the Procurator General concluded by appointing another District Court for the possible prosecution and settlement of the case. In accordance with the advisory opinions (Supreme Court 1 July 2025, 25/02217; Supreme Court 8 July 2025, 25/02326), the Supreme Court designated the Amsterdam District Court and the Rotterdam District Court, respectively.

The third request concerned members of the Public Prosecution Service against whom charges had been filed by two lawyers for, among other things, breach of official secrecy. A number of public prosecutors were identified by name and position, others only as "unknown members of the public prosecutors' office". Most of the mentioned public prosecutors worked at the national public prosecutors' office, Rotterdam location. The Procurator General took the view that the circumstance that it was not (yet) possible to determine the identity of all the persons

referred to in the report did not have to preclude granting of the request. According to the advisory opinion of the Procurator General, it is in accordance with the purport of Article 510 of the Dutch Code of Criminal Procedure and with the interest of efficient litigation that the report is handled by a single public prosecutors' office that is not attached to a court in respect of which the national public prosecutors' office is initiating prosecution and to which, for that matter, none of the civil servants named in the report are attached. The Supreme Court referred to the District Court of Zeeland-West Brabant in accordance with the advisory opinion (Supreme Court 4 November 2025, ECLI:NL:HR:2025:1632).

Service of writs

Service of writs

In the reporting year 2025, 2086 writs were served. Of these, 355 writs contained a summons. The majority were writs imposing garnishment at the State of the Netherlands.

Other letters

Other letters

Every year, the Procurator General receives letters from citizens making requests of various kinds or presenting problems to the Procurator General in the hope that he can offer a solution or help.

The letters include reports of criminal offences against persons or agencies and/or requests for prosecution. There are also letters with requests to intervene in proceedings or to take over the proceedings, or to review or set aside a judgment. In addition, there are requests for mediation, compensation or legal advice. Most of these letters concern matters in which the Procurator General has no duties or powers that would let him do anything meaningful for the letter writer.

In 2025, the Procurator General received 61 such letters.

Cassation in the interest of the law

One of the duties of the Procurator General is to initiate claims for cassation in the interest of the law. This extraordinary remedy is an instrument for obtaining the Supreme Court's decision on a question of law which must be answered in the interest of legal uniformity and which cannot, or not in due time, be brought before the Supreme Court via an ordinary appeal in cassation.

More information on cassation in the interest of the law and overviews of the claims filed and to be expected can be found on the Supreme Court's website ([Cassation in the interest of the law - Supreme Court](#)).

Applications

In 2025, the Procurator General received 37 applications for cassation in the interest of the law.

This is one fewer than the previous year.

Rejections

In the reporting period, thirty rejection letters were sent in response to applications for cassation in the interest of the law. This is twelve more than the year before. The most common reason for rejecting a request was that it did not concern a question of law which required clarification in view of uniformity of law or legal development.

There were two cases – which had been brought to the attention of the Procurator General through the Committee for Cassation in the Interest of the Law – in which there was initially an intention to file a claim, but it was ultimately decided not to do so. These cases concerned:

- the question of whether, in view of Articles 7:259 and 7:260 DCC, it is possible to have several consecutive annual service charges statements established in one summons procedure. After Supreme Court 2 May 2025, ECLI:NL:HR:2025:701, para. 3.5, it was decided not to institute a claim after all.

- the question of who bears the risk if a consumer exercises their right of revocation under Article 6:230o DCC and the return shipment does not reach the trader (or does so in damaged condition). After further review of the case law, the intention was abandoned.

Claims and decisions

In 2025, eight claims for cassation in the interest of the law were submitted. That is four fewer than last year. This included five criminal cases, two civil cases and one tax case. Some cases are highlighted here.

Pilot project: examining of witnesses by senior court lawyer

In one of the criminal cases in which a claim was filed, the issue was whether the examination of a witness in the Office of the Examining Justice may be conducted by a senior court lawyer. This question rose from a pilot project one of the Courts of Appeal ran in certain pre-selected cases. With the consent of the Advocate General and the defence, witnesses in these cases were examined by an experienced senior court lawyer, working under the responsibility of the Examining Justice. The Procurator General at the Supreme Court filed a claim for cassation in the interest of the law to submit to the Supreme Court the question of whether this practice was permissible. The Procurator General considered the practice inadmissible because it lacks a sound legal basis. The Supreme Court ruled congruently.

For the claim, see <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:806>

and for the Supreme Court's decision

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1434>.

Limitations on payment of costs of the proceedings in traffic fine cases

A claim was also filed in a case where a traffic fine had been imposed under the Administrative Enforcement of Traffic Regulations Act (abbreviated: WAHV). With effect from 1 January 2024, the legislator introduced restrictions on reimbursement claims for litigation costs in WAHV cases. The legislator thus wanted to remove the financial incentive for proceedings wherein legal aid is provided on the basis of 'no cure, no pay'. In the case in which a claim for cassation

in the interest of the law was filed, the Court of Appeal ruled that the restrictions introduced as of 1 January 2024 must be disregarded when awarding payment of costs of the proceedings, because the Court of Appeal did not rule out that those restrictions (in brief) violate the prohibition of discrimination arising from the European Convention on Human Rights (ECHR). Advocate General Keulen, who filed the claim on behalf of the Procurator General, disagreed. The Supreme Court concurred, referring to an earlier judgment of the Supreme Court's Tax Division regarding the regulation on the limitation of payment of costs of the proceedings in cases concerning the Valuation of Immovable Property Act (abbreviated: WOZ) and the taxation of passenger cars and motorbikes (abbreviated: bpm). The Tax Division did not consider these limitations to contravene treaty law. The Criminal Division of the Supreme Court arrived at the same conclusion with regard to the limitations on the payment of legal costs under the WAHV. The Supreme Court held that there was no issue of unjustified difference in treatment – and thus no violation of the ECHR – in the limitation of payment of legal costs in WAHV cases.

For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:369>

and for the decision of the Supreme Court

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:985>.

Should interested party within the meaning of Article 1:24(1) DCC also include the civil registrar?

In a civil case in which a claim for cassation in the interest of the law was filed, the question was whether the civil registrar is among the interested parties who can request the court to order supplementation or rectification of the Civil Registry. The question of law was brought to the attention of the Procurator General by the Committee for Cassation in the Interest of the Law. The case involved a child born prematurely in 1981 who died within hours of birth. This happened shortly before the parents' wedding date. No birth or death certificates had been drawn up. The parents wished for the biological father to still be mentioned in a birth certificate and for the child to have his surname, like the parents' two other children. On the basis of Article 1:24(1) DCC, the civil registrar had requested the District Court to order supplementation of the birth register with a birth certificate of the child and supplementation of the death register with a death certificate of the child. The District Court had granted the request.

Advocate General Vlas, who filed the claim on behalf of the Procurator General, took the view that the District Court had demonstrated an incorrect interpretation of the law by designating the civil registrar as an interested party within the meaning of Article 1:24(1) DCC. The Supreme Court concurs. It follows from the legislative history that the legislator never envisaged for the civil registrar to be able, in addition to the Public Prosecution Service, to request the court to order supplementation or rectification of the registers. The civil registrar is therefore not among the interested parties within the meaning of Article 1:24(1) DCC. The Supreme Court added that this does not detract from the fact that if an interested party within the meaning of Article 1:24(1) DCC or the Public Prosecution Service requests the court to order the supplementation or rectification of the registers, the civil registrar is an interested party in that request, because under Article 1:16a DCC, the civil registrar is charged with the registration of deeds in the registers of the Civil Registry in their custody and the subsequent entries to be added to them.

For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:247>

and for the decision of the Supreme Court

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:766>.

Facebook posts of the Minister of Finance of Curaçao do not create legitimate expectations

A tax case in which a claim for cassation in the interest of the law was filed concerned a case in which the Joint Court of Justice of Aruba, Curaçao, Sint Maarten and of Bonaire, Sint Eustatius and Saba had rendered a decision. One of the questions at issue in this case concerned the extent to which posts by the Minister of Finance of Curaçao on his private Facebook page had created legitimate expectations. The Minister had written in those posts that tax assessments for 2017 and older would be "cancelled", among other things. The Court had upheld a reliance on the principle of legitimate expectations.

According to Advocate General Wattel, who filed the claim on behalf of the Procurator General, the appeal to the principle of legitimate expectations should have been rejected. The posts could not be regarded as a properly published policy rule, already because they could not be read without a Facebook account. Moreover, the posts were hard to find and had already been partly removed. In light of the Supreme Court's *Erven R./St Eustatius* judgment, the Advocate General said it is doubtful whether this Facebook behaviour could, in common societal interaction, qualify as conduct of Curaçao's Ministry of Finance. According to the Advocate General, it amounted at most to (incorrectly) informing the public. Moreover, to rely on such information to contravene the law, the taxpayer must have done or omitted to do something on the basis of the incorrect information that they would not have done or omitted to do without it, as a result of which they have to pay tax that they would not have to pay according to that information. According to the Advocate General, there was no evidence that this was the case here.

For the claim, see <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:385>

The Supreme Court has not yet rendered a decision.

The other cases for which claims were submitted in 2025 were:

Criminal law

- the question of whether the court that, at the request of the Public Prosecution Service, orders the enforcement of the conditionally non-enforced sentence or measure, or instead orders the enforcement of community service, must base its decision on the date of the arrest or on the date on which the examining judge decided on the provisional enforcement of the sentence or measure when deducting the imprisonment already served as referred to in Article 6:6:21(7) of the Dutch Code of Criminal Procedure. For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:184>

and for the decision of the Supreme Court

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:451>

- the question of which standard must be applied and/or which requirements for substantiation must be met in the case of an (ex officio) revocation of the suspension of pre-trial detention by

final decision. For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:267>

and for the decision of the Supreme Court

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:987>

- the question of whether the criminal court in Bonaire, Sint Eustatius and Saba (BES) adjudicating on a newly charged offence, if the accused is found guilty of that new offence, may order the enforcement of a previously imposed suspended sentence on the ground that the person concerned has misbehaved during the probationary period as referred to in Article 17h Penal Code of the BES Islands. For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:746>

and for the decision of the Supreme Court

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:1786>

Civil law

- the question of whether it is possible to impose a contact restriction during 'bankruptcy detention' as referred to in Article 87 of the Dutch Bankruptcy Act. The question of law has been brought to the attention of the Procurator General by the Committee for Cassation in the Interest of the Law. For the claim, see

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2025:1066>

The Supreme Court has not yet rendered a decision.

Lastly, the Supreme Court rendered decisions in 2025 in the following cases for which claims had been filed in 2024:

Criminal law

- the question of whether a decision to convert community service to substitute detention as referred to in Article 6:3:3 Code of Criminal Procedure must be signed and dated. For the claim, see <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2024:1388>

and for the Supreme Court's decision

<https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:455>

Civil law

- the question of whether the Subdistrict Court or the ordinary Civil

Division of the District Court has jurisdiction to rule on claims based on Articles 4:29 and 4:30 DCC with regard to "usufructs for support". The question of law was brought to the attention of the Procurator General by the Committee for Cassation in the Interest of the Law. For the claim, see <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:PHR:2024:1129> and the Supreme Court's decision <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2025:511>

Review

To prepare an application for review, a convicted person may request the Procurator General at the Supreme Court to conduct a further investigation. In 2025, six requests were received. That is two more than in 2024.

One request concerned a conviction in 2014 for, among other things, voluntary manslaughter. In 2015, the Supreme Court rejected the appeal in cassation lodged against this. However, the request was improperly submitted, namely not through the Supreme Court's web portal, by an attorney who has since ceased to practice. The convicted person was informed of this and given the opportunity to have an attorney submit a request correctly. This has not occurred. Therefore, the request was not considered.

In the "Deventer murder case" – involving a 2000 murder conviction which carried a twelve-year prison sentence and which had been the subject of multiple requests for review – the Advocate General decided as early as in 2014 to order a further investigation. A request for review was submitted to the Supreme Court in 2022. The Supreme Court rejected this request in 2023. The request submitted in 2025 was sent to the Advisory Committee on Concluded Criminal Cases (ACAS) for its opinion the same year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2005 carrying a sentence of life in prison for, among other things, two murders and one attempted voluntary manslaughter, preceded by a criminal offence and committed with the object of seeking impunity for himself. The appeal in cassation lodged against this was rejected by the Supreme Court in 2006. The request in this case is a second request for further investigation. Following the previous request for further investigation in 2013, the Supreme Court rejected a request for review in 2016. The request was sent to the ACAS for advice during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2015 carrying a sentence of 11 years imprisonment for voluntary manslaughter and money laundering. In 2016, the Supreme Court declared inadmissible an appeal in cassation against the convicting judgment of the Court of Appeal. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

One request concerned a conviction in 2001 carrying a sentence of 24 months juvenile detention and committal to a young offenders' institution for voluntary manslaughter. The appeal in cassation lodged against this was rejected by the Supreme Court in 2003. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

A final request concerned a conviction in 2020 carrying a sentence of 22 years imprisonment for, among other things, two attempted murders and one attempted voluntary manslaughter. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS had not issued its advice yet in the reporting year.

Earlier requests

Two requests were sent to the ACAS for its opinion in 2024. Following the opinion of the ACAS, the requests were allowed during the reporting year.

Another request concerned a conviction in 2017 carrying a sentence of life in prison for, among other things, two murders. In 2019, the Supreme Court rejected the appeal in cassation lodged against this. The request was sent to the ACAS for its opinion during the reporting year. The ACAS issued its opinion at the end of the reporting year. This request had not been decided on yet in the reporting year.

One further request concerned a conviction in 1993 carrying a sentence of one year imprisonment followed by detention under a hospital order with compulsory treatment. This request had not been decided on yet in the reporting year.

Supervision of the Public Prosecution Service (OM)

The Procurator General at the Supreme Court may inform the Minister of Justice and Security if he is of the opinion that the Public Prosecution Service does not properly enforce or implement the statutory regulations in the performance of its duty (Article 122 of the Judiciary Organisation Act). In the context of this duty, the Procurator General institutes (mostly thematic) investigations into how the Public Prosecution Service performs its duties. Therein, attention is usually directed to the legal quality of the duty being investigated.

In 2025, one investigation was completed and a final report was published. The Procurator General presented the report to the Minister of Justice and Security on 3 July 2025. In addition, an investigation was launched in 2025, the findings of which are expected in 2026.

Supervision report 'Afgezien van vervolging'

The supervision report entitled 'Decided not to prosecute' (Dutch: '*Afgezien van vervolging*') focused on the question of whether the Public Prosecution Service properly upholds and implements the statutory regulations when deciding to dismiss prosecution. A significant proportion of criminal cases end in a dismissal: this refers to the Public Prosecution Service's decision not to prosecute in a criminal case (any further). A dismissal may be subject to certain conditions. The reason for the dismissal is indicated by a dismissal code.

The investigation concluded that dismissal decisions certainly do not always satisfy the statutory requirements. In a significant share of the cases examined, no letter of dismissal was sent to the suspect, the counsel and the victim. Not all decisions to conclude a criminal case in dismissal are understandable. Factual accounts were also found to be inadequate. The investigation also revealed the existence of defects in the Public Prosecution Service's case management system. For example, authorisations do not always correspond to the positions of officials authorised to dismiss cases.

Several recommendations have been made based on the findings of the investigation. First and foremost, it is recommended to establish some form of internal supervision on the lawfulness of dismissal decisions. A second recommendation is to ensure that the authorisations in the case management system correspond to the positions of the officials making the assessment. Thirdly, it is recommended to ensure that the factual accounts, the qualification, and the grounds for the decision are accurate and complete. The other recommendations relate to sending proper notice, to the information regarding the legal consequences of the dismissal in such a notice, to the restructuring of dismissal codes, and to the development of an assessment policy for a case's eligibility for unconditional or conditional dismissal.

Read the supervision report '*Afgezien van vervolging*' [here](#).

Ongoing investigation

In 2025, an investigation was launched into the Public Prosecution Service's use of penalty

orders to settle criminal cases. The investigation is a follow-up to the Supervision report published in 2022, on the Public Prosecution Service's compliance with the law in issuing penalty orders (Dutch: '*Buiten de rechter OM*'). That report contained a number of recommendations. Considering the Public Prosecution Service's announcement on 17 February 2025, that it will be settling more criminal cases by means of a penalty order, the Procurator General deems it important to assess the extent to which previous recommendations have been followed. The investigation will also address the policy change. Read the supervisory report '*Buiten de rechter OM*' [here](#).

External complaint cases

Anyone who has a complaint about the way in which a judicial officer charged with the administration of justice has comported themselves towards him or her in the performance of their duties may submit this complaint to the Procurator General at the Supreme Court. Such a complaint must regard the conduct of a judge; complaints regarding a judicial decision are expressly excluded. Information about the complaints regulation can be found on the Supreme Court's [website](#).

The inflow of complaints is increasing. In 2024, the Procurator General received 136 complaints. By comparison, 121 complaints were filed in 2023, 108 in 2022 and 106 in 2021.

All but sixteen of the 136 complaints were settled in 2024. Eleven of those were settled at the start of 2025. In addition, another nine complaints from 2023 were settled in 2024.

Complaint categories

Complaints regarding a judicial decision

As in recent years, a large share of the complaints handled in 2024 concerned a judicial decision. In 73 of the complaint cases settled in the reporting period it was argued, among other things, that the complainant did not agree with a judicial decision.

The term "judicial decision" does not pertain solely to the final decision in a case. Other types of decisions by a court cannot be complained about in the complaints regulation either. This also applies to complaints about members of the Bailiffs Division. One such complaint was that the Bailiffs Division refused to handle the complainant's notice of objection and that the complainant had been informed that she could lodge an appeal with the Court of Appeal. The deputy Procurator General wrote that the complaint regarded a procedural decision. This means that the complaint was directed against a judicial decision. The (deputy) Procurator General therefore cannot take up the complaint.

Another complaint related to a finding in a decision of the Preliminary Relief Court to the effect that there were insufficient grounds for an order to pay the costs of proceedings at that time. Citing this finding, one party to the proceedings complained that they felt demonised by the court and effectively publicly shamed. The Procurator General notes that the complaint concerns the substance of a court decision. Such complaints are excluded from the statutory complaints regulation.

The same happened with a complaint entailing that the court had dismissed a complainant's challenge request by copying another, earlier decision on a challenge request, except for the

case details and a few sentences. The deputy Procurator General noted that the complaint concerns the manner in which a court decision was structured. Thus, the complaint concerns a judicial decision, which means that it cannot be handled by the Procurator General at the Supreme Court. The court that must assess (in this case) a challenge request is free to decide how this decision is recorded in writing. The deputy Procurator General notes in general terms that it is possible to structure certain types of decisions according to a certain pattern, such as one that first outlines the legal framework and then goes into the details of the case to be assessed.

One case involved a complaint about decisions allegedly rendered in the context of a request for a pardon by the justices who had rendered the judgment imposing the sentence or non-punitive order for which a pardon has now been requested. The deputy Procurator General held that this complaint is related to the statutory input of the court that imposed the sentence or non-punitive order to which the request for a pardon pertained. The court that imposed the sentence or non-punitive order is free to independently determine the purport of this opinion to the Minister. Based on a reasonable interpretation of the law, the opinion must be equated with a court decision as referred to in Article 13a(1) of the Judiciary Organisation Act. This is, after all, a substantive opinion of the court on an issue that affects the convicted person to whom the request for a pardon retains and in respect of which the law requires the court to issue an opinion. The right to complain is not intended to bring up court decisions for discussion or to have them reassessed.

Complaints about a judge's behaviour

If no court decision is involved, it is possible to file a complaint about how a judge behaved towards the complainant. The issue is whether the judge behaved properly in the matter to which the complaint relates.

The following situation is an example. The complainant had complained to the District Court's administration about the judge who had handled a case of his. During the hearing, the judge allegedly asked the complainant, referring to the defendant, if he was afraid to appeal to the courts. The court administration had written to the complainant that enquiries had been made with the relevant judge. The latter had stated that she could not remember asking the complainant if he was afraid. The court clerk could not recall such a question either. The court record of the hearing did not show that such a question had been asked. The court administration deemed the complaint ill-founded. The Procurator General referred to the investigation conducted, from which no evidence emerged that such a question had been asked. The Procurator General was of the opinion that the complaint was handled diligently and did not find the assessment of the complaint to be incorrect. The Procurator General notified the complainant that he would not file a claim for an investigation because the complainant did not have sufficient interest in doing so.

Another case involved a complaint about a comment in the letter from the court administration in response to a complaint the complainant had about a subdistrict court judge. It concerned the last sentence of the following passage in the court administration's letter: "I can, however, inform you that when handling such requests, the subdistrict court judge must carefully weigh the property-law interests (in the context of the administration) and the non-property-law interests (in the context of mentorship). In doing so, the chairman of the Subdistrict team informs that you, or at least the family (...), could have already started providing what you consider to be the required care pending a decision by the subdistrict court judge on the possible financial compensation." The deputy Procurator General held that he interpreted this passage to mean that the administration had wanted to inform the complainant in a general

sense about the considerations a subdistrict court judge has to make in certain cases. The comment that is the subject of the complaint means that the decision of the subdistrict court judge was not a condition for the exercise of the required care. The deputy Procurator General noted that he could imagine that the complainant had found the way that sentence was worded unpleasant, but assumes that it was meant to be purely informative. While he finds the comment unfortunate, he does not consider the tone as being presumptuous or otherwise inappropriate. Accordingly, the deputy Procurator General is of the opinion that the administration has handled the complaint in a diligent manner and that the complainant does not have sufficient interest in an investigation by the Supreme Court.

In one case, the complainant felt the judge had treated her unkindly. The judge had looked at her in a "catty" way and had shown "hostile" behaviour towards her. The court administration had written to the complainant that a judge must have enough leeway in their formulations at the hearing to allow them to put forward what is considered relevant to the assessment and resolution of the dispute at hand. After all, that is one of the most important duties of a judge, and it may cause judges to ask critical follow-up questions. The Procurator General wrote that insofar as the complainant complained about the way the judge had behaved towards her, this had all been investigated by the court administration. In doing so, the court administration consulted the key sources. The conclusion was that it had not become sufficiently plausible that the judge had behaved towards the complainant in a discourteous manner. The Procurator General found that the complaint had been handled diligently and that the assessment of the complaint had not been incorrect. The Procurator General cannot find any grounds for further investigation in the general wording of the complainant's complaint about the judge's behaviour. Therefore, the Procurator General finds that the complainant does not have sufficient interest in an investigation by the Supreme Court regarding her complaint.

Other complaints

One case involved a complaint about the handling of a complainant's complaint by the court administration. The complainant had filed a complaint against the subdistrict court judge because they had rejected his request for the preliminary relief proceedings to take place in writing. The complainant had perceived this rejection as discrimination on grounds of disability/chronic illness. The court administration pointed out that the law requires preliminary relief proceedings to be oral. In addition, the court administration wrote that it understood that the complainant himself had chosen to institute the preliminary relief proceedings and was thus bound by due process of law. The complainant could also have chosen to authorise someone to come to the hearing in the preliminary relief proceedings in his place. The court administration held that there was no discrimination of any kind. The deputy Procurator General was of the opinion that the complaint had been handled diligently by the court administration and found the assessment of the complaint to be correct. Therefore, his conclusion is that the complainant does not have sufficient interest in an investigation by the Supreme Court.

Claim

In the reporting period, the Procurator General submitted a claim with the Supreme Court for conducting a further investigation into the conduct of a judge. The claim concerned the question of law on whether a complaint about the failure to publish a court decision (on time) in a tax case in which the applicant is a party to the proceedings or in which the applicant cannot be regarded as a party to the proceedings but has a legally respectable interest in publication, falls within the scope of the complaints regulation as referred to in Articles 13a to 13g of the

Judiciary Organisation Act (claim of 12 July 2024, [ECLI:NL:PHR:2024:976](#)). The Procurator General arrives at the opinion that the complaint relates to a judicial decision and therefore cannot be substantively examined in the context of Article 13a of the Judiciary Organisation Act. The Supreme Court followed this advisory opinion ([ECLI:NL:HR:2024:1549](#)).